

**OSLO
MET**

Eirin Kristine Lunde

Depressive plager i barneskolen
**En kvantitativ undersøkelse blant 5. til 7. klassinger i Asker
og Bærum**

Forord

Denne masteroppgaven er utarbeidet på grunnlag av resultater fra Ungdata junior 2017 – en undersøkelse av forskningsinstituttet NOVA og kompetansesenteret KoRus, gjennomført på samtlige barneskoler i Asker og Bærum. Jeg vil takke ansatte ved NOVA og Vegard Svagård for utarbeiding av samlefil og at jeg som student fikk tilgang til resultater fra Ungdata junior 2017 og ta i bruk datamateriale i min masteroppgave. Jeg vil også takke Mira Aaboen Sletten for god hjelp og veiledning i kvantitativ metode og analyse av kvantitativ data i faget SFV4800 – Anvendt analyseverksted. Det har vært en spennende og lærerik erfaring å jobbe så tett med datamaterialet på NOVA. Jeg vil også takke min veileder Randi Lavik for grundig og punktlig veiledning. En takk går ut til familie og venner som ga støtte, tips og gode diskusjoner rundt problemstilling og tematikk.

OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo, mai 2019
Eirin Kristine Lunde

**Masteroppgave i Sosialfag, retning barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

Hensikten med studien er å undersøke hvordan depressive plager arter seg blant barn fra 5. til 7. klasse. Studien er basert på resultater fra NOVAs undersøkelse Ungdata junior 2017, gjennomført våren 2017 på samtlige barneskoler i Asker og Bærum. 6628 barn i alder 10-12 år deltok i undersøkelsen. Undersøkelsen var elektronisk og barna besvarte undersøkelsen på skolen, med skoleansatte til stede. Barna fikk spørsmål om sentrale områder i hverdagen deres, som familie, venner, skole, fritid, helse, livskvalitet og lignende. Det ble konstruert to dimensjoner ved hjelp av en eksplorerende faktoranalyse, av elementene som inngikk i temaet psykisk helse. To tydelige dimensjoner viste seg, og har eksplisitt blitt kalt «nedstemt» og «umotivert». Disse ble brukt som avhengige variabler i videre analyse. Materialet ble analysert gjennom en bivariat gjennomsnittsanalyse og multiple lineære regresjonsanalyser. Det ble testet hvorvidt de bakenforliggende egenskapene kjønn, alder og innvandringsbakgrunn har en direkte effekt på «nedstemt» og «umotivert», og i hvilken grad effekten er indirekte gjennom utvalgte mellomliggende variabler: venner, mobbing, skoletrivsel og selvbilde. Dataanalysen viste at de uavhengige variablene har ulik effekt på det å være nedstemt og å være umotivert. Depressive plager arter seg altså som nedstemthet og mangel på motivasjon, hvor effekten av kjønn, alder, innvandringsbakgrunn, venner, mobbing, skoletrivsel og selvbilde er noe forskjellig. Nettmobbing, skoletrivsel og selvbilde har signifikant effekt i begge dimensjonene, hvor barna som opplever å bli mobbet på nett eller mobil, ikke trives på skolen og har lavt selvbilde er mest nedstemte og/eller mindre motiverte. I tillegg ble det funnet at barn som har gode venner rundt seg og ikke opplever å bli mobbet på skolen er mindre nedstemte. Venner og mobbing har en negativ sammenheng, som tilsier at jo mer fornøyde man er med vennene sine, jo mindre blir man mobbet på skolen, og omvendt. Disse variablene ser ut til å ha en mer indirekte sammenheng med motivasjon. Et

interessant funn er at barn med innvandringsbakgrunn er betraktelig mer motiverte enn barn med én eller to norskfødte foreldre. Det er umulig å si om dette kan skyldes kulturelle forskjeller og «generasjon prestasjon»-tankegang eller noe helt annet. Det trengs videre forskning på dette området, samt også videre forskning på hvilken effekt andre variabler kan ha på nedstemthet og graden av motivasjon i barns hverdagsliv.

Nøkkelord: Tversnittstudie, barn, skole, psykisk helse, depressive plager, kjønn, alder, innvandringsbakgrunn, venner, mobbing, skoletrivsel, selvbilde, nedstemt, umotivert

Abstract

English title: *Depressive Symptoms in Primary School. A Quantitative Survey among 5th to 7th Graders in Asker and Bærum.*

The purpose of the study was to investigate in what ways schoolchildren can show depressive symptoms. The study is based on results from NOVA's survey Ungdata Junior 2017, conducted in spring 2017 at all primary schools in Asker and Bærum municipalities, Norway. Six thousand six hundred and twenty-eight 5th to 7th graders aged 10-12 participated in the study. The survey was answered electronically at the schools with school employees present. The children were asked about central areas in their everyday life, such as family, friends, school, leisure, quality of life and similar. The elements included in the subject of mental health were measured using an exploratory factor analysis, where two clear dimensions were extracted. These have explicitly been called "depressed mood" and "unmotivated" and are used as dependent variables in further analysis. The material was analysed through bivariate mean analysis and two multiple linear regression analysis. It was tested whether the underlying characteristics of gender, age and immigration background have a direct effect on "depressed mood" and "unmotivated", and the extent to which the effect is indirect through selected intermediate variables: friendships, bullying, school well-being and self-confidence. The data analysis showed that the independent variables have different effects on being depressed and being unmotivated. Depressive symptoms may take form as depressed mood and lack of motivation, whereas the effect of gender, age, immigration background, friends, bullying, school well-being and self-confidence are somewhat different. Bullying online, or cyberbullying, school well-being and self-confidence all have a significant effect on both dimensions, where the children who experience cyberbullying, do not thrive at school, have low self-confidence and are more depressed and/or less motivated. Furthermore, it was discovered that children who have good friends and do not experience bullying at school are less depressed. Friends and bullying correlated negatively with one another, which indicates that the happier you are with you friends, the less you are bullied at school, and vice versa. These variables seem to have a more indirect effect on motivation. An interesting finding is that children with an immigrant background are considerably more motivated than of children

one or two Norwegian-born parents. It is impossible to say whether this are due to cultural differences and “generation performance” thinking or something completely different. It requires further research in this area, as well as further research on the effect of other variables may have on depressed mood and degree of motivation in children’s everyday life.

Key words: Cross-sectional study, children, school, mental health, depressive symptoms, gender, age, immigration background, friends, bullying, school well-being, self-confidence, depressed mood, unmotivated

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag.....	1
Abstract.....	1
1. Innledning.....	1
1.1. Asker og Bærum.....	3
2. Problemstilling og hypoteser.....	5
2.1. Problemstilling.....	5
2.2. Hypotetiske spørsmål og begrunnelse.....	5
2.3. Operasjonelle definisjoner.....	6
2.4. Avgrensning av studien.....	7
3. Teoretiske grunnlag.....	9
3.1. Barns fysiske utvikling.....	9
3.1.1. Kjønnsmodning.....	9
3.2. Et utvidet blikk på barn og unge.....	10
3.2.1. Depressive plager hos barn og unge.....	10
3.2.2. Kjønnforskjeller og aldersforskjeller.....	11
3.2.3. Minoritetsungdom og akkulturasjon.....	13
3.2.4. Sosial støtte – viktigheten av venner og jevnaldrende.....	15
3.2.5. Skoletrivsel og mobbing.....	16
3.2.6. Selvbildets rolle – selvtillit, kroppsbilde og kroppsmisnøye.....	18
3.3. Depressive plager kan arte seg forskjellig.....	19
4. Metode og metodiske overveielser.....	21
4.1. Metodisk tilnærming.....	21
4.2. Utvalg.....	21
4.3. Forskningsetiske vurderinger.....	22
4.4. Operasjonalisering av variabler.....	22
4.4.1. Avhengig variabel.....	23
4.4.2. «Andre forhold» – mellomliggende variabler.....	23
4.5. Validitet og reliabilitet.....	25
4.5.1. Ubesvarte spørsmål.....	26
4.5.2. Svarprosent, generalisering og signifikanstesting.....	27
4.5.3. Spørreskjemavaliditet.....	29
4.6. Statistisk analyse.....	31
4.6.1. Analysemodell og sammenhenger.....	31
4.6.2. Indirekte sammenhenger.....	32
4.6.3. Mål på sentraltendens.....	32

4.6.4. Faktoranalyse	32
4.6.5. Regresjonsanalyse	33
4.7. Deskriptiv statistikk over deltakerne	35
5. Resultat.....	37
5.1. Faktoranalyse	37
5.2. Bivariate sammenhenger	38
5.3. Regresjonsanalyse	39
5.3.1. Nedstemt	39
5.3.2. Umotivert	42
6. Diskusjon av resultater	45
6.1. Hypotese 1 – Er det forskjeller i depressive plager mellom gutter og jenter?	46
6.1.1. Kjønnsidehypotesen – psykologiske sider ved den fysiske utviklingen	47
6.1.2. Interne og eksterne mestringsstrategier	49
6.1.3. Opplever jenter mer stress?	49
6.1.4. Opphopning av «stressere» og pubertetens timing	50
6.2. Hypotese 2 – Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder klassetrinn?	51
6.3. Hypotese 3 – Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder barn med innvandringsbakgrunn kontra etnisk norske?	53
6.4. Hypotese 4 – Hvilke andre forhold kan ha betydning for depressive plager?	55
6.4.1. Venner og sosial støtte	56
6.4.2. Mobbing	57
6.4.3. Skoletrivsel	59
6.4.4. Selvbilde	60
6.5. Nedstemt eller umotivert?	62
6.7. Vurdering av styrker og svakheter	64
7. Konklusjon	67
7.1. Videre forskning	69
8. Litteraturliste	73
Vedlegg 1: Uttalelse om prosjektet	85
Vedlegg 2: Informasjonsskriv til foresatte	89
Vedlegg 3: Formell søknad til NOVA	91
Vedlegg 4: Deskriptiv statistikk over mellomliggende variabler	93
Vedlegg 5: Korrelasjonsmatriser	97
Vedlegg 6: Ungdata junior 2017, spørreundersøkelse	99

1. Innledning

Temaet psykisk helse blant barn og unge er valgt på bakgrunn av personlig interesse for problemområdet, samt en tro på viktigheten av den statusen problemområdet har i det norske samfunnet, både privat, kommunalt og statlig. Mitt fokus er rettet mot generelle og kanskje «ubetydelige» eller «umerkbare» psykiske helseplager, nærmere bestemt *depressive plager*. Depresjon og depressive helseplager blir beskrevet som en av verdens ledende globale helseutfordringer (Abebe, Frøyland, Bakken & von Soest, 2016, s. 47), og de personlige, familiære og samfunnsmessige kostnadene er høye: Det antas at omtrent 5-6% av ungdom i den generelle populasjonen opplever depresjon på et tidspunkt, hvor livslang prevalens er så høy som 20% (Larsson, Ingul, Jozefiak, Leikanger & Sund, 2016, s. 290). I Norge rapporterer 15-20% av ungdom i alder 13-18 år alvorlige depressive plager, hvor forekomsten blant jenter er dobbelt så stor som blant gutter (Abebe et al., 2016, s. 47). Graden av depressive plager blant unge har også vist en betydelig økning de siste tre tiårene i Norge. Resultatene fra identiske målinger i tidsrommet 1992-2010 viste en stor økning av depressive plager for både gutter og jenter fra 1992 til 2002 og 2010 (von Soest & Wichstrøm, 2014, s. 403). Forskningsartikler og media snakker om en «epidemi» av depresjon blant barn og unge (Costello, Erkanli & Angold, 2006, s. 1263).

Livslang prevalens er som nevnt høy, noe som har betydning for dagens helsediskurs relatert til psykisk helse i det norske samfunnet. For å imøtekomme problematikken rundt psykisk helse har fokus på barneskolebarn og forbedret kunnskap blitt fremhevet som et viktig satsingsområde (Helsedirektoratet, 2014). Ungdata Junior 2017 er gjennomført på grunn av dette og på bakgrunn av etterspørsel fra Asker og Bærum kommune. Resultatene fra undersøkelsen vil bli brukt i kommunens videre arbeid med denne aldersgruppen, og vil også kunne gi grunnlag for ytterligere forsknings- og utviklingsprosjekter for å framskaffe ny kunnskap om barns oppvekstvilkår (Løvgren & Overå, 2018, s. 12). Forskning viser at andelen depressive plager og kjønnsforskjellene øker i 12-13-årsalderen (Abebe et al., 2016; Larsson et al., 2016; Morken, Røysamb, Nilsen & Karevold, 2018; Nilsen, Karevold, Roysamb, Gustavson & Mathiesen, 2013). Larsson et al. (2016) finner midlertid at depressive symptomer kan komme fram så tidlig som ned i 10-12 årsalderen. I løpet av de siste årene på barneskolen går barna gjennom betydelige endringer – barna kommer i puberteten, en sårbar og utsatt periode hvor de går fra å være barn til å tre inn i starten av voksenverden. På dette utviklingsstadiet opplever de unge mye stress (I. M. Eriksen, Sletten, Bakken & von Soest,

2017; Nilsen et al., 2013) og overgangen fra barn til ungdom består av betydelige biologiske, kognitive og sosiale endringer (Evenshaug & Hallen, 2000; Nilsen et al., 2013; Steinberg & Morris, 2001). En annen faktor som av interesse er innvandringsbakgrunn. Innvandring og migrasjonsprosessen er tradisjonelt blitt ansett som stressende opplevelser som kan medfører diverse psykiske plager (Abebe, 2010; Stevens & Vollebergh, 2008). Antakelsen har imidlertid ikke blitt bevist i forskningen (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal, Røysamb & Sam, 2004; Oppedal, Røysamb & Heyerdahl, 2005; Stevens & Vollebergh, 2008). Oppedal og Røysamb (2004) viser i sin studie at minoritetsungdom har høyere prevalens av depressive plager enn majoritetsungdom, men at dette kan forklares gjennom effekten av *kjønn*: Det er ingen forskjell mellom majoritetsjenter og minoritetsjenter, men forskjellen ligger mellom majoritetsgutter og minoritetsgutter – minoritetsgutter rapporterte flere plager enn majoritetsguttene (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004; Oppedal et al., 2005).

Hensikten med denne studien er å undersøke i hvilken grad 5. til 7. klassinger i Asker og Bærum kommune rapporterer depressive plager, og i så fall hvem de er og hvilken bakgrunn de har. Er plagene likt fordelt blant barna med tanke på kjønn, alder og innvandringsbakgrunn eller finnes det signifikante forskjeller? I analysen vil det bli undersøkt om disse egenskapene har en direkte eller indirekte effekt på depressive plager. Kjønn, alder og innvandringsbakgrunn vil dermed undersøkes som bakenforliggende faktorer og kontrolleres mot andre forhold – potensielle mellomliggende variabler. En analysemodell er tegnet opp for å illustrere dette (se figur 1). Av andre forhold vil jeg se på i hvilken grad selvbilde, venner, skoletrivsel og ulike former for mobbing har en direkte eller spuriøs sammenheng med de depressive plagene barna rapporterer. Innledningsvis skal forholdet mellom depressive plager blant barn og unge og faktorene som kan påvirke dette utdypes i teoretisk grunnlag, med fokus på tidligere forskning. Her vil også barns fysiske og biologiske utvikling utbroderes som en sårbarhetsfaktor. Deretter vil den anvendte metoden belyses, hvor intervensjoner beskrives og statistisk analyse forklares. Resultatene presenteres i etterkant, og funnene diskuteres til slutt opp mot relevant teori. Det vil også bli gitt en vurdering av studiens styrker og svakheter, og studien avsluttes med en konklusjon og hva som trengs av videre forskning på emnet. Videre i innledningskapittelet vil det gis en kort presentasjon av Asker og Bærum kommune, som anses som relevante bakgrunn for resultatene og drøftingen av disse.

1.1. Asker og Bærum

Et av de viktigste funnene i Ungdata junior 2017 er at de aller fleste barn i Asker og Bærum har det bra (N. Eriksen, 2017), noe analysene i studien også viser. Så godt som samtlige av barna rapporterer at de har et godt liv og er fornøyde med seg selv og sine omgivelser. De aller fleste av barna har et godt forhold til foreldre, gode venner de kan snakke med og de føler seg trygge i nærmiljøet og trives på skolen (N. Eriksen, 2017). Undersøkelsen viser også at det er en liten prosentandel av barna som ikke har det bra og rapporterer at de er ofte eller svært ofte plaget av psykiske helseplager (jf. tabell 4). Det finnes barn i kommunene som ikke har særlig vennenettverk og mangler noen å være sammen med i fritiden og i friminuttene. Denne gruppen gir også uttrykk for at de er misfornøyde med seg selv, foreldre og skolen (N. Eriksen, 2017). Selv om denne gruppen ikke utgjør mer enn noen få prosent av barna i kommunene, er dette en gruppe en bør ha et særskilt fokus på i det videre arbeid med aldergruppen i kommunen.

Nedenfor presenteres medianinntekt etter skatt i Asker og Bærum sammenlignet med hele landet (tabell 1). Tallene er fra 2017 og viser husholdningenes medianinntekt etter skatt, og må ikke forveksles med gjennomsnittsinntekt. Medianinntekten er inntekten til den personen som befinner seg midt i fordelingen når inntektene til alle personer i befolkningen er sortert stigende eller synkende (SSB, 2017). Det er altså like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten. Asker og Bærum er blant de rikeste kommune i Norge og er blant kommunene med høyest gjennomsnittsinntekt per innbygger (Bjerknes, 2017) og over 50 prosent av innbyggerne har fullført høyere utdanning (SSB, 2018a, b). Flertallet eier egen bolig og har velstående jobber, og kun 10% eller mindre bor etter forholdene «trangt» (SSB, 2018a, b). De fleste barna vokser opp i ressurssterke familier og i underkant av 10% havner i kategorien «lav sosioøkonomisk status» (N. Eriksen, 2017). Dette kan ha sammenheng med de høye trivsel- og livskvalitetsscorene. Den rike statusen kommunene og innbyggerne har er et av grunnlagene for ekskludering av sosioøkonomisk status i studien. Det kommer frem i undersøkelsen at mange av dem som havner i kategorien «lav sosial bakgrunn» har utenlandsfødte foreldre (N. Eriksen, 2017). Innvandrerbakgrunn er tatt høyde for i studiens analyse. De største innvandringsgruppene i kommunene er svensker og polakker, hvor polakker er den definert største gruppen av de to. Noen av de mindre minoritetsgruppene i kommunene kommer fra Litauen, Somalia, Filippinene, Pakistan og Irak (SSB, 2018a, b).

Tabell 1: "Inntekt etter skatt for alle husholdninger i 2017" av Statistisk Sentralbyrå (SSB, 2017)

(<https://www.ssb.no/statbank/table/06944/>)

2. Problemstilling og hypoteser

2.1. Problemstilling

Studiens problemstilling omhandler barnas rapportere depressive plager og er som følger:

Hvordan kan depressive plager arte seg for barn i barneskolen?

2.2. Hypotetiske spørsmål og begrunnelse

Hypotesene i oppgaven er utformet som hypotetiske underspørsmål fra problemstillingen. De er utformet på basis av bakenforliggende og mellomliggende variabler som blir undersøkt i henhold til depressive plager i studien:

1. Er det forskjeller i depressive plager mellom gutter og jenter?
2. Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder klassetrinn?
3. Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder barn med innvandringsbakgrunn kontra etnisk norske?
4. Hvilke andre forhold kan ha betydning for depressive plager?

Hypotesene er utarbeidet på basis av personlig interesse og tidligere forskning. Depressive plager kan arte seg forskjellig for gutter og jenter, med tankes på etniske bakgrunn og kan variere med alder. Dette er elementer av interesse og utprøves i studien. I tillegg vil det bli kontrollert for utvalgte «andre forhold», som kan fungere som potensielle risikofaktorer eller beskyttelsesfaktorer.

Depresjoner er en av de hyppigste psykiske lidelsene i Norge og forekomsten har økt i moderne tid (Abebe et al., 2016; Malt, 2018; von Soest & Wichstrøm, 2014). Prevalensen av depresjon og depressive plager er vist å være en del større for kvinner enn for menn (Abebe et al., 2016; Malt, 2018; Wichstrøm & Dannemiller, 1999), og ligger til grunn for studiens første hypotese. Alder spiller også en vesentlig rolle, hvor forskning viser en økt prevalens fra tidlig ungdomstid og oppover (Abebe et al., 2016; Larsson et al., 2016; Morken et al., 2018).

Hypypigheten øker altså med alderen. Nøyaktig *når* variablene kjønn og alder blir betydelige i utviklingen av depressive plager er noe av bakgrunnen for studiens problemstilling. Flere forskningsartikler utforsker problematikken og utforsker potensielle forskjeller mellom minoritets- og majoritetsungdom (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2005; Sam & Virta, 2003; Stevens & Vollebergh, 2008; Virta, Sam & Westin, 2004). Antakelsen om at innvandrere har flere mentale plager er imidlertid ikke enstemmig bevist, og studiens tredje

hypotese er derfor av interesse. Videre er utallige forskningsartikler undersøkt ulike risiko og beskyttelsesfaktorer blant unge og utvikling av depressive plager. Blant annet er mye skrevet om sosial støtte (Nilsen et al., 2013; Rubin et al., 2004; Stice, Ragan, Randall & Baker, 2004), selvbilde, selvtillit og kroppsbilde (Holsen, Kraft & Røysamb, 2001; Morken et al., 2018; Wichstrøm & von Soest, 2016), skoletrivsel (Konu & Lintonen, 2006; Undheim & Sund, 2005) og ulike former for mobbing (Bond, Carlin, Thomas, Rubin & Patton, 2001; Jørgensen & Haugen, 2018), som er forhold studien har fokus på.

2.3. Operasjonelle definisjoner

Prevalens brukes i medisinsk statistikk og beskriver antallet individer som har en gitt tilstand, sykdom eller risikofaktor i en bestemt gruppe, gjerne på et bestemt tidspunkt eller innenfor en gitt tidsperiode (Braut, 2009). Prevalens sier altså noe om hvor vanlig en bestemt tilstand er i en befolkning.

Depressive plager blir brukt i studiens problemstilling som et mål på barnas rapporterte psykiske plager. De inkluderte elementene i målet tar for seg ulike emosjoner knyttet til depresjonsspekteret, blant annet nedtrykthet, tristhet, tomhetsfølelse og redusert initiativ. Studien har ikke som hensikt å diagnostisere barna, og å bruke ordet «depresjon» om barna blir dermed feil. Depressive plager er valgt som dekkende begrep for barnas rapporteringer i målet på psykisk helse.

Tidlig ungdomstid, eller tidlig ungdomsår, er brukt som erstatning for det engelske ordet «early adolescent» og «adolescence», ettersom vi ikke har et tilsvarende ord i det norske språket. Betegnelsen blir brukt om barn i alderen 10-13 år – årene rett før og i starten av tenåringstiden. Barna i studien er i hovedsak 10-12 år og det ble ansett nødvendig å beskrive perioden med et begrep i teori og drøfting.

Akkulturasjon er en type kulturell endring som skjer i møtet mellom to kulturer som tidligere var separate og selvstendige (Tjora, 2018). Begrepet brukes ofte synonymt med kulturkontakt. En langvarig akkulturasjonsprosess kan resultere i at to kulturer smelter sammen til et helt nytt kulturelt system, men det finnes også historiske eksempler på at de to består som distinkte enheter, til tross for langvarige gjensidige relasjoner (Tjora, 2018).

Begrepet har noe tilfelles med *sosialisering*, hvor barn og unge med etnisk minoritetsbakgrunn ofte går gjennom en annerledes sosialisering enn majoriteten.

«**Stressere**», direkte oversatt fra det engelske ordet «stressors», brukes om ulike typer stress og stressende hendelser barn og unge kan oppleve i oppveksten. For det meste dreier det seg om interpersonlig stress mellom dem selv og jevnaldrende eller familie.

Tradisjonell/klassisk mobbing brukes om den fysiske, sosiale og verbale mobbingen som forgår i skoletiden og på skoleveien. Med andre ord, mobbing *før* digitale verktøy kom inn i bilde. Nettmobbing er et relativt nytt fenomen og har til dels andre «prinsipper» den opererer under. De to formene for mobbing diskuteres adskilt i studien.

2.4. Avgrensning av studien

Studien tar for seg populasjonen av 5. til 7. klassinger i Asker og Bærum, hvor den første Ungdata Junior-undersøkelsen i 2017 ble gjennomført i samarbeid mellom kommunene, velferdsforskningsinstituttet NOVA og kompetansesenteret KoRus-øst. Utvalget avgrenses ytterligere til kun å inkludere barn i 5-7. klasse. Etersom utvalget er lik populasjonen kan ikke studiens resultater generaliseres til hele landet, men kan ligge til grunn for *antakelser* om sammenhenger i andre deler av landet. Studien baserer seg i hovedsak på kun ett av hovedtemaene i spørreskjemaet – psykisk helse – hvor noen utvalgte uavhengige variabler inngår som forklaringsvariabler og for å undersøke påvirkning disse eventuelt har på barnas psykiske helse. I hovedsak er dette blitt gjort for å avgrense studiens omfang basert på nivå og tidsbegrensning. Dette kan ha utslag for studiens funn og kan problematisere undersøkelsen av sammenhenger mellom psykisk helse og de uavhengige variablene. Studiens vil konsentrere seg om barnas kjønn, alder, innvandringsbakgrunn, skoletrivsel, selvbilde, venner og om mobbing. Andre variabler, som for eksempel sosioøkonomisk status, er påvist å ha direkte eller indirekte påvirkning på psykisk helse og andre deler av barnas liv (N. Eriksen, 2017), men har likevel blitt sett bort ifra til fordel for andre forklaringsvariabler. Sosioøkonomisk status gir utslag på psykisk helse, men bidrar ikke til å forklare særlig mye av variansen. De uavhengige variablene i studien er valgt i et forsøk på å dekke den breie betydningen av begrepet psykisk helse samt dets kompliserte innhold.

3. Teoretiske grunnlag

3.1. Barns fysiske utvikling

Barn har en relativt stabil vokseperiode fra de er spedbarn og gjennom store deler av barndommen. Det skjer imidlertid noe drastisk med kroppen når barna kommer i puberteten: Den unge går inn i en intens vokseperiode, hvor de vokser dobbelt så fort som i barneårene (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 53). Gjennomsnittlig inntreer denne vokseperiode 1-2 år tidligere for jentene enn for guttene, og de når sin fysiske høyde tilsvarende tidligere. Mens jentene har sin mest intense vokseperiode i 11-13-årsalderen, vokser guttene mest i 13-15-årsalderen (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 53). Det finnes imidlertid variasjoner. Samtidig med høyden forandres også kroppens *form og proporsjoner*. Hode går fra å være en firedel av kroppslengden som nyfødte mot bare en åttendel i voksen alder. Armer og ben blir lengre, og kroppformen går fra å være rund til å bli noe slankere (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 54). I likhet med høyden blir også utviklingen påvirket av og slår fart i puberteten. Hender og føtter vokser raskere, deretter følger armer og ben, og til slutt resten av kroppen (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 55). Dette er blant annet noe av grunnen til at tenåringer ofte kan virke motorisk klossete og keitete. Det er grunn til å forvente at jenter vil oppleve at kroppsutviklingen avviker fra den vestlige kulturs «tynnhetsideal», i større grad enn gutter (Holsen et al., 2001, s. 614). Dette skyldes det faktum at jenter gjennom puberteten får mer fett og rundere former, mens guttene får mer muskler og blir tynnere. Jentene avviker altså mer fra tynnhetsidealet enn guttene, som «vokser inn i det» (Bearman & Stice, 2008; Holsen et al., 2001).

3.1.1. Kjønnsmodning

En av de største forandringene i puberteten er kjønnsmodningen. Det skjer vesentlige forandringer på det genitale området: Hos jentene modnes eggstokkene og blir i stand til å produsere egg, hos guttene begynner testiklene å produsere sædceller. Det første kjennetegnet på kjønnsmodenhet knyttes ofte til den første menstruasjon (menarken) for jenter og til de ufrivillige, nattlige sæduttømmingene (pollusjoner) hos gutter (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 63). Evenshaug og Hallen (2000) hevder at den gjennomsnittlige menarkalderen er ca. 12 år, mens guttene gjennomsnittlig er om lag to år senere i utviklingen. Her er det imidlertid stor spredning. Ved siden av forandringene i de primære kjønnstrekkene utvikles også en rekke *sekundære* kjønnstrekk, som er de ytre og synbare tegn på kjønnsmodningen: utvikling av ytre genitalia og hårvekst omkring disse, sterk svette fra armhulene, skjeggvekst, hårvekst på

andre deler av kroppen, stemmeskiftet, større bryster, rundere hofter, større porer og økt aktivitet i talgkjertler. Disse sekundære kjønnsstrekkene utvikler seg hos jentene omtrent to år før menarken og begynner gjennomsnittlig å vise seg i 10-årsalderen (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 63). Jentene er altså tidligere ute enn guttene og kan møte store forandringer i relativt ung alder. Dette kan igjen øke jenters sårbarhet overfor «stressere».

3.2. Et utvidet blikk på barn og unge

Forskning på utvikling og oppvekst har ekspandert med en bemerkelsesverdig hastighet de siste 30 årene. Den stadig økende interessen for aldersgruppen de siste tiårene har produsert en rekke tidsskrifter, artikler og forskningsprosjekt dedikert til utviklingspsykologi og psykologi (Steinberg & Morris, 2001, s. 83-84). Flere land har i de siste årene hatt en økende satsing på psykisk helsevern. Vår egen regjering setter av store summer hvert år for å øke beredskapen og sette rus og psykisk helse på dagsordenen (Finansdepartementet, 2018, s. 10). Fokuset på barn og unges psykiske helse har i løpet av perioden blitt satt høyere på agendaen enn før, og forskere over hele verden begir seg ut i farvannet. Til tross for at vi i Vesten og i Norge har det relativt godt i sammenligning med andre deler i verden, rapporterer likevel de unge en betydelig mengde psykiske plager (Abebe et al., 2016; Collishaw, Maughan, Goodman & Pickles, 2004; Costello et al., 2006; Larsson et al., 2016; Oppedal & Røysamb, 2004; Sund, Larsson & Wichstrøm, 2001; von Soest & Wichstrøm, 2014).

3.2.1. Depressive plager hos barn og unge

Depressive plager er en av de vanligste plagene i befolkningen, som viser seg gjennom de høye prevalensratene. Forskning har pekt på ungdomstiden som en viktig utviklingsperiode for å kunne forstå depressive plager (Petersen et al., 1993, s. 155). Von Soest og Wichstrøms (2014) studie beskriver en tidstrend, hvorav vi ser en betydelig økning i rapporterte depressive plager blant unge fra 1992 til 2002. Fra 2002 og til 2010 ble det imidlertid ikke funnet noen store forskjeller. Forskning av survey data i Storbritannia har funnet samme type økning de siste to-tre tiårene. Ordinære regresjoner viste at det har vært lav til ingen forandring i emosjonelle scorer mellom 1974-1986 for noen av kjønnene. Dette ble etterfulgt av en stigende trend mellom 1986 og 1999, for begge kjønn (Collishaw et al., 2004, s. 1355). Lignende økning ble funnet mellom 1987 og 1999 i Scotland av West og Sweeting (2003) blant 15-åringere. Disse resultatene skiller seg imidlertid fra Collishaw et al. (2004), i økningen viste seg bare for jentene og ikke hos guttene (West & Sweeting, 2003, s. 1359).

Forskning på depressive plager har dreid seg om depresjon som et symptom og referer til tilstedeværelsen av tristhet og ulykkelighet over en uspesifisert periode (Petersen et al., 1993, s. 156). Tilstedeværelsen av depressive plager blir målt gjennom unges selvrapporing av følelser eller gjennom en sjekklister. Videre ble tidlige genetiske og biologiske, sosiale og psykologiske faktorer tatt hensyn til og assosiert med depressive plager blant barn og unge. Når alle disse forskjellige perspektivene på depressive plager i ungdomstiden blir betraktet sammen blir det tydelig at det er dusinvis av faktorer som kan påvirke de depressive plagene blant barn og unge (Compas, Hinden & Gerhardt, 1995, s. 280).

3.2.2. Kjønnforskjeller og aldersforskjeller

Et interessant fenomen er den svært vide rapporteringen av kjønnforskjeller blant voksne som sliter med depresjon og depressive plager, med kvinner langt mer utsatt enn menn. Flere studier viser at denne kjønnforskjellen er reell og at den kommer frem tidlig i tenårene (Abebe et al., 2016; Hankin & Abramson, 1999; Hankin et al., 1998; Hankin, Mermelstein & Roesch, 2007; Patton et al., 2008; Petersen et al., 1993; Petersen, Sarigiani & Kennedy, 1991; Rudolph, 2002; Seiffge-Krenke & Stemmler, 2002; Steinberg & Morris, 2001; von Soest & Wichstrøm, 2014; Wichstrøm & Dannemiller, 1999; Zhang, Yan, Zhao & Yuan, 2015) og er grunnen til den kjønnforskjellen vi observerer blant voksne i dag (Larsson et al., 2016, s. 290). Kjønnforskjellen har fått betydelig oppmerksomhet fra forskere gjennom de siste tiårene og frem til i dag. Petersen et al. (1991) presenterer i sin studie tre teoretiske perspektiver som har potensiale til å kunne forklare den økte effekten av kjønn har på rapporterte depressive plager i ungdomstiden: (1) kjønnidentitetshypotesen, (2) interne og eksterne mestringsstrategier og (3) stressende livshendelser. Hver av disse perspektivene har imidlertid noe støtte og er tenkelig involvert i fremveksten av en kjønnforskjell i depressive plager i ungdomsårene (Petersen et al., 1991, s. 248). Store deler av forskningen har spor av disse perspektivene i analysen og bygger på en eller flere av disse i ulik grad.

Kjønnidentitetshypotesen er den eneste som har utviklingsperspektivet innebygd, med et spesifikt fokus på tidlig ungdomstid. Det er dermed den eneste som skjer naturlig og har i lys av dette en viss utslagskraft. Kjønnidentitetshypotesen forutsetter at kroppslige endringer i tidlig ungdomsår stimulerer til økt fokus for både gutter og jenter på deres kjønns betydning. Fordi betydningen av kjønn kan være noe tvetydig for utviklende ungdommer, kan de identifisere seg spesielt med de kulturelle stereotypene av mann og kvinne (Petersen et al., 1991, s. 248) – noe som kan være vanskelig å skulle leve opp til.

Når det kommer til det andre perspektivet dreier eksterne mestringsstrategier seg gjerne om sosial støtte, mens interne mestringsstrategier dreier seg om ungdommens egen mestringskapasitet og mestringsstrategi. Menn og kvinner har ulike mestringsstrategier, hvorav stereotypien tilsier at menn ofte engasjerer seg i distraherende oppførsel som demper deres depressive humør (projeksjon, skyld på andre), mens kvinner er mer sannsynlig å forsterke humøret ved å gruble over deres depressive tilstand og hvorfor de har det slik (intellektualisering, rasjonalisering, skyld på seg selv) (Petersen et al., 1991, s. 251).

Forskning viser at jenter rapporterer flere daglige negative hendelser enn guttene og at jenter ser ut til å rangere negative hendelser som mer stressende enn hva gutter gjør (I. M. Eriksen et al., 2017; Hankin & Abramson, 1999; Hankin et al., 2007; Hazel, Oppenheimer, Technow, Young & Hankin, 2014; Murray, Rieger & Byrne, 2015; Nilsen et al., 2013; Patton et al., 2008; Rudolph, 2002; Segrin & Rynes, 2009; Zhang et al., 2015). Jentene opplever altså et høyere nivå av stress og press, som kan ha innvirkning på de fremtredende kjønnsforskjellene. Funn indikerer at de vanligste «stresserne» ungdommer rapporterer er relatert til skole, foreldre, jevnaldrende og kjærester og at disse problemene har større utslag på mental helse enn andre livshendelser, som for eksempel dødsfall eller alvorlig skade/ulykke (Hankin et al., 2007; Petersen et al., 1993; Petersen et al., 1991).

Hver av de teoretiske perspektivene har noe støtte og er tenkelig involvert i fremveksten av kjønnsforskjellen i depressive plager i ungdomsårene. Evidens tilsier at økningen i depressive plager er større for jenter enn for gutter i oppveksten. I Petersen et al. (1993) studie rapporterer 20-30% av guttene og 25-40% av jentene at de opplever å være deprimert, og tallene har økt frem til i dag. En forklaring som imidlertid har fått noe oppmerksomhet er at jenter opplever mer utfordringer i oppveksten (Petersen et al., 1993, s. 158). For eksempel er jenter mer sannsynlig enn gutter å nå puberteten i løpet av skolebytte fra barneskolen til ungdomsskolen. Likeså er det vist at rapporterte depressive plager øker betydelig med alderen, da mest for jentene (Larsson et al., 2016; Nilsen et al., 2013; Patton et al., 2008; Undheim & Sund, 2005). Studier varierer i hvilken eksakt alder kjønnsforskjellene fremtrer; noen estimerer at de fremtrer i 10-12-årsalderen (Angold, Costello & Worthman, 1998; Larsson et al., 2016), noen mener 13 år (Hankin et al., 1998; Sund et al., 2001; Wichstrøm & Dannemiller, 1999), mens andre finner at kjønnsforskjellen ikke fremtrer før 14-15-årsalderen (Holsen et al., 2001; Seiffge-Krenke & Stemmler, 2002; West & Sweeting, 2003). Det

forekommer en spesielt høy prevalens i tidlig ungdomstid og den fortsetter å øke med alderen, dog noe mindre dramatisk i voksen alder (Steinberg & Morris, 2001, s. 87).

3.2.3. Minoritetsungdom og akkulturasjon

Migrasjon og migrasjonsprosessen har blitt sterkt assosiert med en høyere risiko for utvikling av psykiske problemer (Abebe, 2010, s. 41). Flere studier presiserer at innvandrerbarn har en økt risiko for å utvikle mentale problemer og gir hovedsakelig tre grunner for dette: (1) selve migrasjonsprosessen, (2) den restriktive politiske prosessen i vertslandet og (3) enkelte etniske gruppers kultur (Stevens & Vollebergh, 2008, s. 276-277). Selve migrasjonsprosessen innebærer ofte omfattende tap av venner og familie, skikker og miljø, for ikke å glemme tilpasningsprosessen til vertskulturen, som ofte forårsaker kulturkrasj. Migranter inntar som regel en minoritetsposisjon i det nye landet og ligger av den grunn på bunnen av det sosiale hierarkiet (Stevens & Vollebergh, 2008, s. 267). Integreringen i samfunnet hindres i mange tilfeller gjennom diskriminering og restriktiv politikk. Noen kulturer kan også i seg selv bidra til at de unge får mentale problemer, med tanke på for eksempel kjønnsroller, verdier, kollektivism, religiøsitet også videre (Stevens & Vollebergh, 2008, s. 267-277). Ideen om at immigranter og deres etterkommere har en større risiko for utvikling av mental sykdom er påvist i enkelte studier, men denne antagelsen er imidlertid ikke blitt konsekvent bekreftet av forskning (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004; Oppedal et al., 2005; Stevens & Vollebergh, 2008). Studier gjort på unge med innvandrerbakgrunn demonstrerer ulike og irregulære mønstre blant innvandrere, hvorav graden psykiske, og særlig depressive plager, er ulik blant innvandrere i ulike land, men også i samme land (Sam & Virta, 2003, s. 214). Det er forskjeller mellom etniske grupper, men også innenfor hver enkelt gruppe, for ikke å glemme de individuelle forskjellene unge seg imellom. Funn viser imidlertid at unge med innvandrerbakgrunn tilpasser seg samfunnet på samme, og til tider bedre enn majoritetsungdommen (Sam & Virta, 2003; Virta et al., 2004).

Barns utviklingsnisje er beskrevet som bestående av flere sosiokulturelle settinger, hvor interaksjon som regel kjennetegnes av majoritetskulturen eller av etnisk minoritetskultur (Sam & Oppedal, 2003, s. 10). Fra dette perspektivet argumenteres det for at akkulturasjon er en utviklingsprosess hvor en tilegner seg kompetanse innenfor to eller flere kulturelle domener, typisk nok majoritetssamfunnet og egen etnisk kultur. Akkulturasjon er altså ikke bare en prosess som utfolder seg parallelt med utviklingen, men i sin egen natur er en

utviklingsprosess mot tilpasning og kompetanse innen mer enn én kulturell setting. Majoritetskulturkompetanse blir stadig viktigere som et middel til å vinne aksept og bli anerkjent som en del av samfunnet, samt også å lykkes i skolen og på det fremtidige arbeidsmarkedet (Oppedal et al., 2004; Oppedal et al., 2005). En høyere majoritetskulturkompetanse kan også bidra til å lette tilgjengeligheten for sosial støtte fra disse nettverkene.

Alle individer undergår de samme sosiale, kognitive, fysiske og psykologiske utviklingene. Det som imidlertid skiller minoritetsungdom fra majoritetsungdom er at de i tillegg har en ekstra faktor, som utgjør en forskjell i deres identitetsutvikling (Abebe, 2010; Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004) – de vokser opp i to forskjellige kulturer og må styre båten sin heretter. Det vil med andre ord si at minoritetsungdom potensielt har andre tilleggskilder til stress. En av de viktigste aspektene av akkulturasjon blant unge med innvandringsbakgrunn er en forsterket utforskning av meningen av ens egen etnisitet og identitet (Oppedal et al., 2004, s. 483). Likeså har unge med innvandringsbakgrunn det samme behovet og beskyttelse av sosial støtte som majoritetsungdom. Oppedal et al. (2004) viser i sin studie at sosial støtte fra *både* egen etniske minoritetsgruppe og majoritetsnettverket kan ha en spesiell viktighet i utviklingen av kulturspesifikk kompetanse. Akkultureringsprosessen bidrar til et ekstra ledd i identitetsutviklingen, majoritetsungdom ikke gjennomgår på samme måte.

Selv om det er uklart om minoritetsungdom har mer psykiske plager enn etnisk norske, rapporterer flere studier i Norge en høyere prevalens av plager hos ungdom med innvandringsbakgrunn (Oppedal et al., 2005; Sund, Larsson & Wichstrom, 2003; Virta et al., 2004). Kjønn anses her som en betydelig faktor, hvorav minoritetsjenter er som regel blant dem som rapporterer flest plager, med majoritetsgutter på bunnen (Abebe, 2010, s. 43). Her har det imidlertid blitt observert variasjoner. I Oppedal og Røysamb's (2004) studie rapporterer unge med innvandrerbakgrunn en høyere prevalens av psykiske plager enn majoritetsungdom. Det ble imidlertid ikke funnet noen betydelig forskjell mellom majoritetsjenter og minoritetsjenter, mens minoritetsgutter rapporterte en betydelig større andel psykiske plager enn majoritetsguttene. Videre var kjønnsforskjellen større hos majoritetsungdommene enn hos minoritetsungdommen, med majoritetsjentene på toppen av

skalaen. Studier viser at gruppen som rapporterer høyest andel psykiske plager er gutter med innvandrerbakgrunn (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004; Oppedal et al., 2005).

3.2.4. Sosial støtte – viktigheten av venner og jevnaldrende

Positive sosiale relasjoner til voksne og jevnaldrende virker beskyttende mot stress, som igjen kan øke risikoen for depressive plager (Hazel et al., 2014; Nilsen et al., 2013; Oppedal et al., 2004; Rubin et al., 2004; Stice et al., 2004; Undheim & Sund, 2005). Som barn er vi avhengig av å ha et nært forhold til våre foreldre. Dette forholdet endrer seg derimot i oppveksten hvor ungdommer tilbringer mer tid alene og med venner, og det er en dramatisk nedgang i tid de tilbringer med foreldre (Hazel et al., 2014; Steinberg & Morris, 2001). Relasjonen og den sosiale støtten fra jevnaldrende blir stadig viktigere for en ungdoms behov for autonomi (Morken et al., 2018, s. 2). Til tross for dette viser forskningen at relasjonen til foreldrene fremdeles er en viktig kilde for sosial støtte, og påvirker deres relasjon til jevnaldrende og har en forbyggende effekt på emosjonelle plager (Hazel et al., 2014; Nilsen et al., 2013; Segrin & Rynes, 2009; Stice et al., 2004; Zhang et al., 2015). Mangel på sosial støtte er en risikofaktor for fremtidige depressive plager og flere studier viser at det også er kjønnsespesifikke mekanismer i denne sammenhengen (Hazel et al., 2014; Morken et al., 2018; Nilsen et al., 2013; Segrin & Rynes, 2009). Det er vist at jenter knytter mer intime relasjoner til jevnaldrende og at venner er en viktigere kilde for emosjonell støtte. Vennskap på guttenes side er mer preget av kameratskap og felles aktiviteter (Hankin et al., 2007, s. 280). Tidligere studier mener jenter er mer beskyttet av sosial støtte når de opplever generelt stress (Murray et al., 2015; Petersen et al., 1993; Petersen et al., 1991; Zhang et al., 2015). Jenter ser ut til å være mer opptatt av støtte fra jevnaldrende enn gutter, mens de ser likt på støtte fra familien (Oppedal & Røysamb, 2004). Her finner vi imidlertid noe annet hos minoritetsungdom: Jentene rapporterer mer støtte fra familien og venner i samme etniske gruppe enn guttene, men er mindre opptatt av støtte fra jevnaldrende enn guttene fra egen minoritetsgruppe og majoritetsjenter (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004).

I det norske skolesystemet består klassene av den vanlige 25-30 elever i grunnskolen (1. til 10. klasse). Elevene har alle fag sammen, hvor det er lærerne som beveger seg mellom klasserommene. Dette legger imidlertid til rette for tette og betydningsfulle klasserelasjoner (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004). Venner og klassekamerater har en mye større betydning når det kommer til popularitet og sosialt liv. Ungdommer er ute etter

anerkjennelse og da spesielt fra venner, ettersom det er det som representerer (for dem) den virkelige verden (Hazel et al., 2014, s. 2115). Sosial støtte fra venner og jevnaldrende har med andre ord en ganske betydelig innvirkning på utvikling av selvbilde og kan fungere forbyggende mot depressive plager (Morken et al., 2018, s. 814).

3.2.5. Skoletrivsel og mobbing

Abebe et al. (2016) finner at skoletrivsel spesielt, i forhold til andre individuelle faktorer, har stor sammenheng med depressive plager. Studier viser at skole-relatert stress er en av de største kildene til stress i unges hverdagen, samtidig øker stress knyttet til skolearbeid med alder (I. M. Eriksen et al., 2017, s. 62). Undheim og Sund (2005) undersøker hvilken effekt ulike skolefaktorer har på prevalensen av depressive plager blant barn og unge. Det viser seg at stresset øker med alderen hvor tre ganger så mange 15-åringer enn 11-åringer rapporterer at de er «veldig stresset» (Undheim & Sund, 2005, s. 446). Sosial støtte fra lærere og medelever kan virke beskyttende på stress, mens prestasjonspress, lærerkontroll og stressende livshendelser kan bidra som risikofaktorer til økt fare for å utvikle depressive plager (I. M. Eriksen et al., 2017; Sund et al., 2003; Undheim & Sund, 2005). Graden av depressive plager ser også ut til å ha en sammenheng med akademisk kompetanse og karakterer (Undheim & Sund, 2005, s. 447). Dårlige karakterer manglende skolearbeid bidro til økt stressnivå. Resultatene i studien viser imidlertid at elever rapporterer generelt et lavt nivå av «skole-stressere» og at det heller ikke er noen betydelig kjønnsforskjell (Undheim & Sund, 2005, s. 449). Jenter rapporterer imidlertid mer depressive plager enn guttene. Alt i alt forklarte stress relatert til skolen mest av variansen i depressive plager, etterfulgt av kjønn, trivsel i klassen og støtte fra lærere (Undheim & Sund, 2005).

Sosiale relasjoner i skolen er en viktig faktor for elevers trivsel (Konu, Lintonen & Rimpelä, 2002, s. 163). Spesielt viser det seg at det å ikke bli mobbet på skolen assosieres med høy trivsel. Mobbing kan ha en direkte påvirkning på barn og unges mentale helse og trivsel, som igjen kan føre til psykiske vansker som depresjon og angst, ensomhet og problemer med selvbildet (Bakken, 2018; Bond et al., 2001; Howard, Burton, Levermore & Barrell, 2017; Jørgensen & Haugen, 2018; Navarro, Yubero & Larrañaga, 2015; Slee & Skrzypiec, 2016; Thorvaldsen, Westgren, Egeberg & Rønning, 2018). Dan Olweus definerte mobbing på følgende måte;

«En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Olweus, 1992, s. 17).

Olweus har siden lagt vekt på at det forekommer et ulikt maktforhold mellom partene, slik at den som blir mobbet, har vanskeligheter med å forsvare seg, samt at handlingene er intenderte (Olweus, 2013; Thorvaldsen et al., 2018).

Mobbing kan ta flere former og kan rangeres fra kallenavn og plaging til fysiske angrep, truende atferd, ødelegging av eiendeler, spredning av rykter og delingen av sårene bilder/videoer på nett (Slee & Skrzypiec, 2016, s. 116). Mobbing kan foregå indirekte og/eller direkte. Å spre rykter for å såre noen eller ekskludere noen fra en gruppe er former for indirekte mobbing – en form for relasjonell manipulering for å skade den utsatte personene sosiale status, hvor utøveren er vanskelig å finne. I kontrast dreier direkte mobbing seg om plaging, sparking, slag, ødelegging av eiendeler og andre former for synlig aggressiv atferd identifisert som et angrep på den utsatte (Slee & Skrzypiec, 2016, s. 116). Disse ulike formene for mobbing kan klassifiseres videre som verbal mobbing, fysisk mobbing, sosial mobbing, relasjonell mobbing og digital mobbing. I motsetning til de tradisjonelle formene for mobbing er digital mobbing i en spesiell stilling ettersom denne formen er relativt ny og mest utbredt i dagens samfunn (Howard et al., 2017; Jørgensen & Haugen, 2018; Navarro et al., 2015; Slee & Skrzypiec, 2016; Thorvaldsen et al., 2018). Thorvaldsen et al. (2018) påpeker at det fortsatt mangler empiriske studier som sammenligner konsekvenser av digital mobbing og tradisjonell mobbing. Digital mobbing, eller nettmobbing, defineres som mobbing utført med elektroniske virkemidler som for eksempel mobiltelfoner og sosiale medier, og denne formen for mobbing skiller seg fra tradisjonell mobbing på flere måter (Jørgensen & Haugen, 2018; Navarro et al., 2015; Slee & Skrzypiec, 2016; Thorvaldsen et al., 2018): Mobberen kan være anonym og den potensielle tilskuerskaren større, noe som gjør det ulike maktforholdet blir enda større. Likeså er ikke digital mobbing bundet til tid og sted på samme måte som de tradisjonelle mobbepormene, sprer seg raskere, kan være noe forskjellig i repetisjon og varighet. For eksempel kan sårende bilder ligge i ro en stund og aktiveres igjen på et senere tidspunkt. Det faktum at flere personer involvert i delingsstrømmen kan gjøre det vanskelig å definere *hvem* som er mobbere (Thorvaldsen et al., 2018, s. 129). Det er et velkjent fenomen at digital mobbing og tradisjonell mobbing ofte overlapper hverandre, slik at barn og unge som opplever mobbing, blir utsatt for mer enn én form (Olweus, 2013;

Thorvaldsen et al., 2018). I Thorvaldsens et al. (2018) studie av barne- og ungdomsskolebarn i Tromsø ble det funnet at gutter utsettes for mest klassisk mobbing i skoletiden, hvor samlet opplevde 7,5 prosent av elevene å bli mobbet to til tre ganger i måneden. Når det kommer til digital mobbing foregår dette i hovedsak utenfor skoletiden og ligger nokså likt fordelt på kjønnene, med jenter litt over guttene. Smalet sett rapporterer 10,9 prosent av guttene og 9,8 prosent av jentene at de blir mobbet på en eller flere måter, noe som utgjør 10,4 prosent av datagrunnlaget (Thorvaldsen et al., 2018, s. 135). Ifølge Bakken (2018) blir 13 prosent av elevene på ungdomstrinnene i Norge jevnlig utsatt for plaging, trusler eller ekskludering, hvor da alle former for mobbing er inkludert.

3.2.6. Selvbildets rolle – selvtillit, kroppsbilde og kroppsmisnøye

Oppveksten og ungdomstiden har blitt beskrevet som en tid hvor individer begynner å utforske, utvikle og undersøke sitt psykologiske «selv» for å oppdage hvem de er og hvordan de passer inn i den sosiale omverdenen (Steinberg & Morris, 2001, s. 91). Vi vet at ungdom måler seg selv opp mot ulike dimensjoner – sport, utseende, skoleprestasjon, sosiale relasjoner– og linken mellom dimensjonene og selvbilde varierer (Steinberg & Morris, 2001, s. 91). For eksempel er utseende viktigst for selvtilliten, spesielt for jenter (Morken et al., 2018; Nilsen et al., 2013; Wichstrøm & von Soest, 2016). Selvtillit er hvordan vi tenker på oss selv og reflekterer vår følelsesmessige vurdering av egenverd – vår samlede vurdering av oss selv som person (Howard et al., 2017, s. 64). Et individ med høy selvtillit vil føle at de er en god person, som fortjener kjærlighet og støtte, og kan være suksessfull i livet. På den andre siden vil lav selvtillit kunne føre til følelser av å ikke være god nok, at man ikke fortjener støtte fra andre og at man ikke vil oppnå suksess. Et barn med høy selvtillit og egenverd vil være mer optimistisk, mindre engstelig, ha flere problemløsende ferdigheter og være mer resiliente (Howard et al., 2017, s. 64). Selvtillit er et aspekt av utviklingen som er meget sensitiv overfor kvaliteten av andre relasjoner og er en viktig komponent i individers liv, i de påvirker beslutningsprosesser. Selvtilliten og hvordan vi tenker om oss selv er en stor del av vårt selvbilde, og barn med et positivt selvbilde er generelt mer motiverte. Barn med et negativt selvbilde og lav selvtillit har en tendens til å ikke føle seg verdig og mangler motivasjon (Howard et al., 2017, s. 66). Lav selvtillit er en av risikofaktorene i utviklingen av dårlig mental helse og barn med lav selvtillit har en høyere risiko for å utvikle psykiske problemer gjennom livet (Howard et al., 2017, s. 67).

Holsen et al. (2001) definerer kroppsbilde som; et individs subjektive følelse av tilfredshet eller utilfredshet med egen kropp og utseende. Fysisk utseende anses av flere som den største bidragsyteren for stress og mentale plager, og predikerer unges selvfølelse (Holsen et al., 2001; Morken et al., 2018; Murray et al., 2015; Paxton, Neumark-Sztainer, Hannan & Eisenberg, 2006). Jenter har en tendens til å verdsette kroppsform mer enn gutter, og ser dette som en mer viktig egenskap. Videre (og kanskje på grunn av dette) tenderer jenter å være mer misfornøyde med utseende sitt enn gutter (Holsen et al., 2001, s. 614). I den vestlige kulturen i dag sosialiseres unge jenter, mer enn gutter, inn i en trend hvor de internaliserer en objektiverende observatørs perspektiv på egen kropp. Som en konsekvens av dette tenderer jenter å måle sin verdi mot vår kulturs seksualiserte, objektiverende og urealistiske skjønnhetsstandarder (Holsen et al., 2001, s. 614). Dette bilde på skjønnhet lyses ut til unge hver dag gjennom media. I og med at jenter gjennom den fysiske utviklingen i puberteten oftest beveger seg bort fra den vestlige kulturens tynnhetsideal, er det flere jenter enn gutter som er misfornøyde med egen kropp (Bearman & Stice, 2008; Duchesne et al., 2017; Holsen et al., 2001; Morken et al., 2018; Paxton et al., 2006).

Flere studier har funnet en sterk korrelerende sammenheng mellom kroppsmisnøye og depressive plager (Bearman & Stice, 2008; Duchesne et al., 2017; Holsen et al., 2001; Morken et al., 2018; Wichstrøm & von Soest, 2016), og flere også funnet en sammenheng mellom kroppsmisnøye og selvtillit (Murray et al., 2015; Paxton et al., 2006; Wichstrøm & von Soest, 2016). Uavhengig av å være en viktig del av vår identitet, har høy selvtillit implikasjoner for blant annet mental helse (Duchesne et al., 2017; Paxton et al., 2006; Wichstrøm & von Soest, 2016). Kontrollert for andre variabler viser kroppsmisnøye å være den største delen av den forklarte variansen i selvtillit blant ungdommer og unge voksne. Kroppsmisnøye er dessuten en viktig komponent i seg selv i og med at den kan relateres til en rekke negative utfall, inkludert depresjon (Wichstrøm & von Soest, 2016, s. 16). I studien presenteres selvtillit og kroppsbilde sammen i indeksen selvbilde.

3.3. Depressive plager kan arte seg forskjellig

Depresjon kan beskrives som en vedvarende tilstand av nedstemthet, manglende glede og mangel på initiativ (Erlandsen, 2017). Det innebærer ofte negative tanker om en selv, samt kroppslige symptomer som redusert matlyst, energitap, konsentrasjonsvansker og søvnløshet. Erlandsen (2017) påpeker at depresjon og depressive plager kan ytre seg ulikt hos barn enn

hos voksne. Barn har vanskeligheter å uttrykke seg verbalt jo yngre de er og depresjon og depressive plager kan presentere seg ulikt avhengig av barnets alder (Erlandsen, 2017). Sentrale og generelle symptomer på depresjon og depressive plager hos barn og unge innebærer blant annet; nedstemthet, mangel på lyst og initiativtaking, dårlig selvbilde, kroppslige symptomer som søvnproblemer, endret matlyst og lite energi, konsentrasjonsvansker, dårlig prestasjoner på skolen, lærevansker, og i de mer alvorlig tilfellene kan det også inkludere angst, tvangstanker og selvmordstanker (Erlandsen, 2017). Når vi snakker om psykiske vansker kan det være nyttig å skille mellom psykiske plager og psykiske lidelser. Denne studien er opptatt av depressive plager, som kan komme og gå i livet, da spesielt i oppveksten; hvordan kan disse plagene arte seg blant barna?

4. Metode og metodiske overveielser

4.1. Metodisk tilnærming

Studiens design er en deskriptiv tverrsnittstudie, hvorav formålet er å undersøke hvordan rapporterte depressive plager arter seg hos 5. til 7. klassinger. Populasjonen består av barn i 10-12-årsalderen som i løpet av prosjektperioden mars-desember 2017, besvarte en spørreskjemaundersøkelse i regi av NOVA og KoRus. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge de mest sentrale områdene i barns liv (Løvgren & Overå, 2018, s. 7). Helse, skoletrivsel, fritidsaktiviteter, livskvalitet, venner og forhold til foreldre er noe av det barna ble spurt om. En avhengig variabel ble operasjonalisert fra valgt tema i studien (psykisk helse). De aktuelle spørsmålene i kategorien «psykisk helse» ble identifisert gjennom en eksplorerende faktoranalyse. Den avhengige variabelen er derfor todelt og er videre undersøkt gjennom bivariate analyser og regresjonsanalyser med kjønn, alder, innvandringsbakgrunn, venner, selvbilde eller selvtillit, skoletrivsel og mobbing som uavhengige variabler. Det ble undersøkt i hvilken grad de uavhengige variablene har en påvirkning på rapportert psykisk helse hos barna, og i så fall hvilke typer sammenhenger som arter seg. Forskjeller mellom de uavhengige variablenes påvirkning på psykisk helse i de to regresjonsanalysene ble analysert for å observere hvordan depressive helseplager kan arte seg forskjellig hos barna.

4.2. Utvalg

Datamaterialet anvendt i oppgaven er fra spørreundersøkelsen «Ungdata Junior 2017» gjennomført av velferdsforskningsinstituttet NOVA ved den gang HiOA – Høyskolen i Oslo og Akershus. Studien ble gjennomført våren 2017 i Asker og Bærum og omfatter elever i 5. til 7. trinn på samtlige barneskoler i kommunene. Undersøkelsen omfatter med andre ord hele populasjonen i den gitte aldersgruppen i de to kommunene, og er dermed ikke et utvalg. Populasjonen består totalt av 6628 barn i alderen 10 til 12 år, fordelt på 4471 respondenter i Bærum og 2157 i Asker (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 2). I Bærum var svarprosenten 91 prosent og i Asker 88 prosent. Ved en så høy deltakelse kan man med sikkerhet si at resultatene som blir representert gir et generalisert bilde av hvordan barn i Asker og Bærum har det (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 2). Datamaterialet inneholder 50,7 prosent gutter og 49,3 prosent jenter, fordelt på tre klassetrinn: 33,8 prosent går i 5. klasse, 32,4 prosent i 6. klasse og 33,8 prosent av elevene går i 7. klasse. I forhold til innvandrerbakgrunn rapporterer 15,8 prosent av elevene at begge foreldrene er født i et annet land enn Norge, mens 84,2 prosent har minst én forelder født i Norge.

4.3. Forskningsetiske vurderinger

Forskningen må ikke under noen omstendigheter utsette mennesker for psykisk eller fysisk ubehag eller skade. På samme side har mennesker rett til integritet og vern mot innsyn i privatlivet. Forskeren er pålagt konfidensialitet og taushetsplikt for å beskytte informanter, og for at uvedkommende ikke skal få tilgang til innsamlet materiale. Informantene har også krav på tilstrekkelig informasjon om undersøkelsen (Ringdal, 2018, s. 454-460). Denne informasjonen skal gis både skriftlig og muntlig i god tid, slik at informantene har mulighet til å ta stilling til om han eller hun vil delta i undersøkelsen – et informert samtykke.

Spørreundersøkelsen var meldepliktig basert på Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenestes (NSD) forskningsetiske retningslinjer og ble gjennomført etter initiativ fra kommunene. Prosjektet ble godkjent av NSD i forkant og beskrives av Den nasjonale forskningsetiske komite i vedlegg 1. Barna og foresatte ble informert om at undersøkelsen er anonym og at de selv kunne velge om de ville delta eller ikke, og at de kunne hoppe over spørsmål hvis de ikke ønsket å svare på dem (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 2). Det foreligger ingen personopplysninger eller mulighet for direkte identifisering av enkeltindivider. Foresatte ble informert i forkant av undersøkelsen ved at elevene ble sendt med et informasjonsskriv (vedlegg 2). Informasjonsskrivet inneholdt en beskrivelse av prosjektets bakgrunn og hensikt, samt opplysninger om hva deltakelse innebar og rettigheter forsøkspersonene hadde. Foresatte kunne reservere sine barn ved å ta kontakt ved skolen hvis de ikke ville at barnet skulle delta i undersøkelsen. Under utviklingen av spørreskjemaet våren 2016 fikk også foresatte mulighet til å komme med innspill til spørsmål og tema (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 2). Det ble sendt en formell søknad til NOVA for å få tilgang til deler av Ungdata junior 2017 materialet som brukes i studien (vedlegg 3). Dataene blir behandlet konfidensielt og kun masterstudenten, veileder og prosjektansvarlige hadde tilgang til opplysningene.

4.4. Operasjonalisering av variabler

Graden av depressive plager er målt gjennom hvor ofte de opplever ulike emosjoner knyttet til psykiske problemer. Det vil bli undersøkt i hvilken grad barna rapporterer depressive plager og hvordan dette fordeler seg kontrollert for bakenforliggende faktorer og andre forhold (se figur 1, analysemodell). Variablene kjønn, klasstrinn og innvandringsbakgrunn er faste og uforanderlige, og fungerer som bakenforliggende faktorer i studien. Det vil bli undersøkt om har en direkte eller indirekte sammenheng med depressive plager. Klasstrinn er blitt

operasjonalisert gjennom to dummy-variabler, hvor 5. klasse er referansegruppen.

Innvandringsbakgrunn er målt ved hjelp at et enkelt spørsmål; «Er begge dine foreldre født i et annet land enn Norge», hvorav barna svarer «ja» eller «nei». Dette er et nokså grovt og tilsynelatende dårlig mål på innvandringsbakgrunn, som må tas høyde for i betraktning av studiens resultater.

4.4.1. Avhengig variabel

For å undersøke graden av depressivt stemningsleie ble barna bedt om å rapportere *hvor ofte de i løpet av den siste uka* har følt seg plaget av depressive symptomer. Her inngår 13 utsagn: «Ingenting er gøy mer», «jeg har problemer med å sove», «jeg har problemer med matlysten», «jeg har ikke noe energi», «jeg føler meg trist eller tom», «jeg er ofte trøtt», «jeg klarer ikke tenke klart», «jeg føler meg verdiløs», «jeg føler det som om jeg ikke vil bevege meg», «jeg føler meg rastløs», «jeg føler meg ensom», «jeg føler meg sliten», og «jeg ville føle meg redd hvis jeg skulle overnatte borte». Svaralternativene var (1) aldri, (2) sjeldent, (3) ofte og (4) veldig ofte. Det ble gjort en faktoranalyse av de 13 utsagnene for å vurdere hvorvidt indikatorene er homogene eller om det foreligger flere underdimensjoner. To dimensjoner viste seg tydelig og den avhengige variabelen «psykisk helse» ble derfor splittet i to basert på dimensjonene, som eksplisitt har fått navnene «*nedstemt*» og «*umotivert*». Noen av utsagnene er i prosessen blitt utelatt på grunn av lav indre sammenheng i noen av dimensjonene. Dette gjelder utsagnene; «jeg har problemer med matlysten», «jeg klarer ikke tenke klart», «jeg føler meg rastløs» og «jeg ville føle meg redd hvis jeg skulle overnatte borte». Det ble konstruert indekser av «*nedstemt*» og «*umotivert*» basert på gjenværende utsagnene, hvor fem inngikk i «*nedstemt*» og fire i «*umotivert*» (se tabell 7, faktoranalyse).

4.4.2. «Andre forhold» – mellomliggende variabler

Når det kommer til «andre forhold» har det vært foretatt en utvelgelsesprosess basert på funn i tidligere forskning og egne oppfatninger av vesentlige komponenter. I hvilken grad «andre forhold» kan ha betydning for barnas rapporterte depressive plager er blitt undersøkt som potensielle mellomliggende variabler. De fleste variablene har blitt operasjonalisert gjennom additive indekser, mens noen foreligger som de er i spørreskjema. Prosessen av å lage indekser har gått gjennom enkle korrelasjonsanalyser (ikke vist i oppgaven) av spørsmål som tar for seg samme eller lignende tema. Etter en utlukingsprosess ble de gjenværende

faktorene tatt med i analysen. Indeksene går fra negativ til positiv og utheves med *kursiv* i teksten.

Venneindeksen er basert på fire spørsmål om venner. Barna blir spurt om de har minst en fortrolig venn, om de har noen å være sammen med på fritiden, i friminuttet, og i hvilken grad de er fornøyde med vennene sine. Spørsmålene består av fire svaralternativer, hvorav de tre første spørsmålene er rangert fra (1) ja, helt sikkert/alltid til (4) nei, ingen/aldri. Disse tre er blitt snudd for å stå i stil med negativ-til-positiv-malen i studien. Spørsmålet om hvor fornøyd barna er med vennene har svaralternativene; (1) ikke fornøyd i det hele tatt, (2) litt fornøyd, (3) ganske fornøyd og (4) veldig fornøyd, og har blitt beholdt som det er.

Målet på *mobbing* består av tre komponenter; to enkeltspørsmål og en indeks. Dette har blitt gjort fordi de tre er såpass forskjellig og måler ulike sider av fenomenet. Mobbing er et viktig og alvorlig fenomen som henger sammen med trivsel i andre områder i livet (Løvgren & Overå, 2018, s. 37), og har derfor blitt inkludert i sin helhet i studien. Riktignok er alle spørsmålene om mobbing tatt med i analysen. Enkeltspørsmålene omhandler tradisjonell mobbing og hvorvidt barna i løpet av de siste månedene *har blitt* eller *selv har* utestengt, plaget eller truet andre i skolen eller på fritiden. Det er seks svaralternativer; (1) ja, flere ganger i uka, (2) en gang i uka, (3) hver 14. dag, (4) en gang i måneden, (5) nesten aldri og (6) aldri. Disse er blitt snudd for at de skal gå fra lite mobbing til mye mobbing. Indeksen tar for seg fire ulike aspekter med nettmobbing og har blitt inkludert som en egen kategori. Barna blir spurt om hvor mange ganger de i løpet av de siste månedene har opplevd at noen via nett eller mobil har; truet dem, skrevet sårende ting om eller til dem, lagt ut sårende videoer eller bilder av dem, og om de har blitt stengt ute fra sosiale ting. Her er det fire svaralternativer; (1) aldri, (2) 1 gang, (3) 2-5 ganger eller (4) seks ganger eller mer. Denne er beholdt som den er for å gå samme vei som de tradisjonelle mobbevariablene.

Skole opptar en stor del av barnas hverdag og flere spørsmål i undersøkelsen tar for seg temaet. Etter korrelasjonsanalyser er utvalgte spørsmål med høy korrelasjon trukket ut og brukt i skoletrivsel-målet. De utvalgte spørsmålene tar for seg hvorvidt eleven trives på skolen, føler at de passer inn blant de andre elevene på skolen, hvordan de har det i friminuttet og i hvilken grad de føler seg trygge på skolen og skoleveien. De tre første spørsmålene er plukket ut fra en sammenhengende rekke på seks spørsmål i spørreskjema og ser samlet ut til å måle en positiv opplevelse av å være skoleelev (Løvgren & Overå, 2018, s. 35).

Svaralternativene går fra (1) helt enig til (4) helt uenig og har dermed blitt snudd før indeksen ble laget. De to spørsmålene om trygghet på skolen og skoleveien går fra (1) «veldig trygg» til (4) «ikke trygg i det hele tatt» og har også blitt snudd.

Selvbilde er målt via tre spørsmål som omhandler; hvor fornøyd barna er med sitt utseende, i hvilken grad de liker seg selv og er fornøyd med hvordan de er. Det første spørsmålet går fra (1) ikke fornøyd i det hele tatt til (4) veldig fornøyd. De andre to er formulert som påstander barna skal ta stilling til; (1) helt enig, (2) litt enig, (3) litt uenig og (4) helt uenig. Disse er blitt snudd i henhold til de andre variablene. Forskning har vist at selvtillit kan fungere som en mediator til kroppsmisnøye, men også at de to kan fungere sammen på en sirkulær måte og påvirker hverandre gjensidig (Duchesne et al., 2017; Paxton et al., 2006; Wichstrøm & von Soest, 2016). Grunnet relativt få spørsmål om temaene er mål på selvtillit og kroppsmisnøye her samlet til en indeks, som gjenspeiler barnas generelle selvbilde.

4.5. Validitet og reliabilitet

Utfyllingen av spørreskjemaet ble gjennomført på skolene våren 2017, i skoletiden, under oppsyn av ansatte på skolen. Dette ble gjort for at flest mulig barn skulle få mulighet til å delta. Det ble utført en pilottest av skjemaet i forkant av undersøkelsen høsten 2016, hvor 200 barn fra Asker og Bærum deltok. Hensikten var å teste skjemaet igjen etter endringene som ble gjort i etterkant av to fokusgruppetester av skjemaet, og for å se om metoden for gjennomføring fungerte (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 1). Spørreskjemaet er elektronisk og består av i overkant av 130 spørsmål, hvor elevene fikk en skoletime til å besvare dem. 98 prosent av barna meddelte at de var ærlige i besvarelsen av spørsmålene, og 9 av 10 mente undersøkelsen gav et godt bilde av hvordan de har det og at spørsmålene var enkle å svare på (Løvgren & Bakken, 2017a; b, s. 2). Dette bidrar til å øke undersøkelsens *reliabilitet*.

Reliabilitet dreier seg om forskningens pålitelighet og er forbundet med målesikkerhet. Det er graden av overenstemmelse mellom målinger foretatt av samme målingsinstrumenter; gjentas målingene flere ganger er målet reliabelt om vi får det samme svaret hver gang (Olsson & Sörensen, 2003, s. 77), forutsatt at vi måler det samme. Med andre ord tilsier reliabiliteten hvor presist vi klarer å måle det vi ønsker å måle. Studiens teoretiske egenskaper har derfor blitt oversatt til måter å måle egenskapene på; indekser, dummyer og enkeltvariabler. Dette for å gjøre det mer oversiktlig i regresjonsanalysen og for å få et så nøyaktig og dekkende mål som mulig. Indeksenes interne konsistens er målt med Cronbachs alfa (α), en statistisk størrelse

som varierer fra 0 til 1. En indeks har en tilfredsstillende reliabilitet hvis alfa har en høy verdi, helst over 0,7 (Ringdal, 2018, s. 98). Mål av Cronbachs alfa ble gjort for å stadfeste om analysene faktisk måler det de skal måle. Alfaverdien i de uavhengige indeksene er som følger: *Venner* ($\alpha = 0,710$), *nettmobbing* ($\alpha = 0,716$), *skoletrivsel* ($\alpha = 0,769$) og *selvbilde* ($\alpha = 0,858$). Alle verdiene er tilfredsstillende og ligger over idealverdien, hvor *selvbilde* har en usedvanlig høy indre konsistens. Samme så de uavhengige indeksene er også de avhengige målt gjennom Cronbachs alfa: «Nedstemt» har en verdi på 0,790, mens «umotivert» faller ned på 0,678 og tilfredsstillende dermed ikke det uformelle kravet om en verdi over 0,7. Alfaverdien er likevel veldig høy og er ganske nær idealverdien. Dimensjonen har dermed blitt vurdert som bra nok.

Høy reliabilitet er en forutsetning for høy *validitet* (Ringdal, 2018, s. 96). I vitenskapelig forskning er validitet eller gyldighet en betegnelse på hvor godt man klarer å måle det man har til hensikt å måle eller undersøke. God validitet er like viktig som høy reliabilitet (Olsson & Sörensen, 2003, s. 78) og de er begge nødvendige for å foreta gode, relevante og treffende analyser av data. Denne typen validitet kalles også gjerne *begrepsvaliditet* (Ringdal, 2018, s. 96). Begrepsvaliditet går på om vi faktisk måler det teoretiske begrepet vi ønsker å måle. Mens reliabilitet går mer på egenskaper ved de målte indeksene, går validitet på relasjonen mellom disse indikatorene og det teoretiske begrepet. Validitet vurderes på en rekke forskjellige måter og har fått navn som ulike typer validitet: umiddelbar validitet, innholdsvaliditet, nomologisk validitet og kriterievaliditet (Ringdal, 2018, s. 98). I hvilken grad indeksene måler det faktiske begrepet underbygges av Cronbachs alfa-testene.

4.5.1. Ubesvarte spørsmål

En spørreundersøkelse innebærer fallgruver som enhver forskningsmetode gjør. En av de enkleste, og kanskje mest betydelige, er andelen ubesvarte spørsmål. Man kan ha en høy svarprosent, men svarprosenten blant enkelte spørsmål kan likevel variere. Det vil alltid det forekommer manglende svar på spørsmålene i en undersøkelse. Det kan være ulike grunner til dette: at barna ikke forstår spørsmålet, at noen ikke ønsker å svare på det enkelte spørsmålet av ulike grunner, at de aktuelle svarkategoriene ikke reflekterer barnas følelser eller opplevelser, det kan handle om mangel på interesse, for liten tid – eller annet (Løvgren & Overå, 2018, s. 24). Andelen ubesvarte spørsmål i undersøkelsen er relativt lav. Løvgren og Overå (2018) viser til en stigning i ubesvarte mot slutten av skjemaet, med omtrent null

prosent på den første variabelen til omtrent syv prosent ubesvart på den siste. Innad er det også topper og daler blant spørsmålene (Løvgren & Overå, 2018, s. 55). Spørsmålene mot slutten av skjemaet er temmelig likelydende og det er svært mange av dem som handlet om ulike emosjoner eller emosjonelle opplevelser. Noen av barna kan ha blitt trøtte av skjemaets varighet eller lei av noenlunde repeterende spørsmål.

4.5.2. Svarprosent, generalisering og signifikanstesting

Hovedkonklusjonen er at gjennomføringen av Ungdata junior 2017 var vellykket, og at både spørreskjemaet og datainnsamlingsmetode fungerte godt (Løvgren & Overå, 2018, s. 7). Svarprosenten var svært høy og ligger rundt 90 prosent i begge kommunene og en så høy prosent skyldes alltid spesielle omstendigheter (Elstad, 2010, s. 157). For Ungdata junior 2017 dreier det seg om hvordan undersøkelsen samarbeidet med skolene og lærerne og profiterte på at de fleste barn er å finne i skoleklassene sine til daglig. En høy svarprosent sikrer at resultatene er representative for aldersgruppen i kommunene, og er dermed sentralt for validiteten på analyser av materialet (Løvgren & Overå, 2018, s. 17). Nedenfor ser vi alle barn som ble invitert (bruttoutvalg), barna som deltok i undersøkelsen (nettoutvalg) og svarprosenten – for hver kommune og for undersøkelsen samlet (tabell 2). Bruttoutvalget er alle barn i 5-7. klasse i Asker og Bærum kommune, basert på kommunenes rapportering av det totale antall barn på disse trinnene (Løvgren & Overå, 2018, s. 22). Nettoutvalget er barna som faktisk deltok i undersøkelsen.

Tabell 2: Antall inviterte og deltakere i undersøkelsen, samt svarprosent. Etter kommune og samlet. Fra «Ungdata junior 2017. Metoderapport» av M. Løvgren og S. Overå, 2018, NOVA rapport 3/2018, s. 22.

	Bruttoutvalg	Nettoutvalg	Svarprosent
Bærum	4903	4471	91
Asker	2442	2157	88
Totalt	7345	6628	90

Generaliserbarheten av en undersøkelse avhenger av om det er systematiske forskjeller mellom de som deltok og de som ikke deltok – såkalte systematiske målefeil. Systematiske målefeil går direkte ut over dataenes validitet, mens mer tilfeldige målefeil påvirker dataenes reliabilitet (Ringdal, 2018, s. 97). Populasjonens frekvensfordeling (se tabell 3) gir ingen grunn til å tro at det forekommer noen systematiske målefeil. De utvalgte variablene i studien

er heller ikke så spesielle at det skulle være noen grunn til systematisk bortfall. Nettoutvalget er høyt og generaliserbarheten til de resterende i målgruppen avhenger av om denne gruppen skiller seg fra de som deltok. Løvgren og Overå (2018) erfarer at det tilfeldigheter vil føre til at en del inviterte ikke deltar; for eksempel at barna var fraværende den timen undersøkelsen fant sted. For det andre kan det også være konkrete grunner som at foreldre ikke samtykker til barnets deltakelse, eller at barna selv ikke ønske å delta. Frekvensfordelingene i datamaterialet antyder ikke at utvalget er skjevt på en måte som gjør at noen grupper er underrepresentert (Løvgren & Overå, 2018, s. 22). Basert på dette og den høye svarprosenten, er konklusjonen fra undersøkelsen at resultatene er generaliserbare til resten av målgruppen i kommunene.

Den solide svarprosenten gjør at dataene gir et representativt bilde av hvordan barna i Asker og Bærum har det og hva de driver med på fritiden (Løvgren & Overå, 2018, s. 74). Signifikansnivå brukes når man er ute etter å generalisere fra et utvalg til et univers. Trekker man et tilfeldig utvalg, får man i en viss forstand også et tilfeldig resultat og man kan ikke være sikker på at det avspeiler populasjonen (Bjørndal & Hofoss, 2004, s. 76). Det valgte signifikansnivået (som regel 5 prosent) sier noe sannsynligheten for å forkaste en sann nullhypotese eller foreta en type 1-feil (Bjørndal & Hofoss, 2004, s. 82). Det valgte signifikansnivået sier med andre ord noe om hvor stor sjans man ønsker å ta for å begå en feil. Type-1 feil er altså at man konkluderer med at det er en sammenheng når det egentlig ikke er det. Når man har et så stort antall respondenter som i denne studien, økes sjansen for å begå en type-1 feil. Det er «lett» å få signifikante verdier ved et så stort antall respondenter. Dette er grunnen til at det fokuseres på p-verdier på tre stjernes nivå ($p < 0,001$). I motsetning til dette er type-2 feil når man godtar en falsk nullhypotese – man konkluderer med at det ikke er en sammenheng når det egentlig er det (Bjørndal & Hofoss, 2004, s. 82). Er sannsynligheten lav (under 5 prosent) er funnet signifikans og kan med større sikkerhet generaliseres til universet. I prinsippet er utvalget identisk med populasjonen i Asker og Bærum i den aktuelle aldersgruppen. Signifikanstesting er dermed strengt tatt ikke nødvendig, men er tatt med i som et slags «mål på styrke» for sammenhenger i materialet. B-koeffisientene (utdypes i kapittel 4.6.4.) brukes herved til fordel for signifikansnivået, for å kunne si noe om hvor sterke sammenhengene faktisk er.

4.5.3. Spørreskjemavaliditet

For å sikre at undersøkelsen i så stor grad som mulig inneholder spørsmål som måler det de er ment å måle, har ungdataforskerne benyttet seg av tidligere erfaringer gjort i andre velutprøvde spørreundersøkelser (Løvgren & Overå, 2018, s. 28). De aller fleste spørsmål er hentet fra slike undersøkelser, mens noen er utviklet spesielt for Ungdata junior. Det vil her være fokus på spørsmålene relatert til studiens problemstilling. Fullstendig spørreskjema ligger vedlagt bakerst (vedlegg 6).

Psykiske helse er målt med spørsmål om hvordan barn opplever sin hverdag og bør inkludere både positive og negative emosjonelle opplevelser (Løvgren & Overå, 2018, s. 51).

Spørsmålene skal måle depresjon og er hentet fra Revised Child Anxiety and Depression Scale (RCADS), et instrument som blir benyttet i klinisk praksis for å diagnostisere barn og benyttet i spørreskjema til barn og unge. RCADS er en revisjon av Spence Children's Anxiety Scale (SCAS) (Spence, 1997, 1998). Instrumentet har vist seg til å ha høy grad av validitet og reliabilitet gjennom et stort forskningsgrunnlag over flere år (Chorpita, Yim, Moffitt, Umemoto & Francis, 2000; de Ross, Gullone & Chorpita, 2002; Ferdinand, van Lang, Ormel & Verhulst, 2006; Mathyssek et al., 2013). Spørsmålene om negative emosjonelle opplevelser i Ungdata junior 2017 er dermed kvalitetssikret og har god validitet. Spørsmålene om barna hvor ofte barna føler seg ensomme, slitne og redde for å overnatte andre steder stammer ikke fra RCADS, men er hentet fra tidligere undersøkelser, og er inkludert på oppfordring av Asker og Bærum kommune (Løvgren & Overå, 2018, s. 51). Andelen ubesvarte på flere av spørsmålene kan blant annet indikere at det er for mange spørsmål og/eller at respondentene av ulike grunner ikke ønsker å besvare spørsmålet.

Spørreskjemaet starter med noen **bakgrunnsspørsmål** om respondenten og familien, som har blitt nøye vurdert. Ungdata junior er en anonym undersøkelse noe som legger begrensninger på hvilke spørsmål som er mulig å inkludere, siden mange bakgrunnsspørsmål i kombinasjon med hverandre kan gi mulighet for å «bakveis-identifisere» enkelte respondenter (Løvgren & Overå, 2018, s. 30). Dette er også grunnen til at undersøkelsen blant annet inneholder et slikt grovt mål på innvandringsbakgrunn. Spørsmålet tar for seg foreldrenes fødeland og skiller barn med to utenlandsfødte foreldre, og barn med én eller to foreldre født i Norge. Dette grove målet har betydning for resultatenes validitet, og vil diskuteres i kapittel 6.7. Ettersom

spørsmålet imidlertid har vist seg å identifisere forskjeller mellom barna, har spørsmålet blitt beholdt slik som det er (Løvgren & Overå, 2018, s. 31).

Aspekter på **venner** og sosiale relasjoner til jevnaldrende ble kartlagt. Andelen ubesvarte spørsmål i denne kategorien var svært lav. Det har i analysen også blitt brukt spørsmål fra temaet «livskvalitet» angående fornøydhetsgrad med venner. Barna blir også hvorvidt de er fornøyde med utseende sitt, som er tatt med i indeksen av **selvbilde** – et annet sentralt forhold i analysen. Her er det også inkludert spørsmål knyttet direkte til hvor godt selvbilde barna har og barnas egenvurderte livskvalitet. Alle spørsmålene fungerer godt og har høy korrelasjon, når vi ser på andel ubesvarte og tolkning av svar (Løvgren & Overå, 2018, s. 48).

Mål på **mobbing** er basert på undersøkelsens spørsmål om opplevelse og utøvelse av mobbing, både fysisk og over sosiale medier. Spørsmålet om utøvelse av mobbing har ikke fungert på tilfredsstillende måte; omtrent ingen har gjort det hver 14. dag eller oftere. Løvgren og Overå (2018) viser til flere grunner til at det er rimelig å forvente et avvik mellom opplevd og utøvd mobbing: Det kan være én person som er ansvarlig for flere tilfeller, personer som utøver som mener de ikke har gjort det, eller at det underrapporteres (Løvgren & Overå, 2018, s. 37). Spørsmålet handler om selvinkriminering, noe som har vært forsøkt unngått (Løvgren & Overå, 2018, s. 37). Det er foreslått nye måter å måle dette på. Spørsmålene om digital mobbing ligger lengre bak i spørreskjemaet for å unngå repetisjon, slik at et barn som nettopp har rapportert mobbing skal slippe å måtte gjøre det en gang til rett etter. Svarkategoriene i digital mobbing er ikke sammenlignbare med det generelle spørsmålet om mobbing, hvor det blir spurt om frekvens, mens spørsmålene om digital mobbing måler om det noen gang har hent og i så fall hvor ofte (Løvgren & Overå, 2018, s. 38). Den digitale mobbingen kan derfor være sporadisk, ligge tilbake i tid eller være spredt over en periode, mens den generelle mobbingen har en mer repetitiv karakter. Digital mobbing, målt på denne måten, er et lavfrekvent fenomen, mens viser forventede kjønns- og aldersforskjeller (Løvgren & Bakken, 2017a, b; Løvgren & Overå, 2018). Andelen ubesvart er høyere i spørsmålene om digital mobbing kontra generell mobbing. Dette kan skyldes plasseringen lengre bak i skjemaet, men det kan også skyldes at noen – særlig blant de yngste – ikke bruker nett og mobil, og derfor tenker det ikke angår dem.

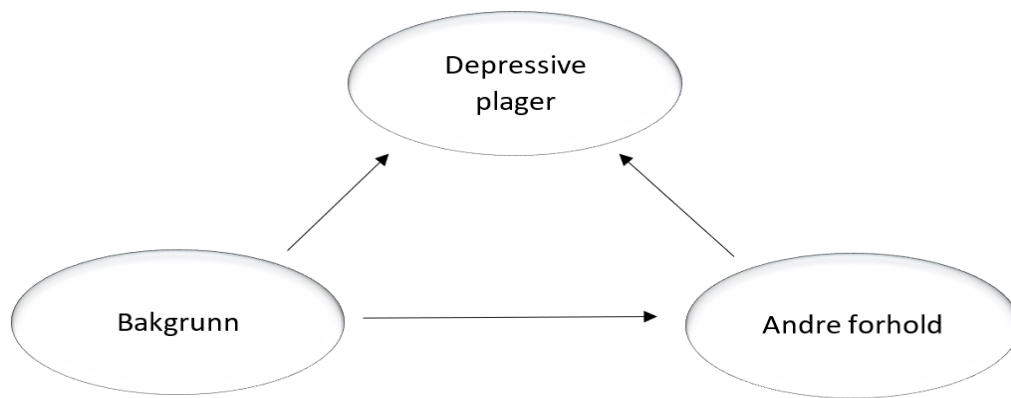
Skoletrivsel er målt gjennom utvalgte spørsmål som handler om elevenes skolehverdag, blant annet om elevene føler de passer inn blant elever, har det bra i friminuttet og et generelt mål på trivsel. Disse tre spørsmålene er spesielt høyt korrelerte og ser dermed samlet ut til å måle en positiv opplevelse av å være skoleelev (Løvgren & Overå, 2018, s. 35). Andelen ubesvarte er lav for alle de tre spørsmålene.

4.6. Statistisk analyse

Data er behandlet og behandles i dataprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) versjon 24 og Microsoft Excel 365 for analyse. Det ble konstruert en samlefil med variablene nødvendige for studien, som ble sendt fra NOVA til masterstudent. For å belyse problemstillingen vises univariate fordelinger på variablene, sammenligning av gjennomsnitt, lineær regresjon med ustandardiserte regresjonskoeffisienter og en eksplorerende faktoranalyse. I faktoranalysen ble det funnet to gjennomgående dimensjoner, som analyseres hver for seg. I første omgang ble det benyttet frekvenstabeller for å se hvordan barna fordelte seg på de bakenforliggende utfallsvariablene, og for å se på andelen rapporterte depressive plager og hvordan de varierer mellom kjønn, klasstrinn og innvandrerbakgrunn (tabell 3 og 4). Likeså ble det laget en oversikt over den univariate fordelingen på de mellomliggende variablene (se vedlegg 4) for å få et helhetlig bilde av datasettet. På grunn av studiens rammer har det ikke blitt viet plass til disse tabellene i selve oppgaven.

4.6.1. Analysemodell og sammenhenger

Studiens hovedmål er å undersøke om nivået av depressive plager varierer avhengig av variasjon i egenskapene kjønn, klasstrinn og innvandringsbakgrunn, og i hvilken grad «andre forhold» kan ha en betydning (se figur 1). Under «bakgrunn» faller bakgrunnsvariablene kjønn, alder og innvandrerbakgrunn inn, mens andre forhold utgjør; *venner*, *skoletrivsel*, *selvbilde* og *mobbing*. Det vil bli testet om «andre forhold» fungerer som en mediator mellom bakgrunnsvariablene og avhengig variabel, og bidrar som såkalte mellomliggende variabler. I analysen vil de bakenforliggende variablene presenteres først. De mellomliggende vil deretter bli introdusert en etter en i en stegvis regresjonsanalyse.

Figur 1: Analysemodell

4.6.2. Indirekte sammenhenger

I studien testes andre forhold som potensielle mellomliggende variabler, som forårsaker indirekte kausalreaksjoner der årsaken går via den mellomliggende variabelen (Skog, 2005, s. 54). Det vil i noen tilfeller være en sammenheng mellom A og B, men det kan også eksisterer en bakenforliggende faktor C som påvirker både A og B. Den bivarierte sammenheng blir seende annerledes ut, på grunn av den bakenforliggende faktorens konfunderende påvirkning (Skog, 2005, s. 62). Sammenhengen kan bli svekket eller forsterket. For å avdekke spuriøse eller indirekte sammenhenger, introduseres studiens bakenforliggende faktorer først i regresjonsanalysen. Hvis den introduserte mellomliggende faktoren svekker sammenhengen mellom A og B, er dette uttrykk for en indirekte komponent. Signifikansnivået brukes som et mål på komponenten.

4.6.3. Mål på sentraltendens

Det ble foretatt en gjennomsnittsanalyse mellom studiens bakenforliggende variabler kjønn, alder og innvandringsbakgrunn og de avhengige variablene for å beskrive sentraltendens – den «typiske» verdien for variabelen (Hellevik, 2002, s. 222). Gjennomsnittsanalysen viser blant annet en forskjell på gutter og jenter, og de eldste er mer depressive enn de yngste (se tabell 8). Interessant nok viser analysen at barn med innvandringsbakgrunn er mer motiverte. En enkel, lignende frekvensanalyse er også gjennomført på studiens mellomliggende variabler (se tabell 6).

4.6.4. Faktoranalyse

Ettersom målet på depressive plager er basert på 13 utsagn har det vært nødvendig å finne en måte å kombinere utsagnene på best mulig måte. Det ble i denne sammenheng foretatt en

eksplorerende faktoranalyse av alle utsagnene for å identifisere ulike dimensjoner og for skille ut utsagn som ikke lot seg sortere inn i noen overordnede dimensjoner. Alt i alt ble fire av utsagnene fjernet. Faktoranalysen gjorde det mulig å komme frem til en todelt avhengig variabel og dimensjonene vil bli analysert separat. Som nevnt har dimensjonene fått navnene «nedstemt» og «umotivert» (se tabell 7).

En faktoranalyse gjør det mulig å undersøke den underliggende strukturen i korrelasjonsmønsteret mellom en mengde variabler (Almquist, Ashir & Brännström, 2015, s. 148). I en faktoranalyse betraktes variabelens korrelasjon med hverandre som et resultat av påvirkning fra en bakenforliggende latent dimensjon. Faktoranalyse er en form for dimensjonsanalyse og er en statistisk teknikk som kan benyttes for å velge ut indikatorer til en indeks, samt også å kvalitetssikre den. Det er et hjelpemiddel som gjør det lettere å oppfatte mønstre og fremstiller relasjonen mellom variablene visuelt, slik at hver variabel plasseres nær andre de er positivt korrelert med, og langt fra variabler de er negativt korrelert med (Hellevik, 2002, s. 322). Faktoranalyser blir altså brukt til å vise hvordan variablene i en indeks henger sammen og viser styrken mellom observerte variablene og de underliggende dimensjonene. Det forekommer en spuriøs sammenheng, hvor den underliggende dimensjonen forklarer sammenhengene i de observerte variablene. Når en dimensjonsanalyse brukes på denne måten, blir de enkelte variablenes *faktorladning* sett på som uttrykk for hvor gode mål de er for den underliggende egenskapen, og en velger den med faktorladning over et visst nivå (Hellevik, 2002, s. 320). Faktorladningen fungerer som en korrelasjonskoeffisient og varierer derfor mellom -1 og 1, hvor verdiene nærmere -1 og 1 indikerer sterk korrelasjon (Almquist et al., 2015, s. 152). Faktorladningen blir gitt til hver variabel, i hver dimensjon separat og vise hvor sterkt en bestemt variabel korrelerer med den gitte dimensjonen. Det er ingen regler som tilsier når en ladning er sterk nok, men det vanligste er å operere med et nivå på 0,5 (Almquist et al., 2015, s. 152). Ladningen bør altså være høyere enn 0,5 eller lavere enn -0,5.

4.6.5. Regresjonsanalyse

Regresjonsanalyse kan ses på som en generalisering av variansanalysen og forutsetter en lineær sammenheng mellom avhengig (Y) og uavhengig (X) variabel (Ringdal, 2018, s. 391). Regresjonslikningen viser til den lineære sammenheng og kan formuleres som en likning: $Y = a + bX$ – a er konstantleddet eller regresjonskonstanten, mens b er regresjonskoeffisienten

eller stigningskoeffisienten. For å undersøke i hvilken grad kjønn, alder, innvandringsbakgrunn og andre forhold har betydning for hvordan depressive plager arter seg, ble det gjennomført to multiple lineære regresjonsanalyser, basert på de kontinuerlige indeksene «nedstemt» og «umotivert». De avhengige variablene er kontinuerlige. Formålet med regresjonen behøver ikke å være en kausalanalyse, man kan like gjerne dreie seg om prediksjon eller deskriptive fremstillinger av varians i avhengig variabel, som er vinklingen i denne studien. Ettersom studien tar hensyn til flere uavhengige variabler forekommer en multippel regresjonsanalyse. I en multippel regresjonsanalyse er hensikten å finne en lineær funksjon eller likning som beskriver den observerte sammenhengen mellom avhengig variabel og flere uavhengige variabler – etablere en mest mulig fullstendig forklaringsmodell. Likningen representerer ikke lenger en linje, men et plan i tredimensjonalt rom (Ringdal, 2018, s. 402). Det blir mer komplisert å bestemme gjennomsnitt når man har flere uavhengige variabler. Vi får nå en serie med gjennomsnitt, ett for hver verdi på de uavhengige variablene (Hellevik, 2002, s. 270). Årsaksvariablenes effekt undersøkes i den grad at spuriøse sammenhenger unngås ved å kontrollere for forstyrrende (konfunderende) bakenforliggende variabler. Videre er hensikten å undersøke mekanismer i dataene ved å kontrollere for mellomliggende variabler. Regresjonsanalysens formål er å gi en beskrivelse av depressive plager i utvalget, og hva analysen sier om populasjonen av 5.-7. klassinger i Asker og Bærum.

Regresjonskonstanten er verdien til Y når alle de uavhengige variabelen settes til 0 og kan fortolkes som den verdien vi kan forvente på Y for enheter som har verdi 0 på X (Hellevik, 2002, s. 272). Effekten X har på Y er estimert gjennom B-koeffisienter (regresjonskoeffisienter), og hva B betyr avhenger av verdiene på X og Y (Almquist et al., 2015, s. 194). Regresjonskoeffisienten viser til forskjellen mellom de ulike variablenes påvirkning på avhengig variabel (Hellevik, 2002, s. 269) og viser endring i Y når X endres med en målenhet, kontrollert for de andre variablene i modellen (Ringdal, 2018, s. 402). B-koeffisienten beskriver enkelt sagt sammenhengen mellom X og Y og kan tolkes på følgende måte: «for hver enhetsøkning på X, synker eller øker Y med (B-koeffisienten)». De ustandardiserte regresjonskoeffisientene (B) brukes i analysen, hvor for eksempel jenter scorer 0,444 gjennomsnittspoeng høyere enn guttene i tabell 9 på nedstemthet. I hvilken grad b-koeffisientene er en reell effekt på avhengig variabel bestemmes av styrken på b-koeffisienten. Et annet viktig moment som kommer frem gjennom regresjonsanalysen er forklart varians (R^2) og referer til den delen av variansen i Y som kan forklares av X.

«Forklares» brukes ikke her i kausal betydning, men om den statistiske avhengigheten som øker mulighetene til å predikere Y ut fra X (Hellevik, 2002, s. 273). R^2 varierer mellom 0 og 1, og jo høyere verdi jo høyere forklart varians og dets bedre passer modellen. Lav forklart varians betyr at vi har begrenset nytte av regresjonsmodellen når det gjelder å predikere enhetenes verdi på avhengig variabel (Hellevik, 2002, s. 274).

4.7. Deskriptiv statistikk over deltakerne

Tabell 3 viser populasjonens fordeling på egenskapene kjønn, alder og innvandringsbakgrunn. Kjønnfordelingen er tilnærmet likt fordelt, hvor andelen gutter er litt høyere. Likeså fordeler barna seg relativt likt på klassetrinnene, med et lite mindretall som går i 6. klasse. Populasjonen består av 15,8 % barn som har foreldre født i et annet land enn Norge, mens de resterende 84,2 % har minst én forelder født i Norge eller begge. Litt mindre enn en sjettedel av barna har innvandrerbakgrunn.

Tabell 3: Kjennetegn ved deltakerne

	N	%
Kjønn:		
Gutt	3350	50,7
Jente	3263	49,3
Klassetrinn:		
5. trinn	2222	33,8
6. trinn	2133	32,4
7. trinn	2222	33,8
Bakgrunn:		
Foreldre født i utlandet	1039	15,8
Én eller begge foreldre født i Norge	5542	84,2

Hvordan barna fordeler seg på utsagnene i «nedstemt» og «umotivert» fremstilles i tabell 4 og 5. Andelen ubesvarte er relativt lav i alle utsagnene, og det store flertallet ser ut til å generelt ha det ganske bra. Vi ser at det er en del flere som rapporterer at de aldri er nedstemte kontra å være umotivert (tabell 5). Omtrent tre ganger så mange rapporterer at de ofte er umotivert, og dobbelt så mange at de veldig ofte føler seg umotivert. Indeksenes gjennomsnitt viser at «umotivert» scorer høyere enn «nedstemt» (tabell 4). Her kan den høyere gjennomsnittet imidlertid også skyldes det faktum at «umotivert» består av 4 utsagn og «nedstemt» av 5. Frekvensfordelingen (ikke vist) på indeksene viser at de fleste barna scorer 5-6 i «nedstemt». Det vil si at de har huket av for svaralternativ 1 på alle fem utsagn, eller at de har svart nummer 2 på minst ett av dem. Det store flertallet ligger på umotivert mellom 6-8.

Tabell 4: Fordeling på de avhengige indeksene

	Nedstemt	Umotivert
N	6051	6086
Gj.s.	6,84	7,27
St.a.	2,33	2,13

Tabell 5: Kjennetegn ved Ungdata Junior 2017 deltakerne, svarprosent og fordeling på avhengige variabler

Spørsmål:	N	Ubesvart (%)	Svarkategori (verdi) og fordeling			
Kryss av for hvor ofte dette skjer med deg			Aldri (1)	Noen ganger (2)	Ofte (3)	Veldig ofte (4)
Nedstemt:						
Ingenting er gøy mer	6282	5,22	63 %	30 %	4 %	3 %
Jeg føler meg ensom	6231	5,99	72 %	23 %	3 %	2 %
Jeg føler det som jeg ikke vil bevege meg	6230	6,00	77 %	20 %	3 %	1 %
Jeg føler meg verdiløs	6253	5,66	75 %	20 %	3 %	2 %
Jeg føler meg trist eller tom	6273	5,36	62 %	31 %	5 %	2 %
Umotivert:						
Jeg har problemer med å sove	6313	4,75	38 %	48 %	9 %	4 %
Jeg har ikke noe energi	6289	5,11	60 %	34 %	4 %	2 %
Jeg er ofte trøtt	6280	5,25	26 %	54 %	14 %	6 %
Jeg føler meg sliten	6213	6,26	24 %	57 %	16 %	3 %

Det er laget tilsvarende deskriptiv statistikk over utsagn/spørsmål og svarprosjenter som inngår i de uavhengige indeksene. Grunnet oppgavens omfang ble det ikke viet plass til disse i oppgaven og disse foreligger derfor som vedlegg (se vedlegg 4). Nedenfor (tabell 6) foreligger en samlet frekvensfordeling på studiens utprøvde mellomliggende variabler og indekser. Her vises antallet som har besvart de aktuelle spørsmålene ekskludert missing. Rent umiddelbart kan vi se at gjennomsnittet på mobbevariablene er en del lavere enn i indeksene *venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Dette er ikke uventet i mobbevariablene er snudd på en måte hvor de som ikke opplever å bli mobbet eller mobber andre er svaralternativ 1. *Venner*, *skoletrivsel* og *selvbilde* er snudd andre vei, hvor høyeste svarverdi (4) representerer det mest positive forholdet.

Tabell 6: Fordeling på uavhengige indekser

	Venner	Mobbing	Mobber	Nettmobbing	Skoletrivsel	Selvbilde
N	6313	6524	6502	6370	6323	6114
Gj.s.	3,59	1,68	1,22	1,15	3,59	3,54
Minimum	1	1	1	1	1	1
Maximum	4	6	6	4	4	4

5. Resultat

5.1. Faktoranalyse

Tabell 7 viser faktoranalysen som ble gjort av utsagnene om psykisk helse i. Her ser vi hvordan de ulike utsagnene fordeles i de to dimensjonene; nedstemt og umotivert.

Faktorladningene presenteres fra høyest ladning til lavest i hver dimensjon.

Tabell 7: Faktoranalyse av utsagn i avhengig variabel. To dimensjoner: «Nedstemt» og «umotivert».

	(1) Nedstemt	(2) Umotivert
Jeg føler meg verdiløs	0,830	0,122
Jeg føler meg ensom	0,819	0,129
Jeg føler meg trist eller tom	0,755	0,271
Jeg føler det som om jeg ikke vil bevege meg	0,555	0,367
Ingenting er gøy mer	0,528	0,232
Jeg er ofte trøtt	0,072	0,802
Jeg føler meg sliten	0,173	0,748
Jeg har problemer med å sove	0,294	0,594
Jeg har ikke noe energi	0,336	0,536
R ²	30,6	23,7
Total R ² :	54,3	

Ladningene beskriver hvor stor sammenhengen mellom dimensjonen og utsagnene er. De gjeldende ladningene er fremhevet i tjukkt skrift. Etter at utsagnene uten tilfredsstillende faktorladning ble fjernet, ble de gjenværende sammenhengene og ladningene større og tydeligere. Utfallet blir som vist fem spørsmål i dimensjon 1 og fire i dimensjon 2. Vi ser at utsagnene i dimensjon 1 dreier seg om generell nedstemthet eller en følelse av meningsløshet og ensomhet – «typiske» depressive plager, som tar for seg det å være generelt trist og ha et mer negativt syn på egen tilværelse. Dimensjonen har heretter fått navnet «*nedstemt*». Likedan ser vi at utsagnene i dimensjon 2 omhandler søvnproblemer og lite energi (trøtt, sliten) – en annen side av det depressive spekteret. Etter diskusjon og gjennomgang har dimensjonen fått navnet «*umotivert*», etter den generelle mangelen på energi og motivasjon. Den totale forklarte variansen (R²) er svært stor – over 50 prosent – og dimensjonene står for over halvparten av de depressive plagene barna rapporterer. «Nedstemt» har en høyere forklart varians enn «umotivert».

5.2. Bivariate sammenhenger

Som den bivariate analysen viser er det overenstemmelse med frekvensmålingene i tabell 5 – barna rapporterer ikke en særlig høy grad av jevnlig depressive plager og gjennomsnittene er generelt lave (tabell 8). Krysser for eksempel barna av (i «nedstemt») at de aldri opplever noen av disse tingene (svaralternativ 1) i alle utsagnene, får de verdien 5. Svarer de at de opplever ting veldig ofte (svaralternativ 4), får de verdien 20. Her finnes det ulike kombinasjoner av svar, slik at variabelen vil variere mellom 5 og 20. «Umotivert» vil dermed variere mellom 4 og 16, grunnet bare 4 utsgan og ikke 5. Det er viktig å ta høyde for at dette er gjennomsnittsverdier, som tilsier den mest typiske verdien i mengden av sammenlagte svarverdier. Signifikansnivået vises med stjerner.

Tabell 8: Bivariate sammenhenger mellom psykisk helse og kjønn, klasse og bakgrunn

	Nedstemt		Umotivert	
	Gj.s.	N	Gj.s.	N
Kjønn:				
Gutt	6,64	3069	7,19	3081
Jente	7,05	2977	7,35	2999
Sig:	***		**	
Klassetrinn:				
5. trinn	6,73	1984	7,11	1997
6. trinn	6,78	1943	7,18	1958
7. trinn	7,01	2081	7,52	2087
Sig:	***		***	
Bakgrunn:				
Foreldre født i utlandet	7,01	927	6,91	933
Én eller to norskfødte foreldre	6,81	5098	7,33	5127
Sig:	*		***	

*Sig < 0,05, **Sig < 0,01, ***Sig < 0,001 (F-test)

Ut fra tabellen rapporterer gutter i gjennomsnitt mindre plager enn jentene i nedstemthet, med noen mindre forskjeller i umotivert. Kjønn har altså mindre betydning i «umotivert», men er fremdeles signifikant. Det er en antydning til at mengden depressive plager også øker med alderen. Gjennomsnittet øker gradvis og jevnt fra 5. klasse til 7. klasse i begge dimensjonene og er signifikant på tre stjerners nivå. Den mest drastiske økningen skjer fra 6. til 7. klasse – de eldste barna er mest depressive. Når det kommer til innvandringsbakgrunn kan vi se at det er en liten forskjell mellom de som har to utenlandsfødte foreldre og de som har minst én forelder født i Norge. Barna med innvandringsbakgrunn har noe høyere gjennomsnitt i

nedstemt. F-testen viser imidlertid at denne sammenhengen er svak. Barna med innvandrerbakgrunn rapporterer i motsetning å være mer motiverte enn barn med en eller to norskfødte foreldre. Denne forskjellen er også signifikant ned på tre stjerners nivå.

5.3. Regresjonsanalyse

Det har blitt gjort to lineære, stegvise multiple regresjonsanalyser med ustandardiserte regresjonskoeffisienter (tabell 9 og 10) for å se hvordan de uavhengige variablene påvirker eller spiller inn på barnas rapporterte depressive plager. Regresjonene er bygget opp på den måte at det blir testet om bakgrunnsvariablene kjønn, klasstrinn og innvandrerbakgrunn har en direkte eller indirekte påvirkning på depressive plager gjennom en stegvis introduisering av mellomliggende variabler. Klasstrinn er som nevnt operasjonalisert gjennom dummy-variabler, hvor 5. klasse er referanseverdien. Dummyene heter i selve regresjonen «6. klasse» og «7. klasse». Modell 1 i regresjonene består av bakgrunnsvariablene alene for å se i hvilken grad de har ulik påvirkning på de to dimensjonene. Signifikansnivået er satt til fem prosent og p-verdier (T-test) under dette markeres med stjerner i henhold til forklaringen gitt i bunn av regresjonstabellene. Regresjonskoeffisienten (B) viser til effekten de uavhengige variablene har på avhengig variabel kontrollert for hverandre. Rekkefølgen og hvordan de mellomliggende variablene er presentert er mer eller mindre tilfeldig valgt. Variablene kan påvirke hverandre på kryss og tvers, og det forekommer ingen klare saksforhold. Mobbing kan for eksempel føre til mistrivsel og omvendt, flere venner kan føre til høyere selvbilde og omvendt. Innlemmelsen av *selvbilde* i siste steg er imidlertid gjennomtenkt, ettersom variabelen påvirker og blir påvirket av de andre uavhengige variablene mer enn hva som tydeliggjør seg mellom *mobbing*, *mobber*, *nettmobbing*, *venner* og *skoletrivsel*. *Selvbilde* er også den variabelen som bidrar til størst økning i forklart varians, og innlemmes også derfor sist i rekkefølgen.

5.3.1. Nedstemt

I modell 1 er de bakenforliggende variablene presentert sammen og vi ser hvilken sammenheng de har på nedstemthet blant barna (tabell 9). Den ustandardiserte regresjonskoeffisienten for kjønn er positiv og signifikant på tre stjerners nivå (0,1%). Kontrollert for alder og innvandringsbakgrunn er jenter mer nedstemte enn gutter. Regresjonskoeffisienten (B) er også positiv for alder, men er imidlertid bare signifikant for de eldste sammenlignet med de yngste. Dette vil med andre ord si at det skjer noe i 7. klasse.

Tabell 9: Stegvis multippel regresjonsanalyse med "nedstemt" som avhengig variabel. Ustandardiserte koeffisienter (B). N=5408

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4		Modell 5	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Kjønn (0=gutt, 1=jente)	0,444	***	0,231	***	0,213	***	0,130	**	0,027	
6. klasse (0=resten, 1=6. klasse)	0,074		0,053		0,009		-0,002		-0,113	*
7. klasse (0=resten, 1=7. klasse)	0,312	***	0,297	***	0,151	*	0,148	*	-0,113	*
Innvandringsbakgrunn (0=nei, 1=ja)	0,199	*	0,093		0,040		0,028		0,102	
Venner			-2,626	***	-1,883	***	-1,101	***	-0,763	***
Mobbing					0,376	***	0,207	***	0,204	***
Mobber					0,213	***	0,172	***	0,085	*
Nettmobbing					1,236	***	1,023	***	0,704	***
Skoletrivsel							-1,554	***	-1,000	***
Selvbilde									-1,296	***
Konstant	6,425	***	16,020	***	11,132	***	14,523	***	16,558	***
R2	0,013		0,249		0,332		0,379		0,469	

*Sig < 0,05, **Sig < 0,01, ***Sig < 0,001 (T-test)

Alder har ikke noen merkbar påvirkning før barna går i 7. klasse, og her øker effekten betraktelig sammenlignet med 5. klasse. Graden av nedstemthet er altså størst for jenter og øker med alderen. Regresjonskoeffisienten for innvandringsbakgrunn er også positiv og viser til en positiv sammenheng mellom nedstemthet og innvandringsbakgrunn. Barn med innvandringsbakgrunn ser ut til å være noe mer nedstemte enn barn med en eller to norskfødte foreldre og sammenhengen er statistisk signifikant på én stjernes nivå. Som nevnt tilegnes ikke én stjernes mye vekt med tanke på faren for type-1 feil. Bakgrunnsvariabelen i seg selv forklarer svært lite av den totale variansen (R^2) i nedstemt.

I modell 2 er den første mellomliggende variabelen *venner* introdusert. Vi ser samme trend for kjønn og alder som i modell 1. Kontrollert for *venner* forsvinner innvandrerbakgrunns effekt. Innvandrerbakgrunn har dermed en indirekte effekt på nedstemthet og går gjennom *venner*. *Venner* har en sterkt negativ sammenheng på nedstemthet kontrollert for de bakenforliggende variablene. Har barna gode, fortrolige venner er de også til gjengjeld mindre nedstemte. Den forklarte variansen øker kraftig fra modell 1 til modell 2 og ligger her på nesten 25%. De tre *mobb*variablene introduseres i modell 3. Kjønn og alder viser fremdeles samme tendens, dog alders effekt nå er på én stjernes nivå kontrollert for mobbevariablene: Noe av alders effekt går gjennom én eller flere av mobbevariablene. De eldste opplever mobbing eller mobber andre mer enn de yngre. Blir man mobbet eller selv mobber andre har dette en positiv effekt på nedstemthet og er signifikant på 0,1% nivå. *Nettmobbing* har en betraktelig høyere regresjonskoeffisient enn de to andre mobbevariablene og har en sterkere positiv sammenheng med nedstemthet ($B = 1,236$). Den forklarte variansen har her økte med ytterligere ni prosentpoeng. Bakgrunnsvariablene fortsetter samme trend i modell 4, mens effekten av kjønn har, kontrollert for variabelen *skoletrivsel*, blitt noe mindre. Dette viser en sammenheng mellom kjønn og *skoletrivsel*: Guttene trives mer på skolen enn jentene gjør. *Skoletrivsel* har en klar sterk negativ sammenheng med nedstemthet kontrollert for de andre variablene: Trives elevene på skolen, er de også mindre nedstemte. Inkludering av *skoletrivsel* øker den forklarte variansen ytterligere.

I modell 5 blir *selvbilde* introdusert og har synlige betydninger for nedstemthet kontrollert for de andre variablene. Kjønnseffekten forsvinner helt når *selvbilde* trekkes inn – kjønnseffekten går derfor gjennom *selvbilde* og har en indirekte sammenheng med nedstemthet. Det er en sammenheng mellom kjønn og *selvbilde*, som tilsier at gutter har et høyere selvbilde enn jentene. *Selvbilde* har imidlertid en liten betydning for de yngre sammenlignet med de eldre, også. Alder korrelerer med selvbilde på en måte som gjør at den nå blir signifikant for 6. klasse sammenlignet med 5. klasse i likhet 7. klasse sammenlignet med 5. klasse – en undertrykt effekt. Klassevariablene har også skiftet fortegn og er blitt negative når det kontrolleres for *selvbilde*. Først og fremst er det en positiv bivariat sammenheng mellom nedstemthet og alder, men når *selvbilde* trekkes inn i analysen blir den direkte effekten av alder negativ. Dette skyldes at det er en negativ sammenheng mellom alder og *selvbilde*, altså at de yngste har et mer negativt selvbilde, som kommer frem når *selvbilde* kontrolleres for i modellen. Med andre ord, den opprinnelige bivariante sammenhengen mellom nedstemt og

alder er ikke lenger positiv når vi trekker inn *selvbilde*, som sier noe av viktigheten å kontrollere for flere variabler i en analyse. Alders undertrykte effekt kommer frem og viser sin reelle effekt når vi kontrollerer for en tredje variabel; *selvbilde*. De undertrykte effektene blir frigjorte. *Venner, mobbing, mobber, nettmobbing* og *skoletrivsel* følger alle de samme trendene som i de tidligere modellene, bortsett fra at noe skjer med de som mobber. *Mobbere*, sammenlignet med *mobbing* og *nettmobbing*, har her en mindre effekt enn tidligere modeller, noe som viser at de som mobber har et lavere selvbilde enn de som ikke mobber. *Selvbilde* korrelerer også på samme negative måte med nedstemt, som viser at de som mobber er mer nedstemte enn de som ikke mobber. Jo bedre selvbilde og selvtillit barna har, jo mindre nedstemte er de. Variansen øker betraktelig ved å kontrollere for *selvbilde* og vi har en modell som forklarer nesten 50% av den totale variansen i nedstemthet. Samlet sett er det som har betydning for nedstemthet blant elvene i Asker og Bærum; *venner, mobbing og nettmobbing, skoletrivsel* og *selvbilde*

5.3.2. Umotivert

Regresjonen som viser umotivert (tabell 10) viser de samme trendene blant bakgrunnsvariabelene som «nedstemt»: Modell 1 viser at de eldste jentene er mindre motiverte, mens de yngste guttene er mest motivert. Kjønn er her signifikant ned på to stjerner nivå og har en betraktelig lavere regresjonskoeffisient ($B = 0,170$) enn i «nedstemt» ($B = 0,444$). Kjønn har med andre ord en mindre direkte påvirkning på barnas motivasjon kontrollert for de andre bakenforliggende variablene. Det interessante her er at innvandringsbakgrunn har en sterk negativ regresjonskoeffisient ($B = -0,408$) i motsetning til den lave og positive koeffisienten i «nedstemt» ($B = 0,199$). Barn med innvandringsbakgrunn er altså mer motiverte enn barn med en eller to norskfødte foreldre. Modell 1 forklarer også her relativt lite av den totale variansen i umotivert.

I modell 2 forsvinner effekten av kjønn imidlertid helt. Det vil si at kjønn ikke har noen direkte påvirkning på graden av motivasjon hos barna når vi kontrollerer for *venner*. Sammenhengen mellom kjønn og «umotivert» går nå via *venner* og har en indirekte sammenheng. Gutter har et mer positivt forhold til vennene sine enn jentene har. *Venner* har en sterk negativ sammenheng med «umotivert» ($B = -1,373$) og forteller oss at barna er mer motiverte når de har gode venner rundt seg. *Mobbvariablene* i modell 3 viser alle en statistisk signifikant sammenheng «umotivert» på én stjernes nivå: Barna er mer umotiverte hvis de opplever å bli mobbet eller selv mobber andre. Igjen har *nettmobbing* en høyere

Tabell 10: Stegvis multipl regressjonsanalyse med "umotivert" som avhengig variabel. Ustandardiserte koeffisienter (B). N=5416

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4		Modell 5	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Kjønn (0=gutt, 1=jente)	0,170	**	0,058		0,052		-0,006		-0,077	
6. klasse (0=resten, 1=6. klasse)	0,080		0,073		0,040		0,031		-0,052	
7. klasse (0=resten, 1=7. klasse)	0,449	***	0,446	***	0,341	***	0,340	***	0,155	*
Innvandringsbakgrunn (0=nei, 1=ja)	-0,408	***	-0,459	***	-0,497	***	-0,498	***	-0,451	***
Venner			-1,373	***	-0,903	***	-0,363	***	-0,109	
Mobbing					0,198	***	0,082	**	0,078	*
Mobber					0,232	***	0,204	***	0,140	**
Nettmobbing					0,860	***	0,715	***	0,484	***
Skoletrivsel							-1,080	***	-0,683	***
Selvbilde									-0,931	***
Konstant	7,044	***	12,059	***	8,828	***	11,197	***	12,619	***
R2	0,014		0,089		0,131		0,157		0,212	

*Sig < 0,05, **Sig < 0,01, ***Sig < 0,001 (T-test)

koeffisientverdi sammenlignet med de andre mobbevariablene (B = 0,860). I modell 4, når *skoletrivsel* introduseres, endres imidlertid effekten av *mobbing* og regresjonskoeffisienten blir betydelig mindre (B = 0,082). *Skoletrivsel* henger sammen med *mobbing*: Jo mindre man blir mobbet jo høyere skoletrivsel. Det forekommer en negativ korrelasjon mellom *mobbing* og *skoletrivsel*. Den forklarte variansen øker jevnt mellom modell 2 og 4.

Når *selvbilde* introduseres i modell 5 øker den forklarte variansen ytterligere og ligger på 21%. Sammenhengen mellom «umotivert» og alder og innvandringsbakgrunn er fremdeles den samme, med en like sterk negativ regresjonskoeffisient på innvandringsbakgrunn. Betydningen av alder har imidlertid blitt mindre kontrollert for *selvbilde* og er nå signifikant på én stjernes nivå. Dette betyr at jo høyere alder desto lavere selvbilde. Noe av alders påvirkning på «umotivert» går altså via *selvbilde*. Regresjonskoeffisienten for *venner* har blitt gradvis mindre gjennom modell 3 og 4, og effekten av venner forsvinner helt når vi kontrollerer for *selvbilde*. Det er altså en sammenheng mellom *venner* og *selvbilde*, hvor positive vennskap fører til bedre selvbilde. Det samme gjelder *mobbing* og *mobber*: Effekten har blitt mindre og de korrelerer med *selvbilde*. Dette vil da si at utøvelse og opplevelse av mobbing fører til lavere selvbilde. Det kan også være motsatt; lavt selvbilde fører til utøvelse eller opplevelse av mobbing. Det er imidlertid umulig å fastslå noe om kausalitet i dette forholdet. *Selvbilde* har en sterk negativ sammenheng med «umotivert» ($B = -0,931$) kontrollert med de andre variablene: Et positivt selvbilde fører til at barna er mer motiverte. Til syvende og sist er det som har betydning for hvorvidt elevene føler seg motiverte; *innvandringsbakgrunn*, *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde*.

6. Diskusjon av resultater

Studiens analyse av psykisk helse blant 5. til 7. klassinger i Asker og Bærum har resultert i to forskjellige måter å «kategorisere» depressive plager på; nedstemthet og motivasjonsproblemer. Disse representerer to ulike dimensjoner av depressivt stemningsleie. Dimensjonene har vist seg å være betydelige for utfallet i analysen. Resultatene viser at depressive plager arter seg på ulike måter hos barneskolebarna basert på deres kjønn, alder og innvandringsbakgrunn. Andre forhold som *mobbing*, *mobber*, *nettmobbing*, *venner*, *selvbilde* og *skoletrivsel* har også vist seg å ha betydning for barnas rapporterte depressive plager og har forskjellig påvirkning på dimensjonene.

Jenter er generelt mer plaget enn guttene, dog kjønnsforskjellen er ikke like tydelige når det gjelder motivasjon (jf. tabell 8 og 10). Den direkte effekten av kjønn forsvinner i «umotivert» når det kontrolleres for *venner*. Guttene rapporterer flere positive relasjoner til venner enn jentene, som igjen påvirker jentenes generelle motivasjon. Det er imidlertid en signifikant forskjell mellom gutter og jenter i nedstemthet, hvor jentene er mest nedstemt. B-koeffisienten for kjønn synker i hver modell og effekten er ikke lenger signifikant når *selvbilde* introduseres i modell 5. Kjønn har her en indirekte sammenheng med nedstemthet, hvor effekten går gjennom *selvbilde*: Jentene har et lavere selvbilde enn guttene og dermed er mer nedstemt, eller omvendt. Plagene ser også ut til å øke med alderen og i tabell 8 øker gjennomsnittet for hvert klassetrinn. Dette viser seg også i regresjonene, hvor det bare er 7. klasse sammenlignet med 5. klasse som viser statistisk signifikante sammenhenger. Den direkte effekten av alder blir ellers mindre når det kontrolleres for enkelte mellomliggende variabler. Dette skjer når det de tre mobbevariablene kontrolleres for i «nedstemt» og ved *selvbilde* i «umotivert». I henhold til dette utøver eller opplever 7. klassinger sammenlignet med 5. klassinger mer mobbing, og har et lavere selvbilde sammenlignet med 5. klasse. Det er altså de eldste jentene som rapporterer flest plager, kontrollert for uavhengige variabler.

Innvandringsbakgrunn har en statistisk signifikant sammenheng med hvor motiverte barna er, men har ingen signifikant sammenheng med nedstemthet. Kontrollert for andre forhold mister innvandringsbakgrunn sin direkte sammenheng med nedstemthet, og effekten går gjennom de mellomliggende variablene. Alle mellomliggende variabler viser signifikante sammenhenger. Når *selvbilde* introduseres i modell 5 i regresjonene skjer det imidlertid noe med enkelte av variablene. Det viser seg blant annet at *mobber* har en negativ korrelasjon med *selvbilde* i

«nedstemt». De som mobber andre har et lavere selvbilde enn de som ikke mobber og er likedan mer nedstemte. Det viser seg også at positive vennskap fører til et høyere selvbilde, som igjen gjør at barna føler seg mer motiverte. Forhold som har betydning for hvor nedstemte barna føler seg, er *venner*, *mobbing*, *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Å ikke være fornøyd med vennene sine, opplevelse av mobbing på skole og nett, lav trivsel på skolen og dårlig selvbilde bidrar til nedstemthet. Når det kommer til hvorvidt barna er motiverte har forholdene *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde* betydning, hvor liten trivsel, opplevelse av mobbing på nett eller mobil og lavt selvbilde fører til at barna er mindre motiverte. Samt har også innvandringsbakgrunn her en direkte sammenheng: Barn med innvandringsbakgrunn er mer motiverte enn barn men én eller to norskfødte foreldre.

6.1. Hypotese 1 – Er det forskjeller i depressive plager mellom gutter og jenter?

Gjennomsnitt- og regresjonsanalysene viser at jenter rapporterer en større andel depressive plager enn guttene. Regresjonene viser imidlertid at kjønnseffekten er indirekte kontrollert for enkelte uavhengige variabler. Dette er grunnet *selvbilde* i nedstemte (modell 5, tabell 9) og *venner* i «umotivert» (modell 2, tabell 10). Kontrollert for variablene *venner*, *mobbing* og *skoletrivsel* er effekten av kjønn statistisk signifikant, og jenter viser seg å være mer nedstemte enn guttene. Jentene har imidlertid et lavere selvbilde enn guttene, hvor kjønn får en indirekte sammenheng med nedstemthet. Effekten av kjønn går gjennom *venner* i «umotivert» og har her også en indirekte sammenheng. Guttene er mer fornøyde med vennene sine enn jentene, som spiller inn på motivasjonen, eller omvendt. Den direkte effekten av kjønn på barnas motivasjon er i utgangspunktet mindre i «umotivert» ($b = 0,171$) i motsetning til «nedstemt» ($b = 0,444$). Kjønn har dermed en lavere og indirekte sammenheng med «umotivert», hvorav variabelen har en sterkere sammenheng med nedstemthet. B-koeffisienten minker imidlertid drastisk i begge regresjonen for hver modell, og sammenhengen blir svakere.

At jenter rapporterer flere depressive plager er ikke et ukjent fenomen (jf. 3.2.2.). Det er høyst usannsynlig at det finnes én faktor som kan forklare kjønnsforskjellene i depressive plager. Forskere har gjennom tiden laget konseptuelle modeller for å forklare hvorfor flere jenter enn gutter rapporterer depressive plager i ungdomstiden (Hankin & Abramson, 1999; Petersen et al., 1991; Rudolph, 2002; Seiffge-Krenke & Stemmler, 2002), hvor det er snakk om ulike

genetiske, biologiske, miljømessige, kognitive eller kjønnsrollemessige forklaringer. Det er altså et stort spekter av faktorer som diskuteres. Petersen et al (1991) beskriver tre samlende hypoteser, som har potensialet til å kunne være med å forklare kjønnsforskjellene i depressive plager; kjønnsidentitetshypotesen, interne og eksterne mestringsstrategier, og stressende livshendelser. Samtlige forskningsartikler ute etter å studere kjønnsforskjellen tar utgangspunkt i en eller flere av disse hypotesene i forskjellig grad.

6.1.1. Kjønnsidentitetshypotesen – psykologiske sider ved den fysiske utviklingen

Den første av de tre – kjønnsidentitetshypotesen – er den eneste som tar for seg et utviklingsperspektiv; biologiske og kjønnsrollemessige forklaringer. Flere studier har implisert at puberteten er et overgangspunkt som markerer risikoen for depressive plager blant jenter (Hankin & Abramson, 1999; Patton et al., 2008; Petersen et al., 1991). De store kroppslige forandringene (bryster, større hofter, rundere former osv.) har klare psykologiske implikasjoner, særlig i ungdomstiden. Den unges fysiske «jag» representerer en viktig side ved individet selvbilde og identitet (Compas et al., 1995; Evenshaug & Hallen, 2000; Steinberg & Morris, 2001). Det fysiske selvbilde er mer eller mindre uklart i barneårene og er til en viss grad avhengig av hvilke trekk som blir påaktet i det miljøet barnet vokser opp. I vår vestlige kultur lærer barna fort å rette oppmerksomheten mot kroppsform og utseende, og det blir for mange svært viktig å ha en kropp og et utseende som svarer til idealene (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 65). Den fysiske og emosjonelle endringen som skjer i puberteten fører naturlig til at de unge blir enda mer følsom over sin egen kropp og utseende. Undersøkelser viser at unge gjennomgående er svært opptatt av hvordan andre oppfatter deres fysiske ytre (jf. 3.2.6), og når de unge blir spurt om hva de misliker ved seg selv eller hva de villet forandre på, er det svært vanlig at de nevner fysiske trekk. Den fysiske forandringen trekker til seg oppmerksomhet fra omgivelsene og omformer det bildet den unge har av seg selv (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 64). De sekundære kjønnsstrekkene er synlige og de utvikler seg med en voldsom, og for noen kanskje overveldende, fart. Noen av forandringene kan ha en negativ effekt på den unges selvbilde og selvtillit, og det finnes ingen måte for de unge å skjule forandringene for omverdenen. Starten av stemmeskiftet for gutter kan for eksempel være flaut og når aktiviteten i talgkjertlene øker blir det rikelig fettavleiring i huden, og de unge kan få kviser og andre besværlige hudplager, som kan oppleves som svært sjenerende (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 64). Barna i studien er i startfasen av den fysiske utviklingen, hvor ting starter å skje eller enda ikke har skjedd. Det at jentene gjennomsnittlig er 1-2 år

tidligere ute enn guttene kan bidra til å forklare hvorfor jentene føler seg spesielt mer nedstemt. Ved siden av de fysiske forandringene som utspiller seg i puberteten kan også kjønnsmodningen by på negative konsekvenser. Den viktige begivenheten kan også være grunn til bekymringer, sjenering og andre psykiske plager. For eksempel vil gutter med forholdsvis liten penis engste seg over dette, fordi penisstørrelse er blitt forbundet med virilitet, en gammel myte som opprettholdes av pornografien (Evenshaug & Hallen, 2000, s. 67). Likeså rettes jenter oppmerksomhet særlig mot utviklingen av brystene og mange engster seg for at de skal bli for store eller for små.

Puberteten og kjønnsmodningen kan se ut til å ha forskjellig mening for gutter og jenter. Flere studier påpeker at jenter i puberteten ender lengre vekk fra «tynnhetsidealet» og vår kulturs forestilling av hva skjønnhet er (Angold et al., 1998; Angold, Costello, Erkanli & Worthman, 1999; Holsen et al., 2001; Ladouceur et al., 2019; Patton et al., 2008; Petersen et al., 1991). For jenter bringer puberteten en ofte rundere kroppsform og mer fett, hvorav en mager figur foretrekkes av unge kvinner i Vesten. Guttene blir høyere, mer muskuløse og utvikler seg dermed mer mot den høye sterke idealkroppen for gutter. Kroppspress er et reelt og altopplukende fenomen i den vestlige kulturen. Flere barn og unge identifiserer seg selv med, og forbinder suksess og lykke med de tynne kroppene de daglig møter i reklame, TV og sosiale medier. Jenter som oppfatter seg selv som tynnere enn de fleste, ønsker likevel ofte å være enda tynnere, og jenter med normalvekt oppfatter seg som overvektige i forhold. Mange tror de blir lykkeligere hvis de var tynnere. Ifølge Seiffge-Krenke og Stemmler (2002) er det lite sannsynlig at biologiske/hormonelle faktorer i seg selv er grunnen, men mer de psykologiske sidene ved den biologiske forandringen. Vi kan se antydninger til samspillet mellom kjønn og kroppsbilde i studien. Jenter er generelt mer nedstemte enn guttene. Kjønnseffekten forsvinner imidlertid når det kontrolleres for *selvbilde*. Det er altså en indirekte sammenheng mellom kjønn og nedstemthet og effekten går gjennom *selvbilde*. Jentene har et lavere selvbilde enn guttene, noe som tyder på at jentene er mindre fornøyd med kroppene sine og har lavere selvtillit, kanskje på grunn av kroppsmisnøyen eller omvendt. Studien underbygger altså tidligere studiers signifikante sammenhenger mellom depressive plager og kroppsmisnøye, hvor den økende graden kroppsmisnøye blant jenter kan ha sin sammenheng med de naturlige endringene i puberteten og kroppspress fra sosiale medier. Det er det ikke umulig å tenke at puberteten, og i forlengelse kroppsbilde, er en betydelig faktor i kjønnsforskjellen i depressive plager blant barn og unge.

6.1.2. Interne og eksterne mestringsstrategier

En annen mulig forklaring av kjønnsforskjellene er hypotesen om gutter og jenters ulike mestringsstrategier. Kjønnsforskjellene kan altså være relatert til hvordan jenter og gutter opplever og bearbeider interpersonlig stress og større livshendelser. De interpersonlig «stresserene» beskrives av flere forskere som de vanligste og av mest betydning (Petersen et al., 1991; Seiffge-Krenke & Stemmler, 2002; Steinberg & Morris, 2001). Seiffge-Krenke og Stemmler (2002) fant en signifikant sammenheng mellom interpersonlige «stressere» og depressive plager hos jenter, men ikke hos gutter. Noen mennesker, når de føler seg triste eller deprimerte, tenderer å fokusere på deres nød og passivt spekulere over det istedenfor å gjøre noe for å distrahere seg selv eller forandre situasjonen (Seiffge-Krenke & Stemmler, 2002, s. 406) – de internaliserer problemet, noe som er mer typisk for jenter. Guttene, på sin side, har en større tendens til å eksternaliserer problemene (Patton et al., 2008, s. 1425). Til tross for all forskning vet vi dessverre mindre om internaliserte problemer, som depresjon, enn vi gjør om eksternaliserende problemer, som for eksempel atferdsforstyrrelser og rus (Steinberg & Morris, 2001, s. 87). Flere studier har gjort rede for at kjønnsforskjellen i depressive plager kan skyldes nettopp denne interpersonlige sårbarheten jentene har (jf. 3.2.2).

6.1.3. Opplever jenter mer stress?

Den tredje hypotesen linker Petersen (1991) til stressende og negative livshendelser. Dramatiske hendelser kan vippe oss alle av pinnen og kan gi grunnlag for depresjon og angst. Stress kan komme i flere former og fasonger. Ikke bare store, betydelige hendelser, men også mindre og mer dagligdagse hendelsene kan føre til betydelig nedstemthet og liten motivasjon hos unge i oppveksten. Spesielt betydelige er de av interpersonlig karakter, som for eksempel relasjoner til jevnaldrende, kjæresteforhold og forhold til familie (Hankin et al., 2007, s. 279). Flere longitudinelle studier viser en generell økning av negative livshendelser i ungdomstiden, som på sin side kan forklares med at hendelsene kanskje får en større betydning enn tidligere (jf. 3.2.2.). Jenter rapporterer flere negative hendelser enn gutter og ser ut til å oppleve hendelsene som mer stressende enn guttene. Kjønnsforskjellen i depressive plager kan i den grad forklares, i det minste delvis, av ungdomsjenters større eksponering av interpersonlig stress (Hankin et al., 2007; Rudolph, 2002). Selv om flere studier tilsier at jenter opplever mer stress i forskjellige domener enn gutter, kan det fremdeles argumenteres for at jenter ofte gir en mer detaljert gjengivelse eller beskrivelse av hendelser enn gutter. For jenter generelt er det mer vanlig å åpne opp og fortelle hva som plager dem, i motsetning til gutter, hvor dette

holdes mer skjult. Derav kan jenters større eksponering for stressere forklares bort med en kjønnsforskjell i hvordan hendelser blir rapportert. Det er imidlertid intet ensidig grunnlag for å konkludere med dette. Ikke nok med at jentene opplever flere negative hendelser enn gutter, men det kan også være at de reagerer sterkere og opplever flere depressive plager enn guttene, gitt samme hendelse. Sagt på en annen måte, kan det faktum at jenter reagerer sterkere på negative hendelser være en forklaring til hvorfor de opplever mer stress enn guttene. Det kan altså være så enkelt at jenter og gutter opplever ting ulikt, og at fordi jenter reagerer sterkere også opplever flere plager enn guttene. Dette er imidlertid umulig å si noe konkret om dette ut fra studiens omfang. Det er heller ingen konsistente svar i forskningen, hvor forskere har funnet bevis for og imot de diskuterte elementene.

6.1.4. Opphopning av «stressere» og pubertetens timing

Kjønnsidentitetshypotesen, hypotesen om mestringsstrategier og hypotesen om at jenter opplever og er mer sårbare for stress, er alle teorier som blir drøftet i forskningen. Som en avsluttende bemerkning kan det være hensiktsmessig å se på «stressernes» generelle timing, da spesielt med tanke på pubertetens timing. Angold et al. (1998) undersøkte kjønnsmodningens timing og fant at umodne jenter er mindre deprimerte enn umodne gutter, og at modne jenter er mer deprimerte enn modne gutter. Gapet var spesielt stort mellom umodne og modne jenter. Det viste seg at depressive plager var omtrent dobbelt så vanlig hos gutter før puberteten og at tidlig utviklede gutter viste betydelig mindre plager enn tidlig utviklede jenter (Angold et al., 1998, s. 58-59). Tidlig utviklede jenter har mer problemer med selvbilde, selvtilliten og andre områder enn hva gjennomsnittlige jenter (Petersen et al., 1991, s. 250). De tre hypotesene er ikke gjensidig utelukkende og opererer dermed parallelt med hverandre. Det oppstår en opphopningsfare; flere problemområder kan operere samtidig. En opphopning av forandringer kan skape problemer i oppveksten. Et eksempel fra Petersen et al. (1993) var at gutter og jenter som gjennomgikk puberteten før eller samtidig som de flyttet fra en skole til en annen (enten fra barneskolen til ungdomsskolen, ved flytting eller skilte foreldre) rapporterte flere depressive plager, enn de som kom i puberteten etter skolebyttet. Tatt i betraktning at jenter gjennomsnittlig er ca. to år tidligere ute enn guttene i utviklingen, har de en automatisk større sjanse for å oppleve dette. Den vanligste og kanskje mest stressende overgangen vil i denne sammenhengen være fra barneskolen til ungdomsskolen.

Kjønnsforskjellen funnet i studien er ikke veldig stor kontrollert for andre forhold enn alder og innvandringsbakgrunn. Forskjellen er mer betydelig i «nedstemt» enn i «umotivert», hvor kjønn ikke ser ut til å ha noen betydning. Det kan tenkes at barna enda er for «unge» og at større og mer direkte kjønnseffekter kan kunne vise seg fra ungdomsskolen og oppover. Sett i lys av pubertetens timing og betydning kan kjønnsforskjellen i populasjonen skyldes et flertall av tidlig-utviklede jenter (tenkelig også kombinert med manglende mestringsstrategier og stressende livshendelser). Barna har heller enda ikke skiftet skole til ungdomsskolen, som kan bidra til ytterligere plager.

6.2. Hypotese 2 – Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder klassetrinn?

Sentraltendensen viser at de eldste barna har et høyere gjennomsnitt i rapporterte depressive plager, hvor gjennomsnittet øker for hvert klassetrinn ($p < 0,001$). Regresjonsanalysene viser samme resultat, hvor regresjonskoeffisienten for 7. klasse sammenlignet med 5. klasse er signifikant i motsetning til 6. klasse sammenlignet med 5. klasse. Dette er tilfellet i alle modellene i begge regresjonene med unntak av modell 5 i tabell 9. Kontrollert for innvandringsbakgrunn, kjønn, nærhet til venner, mobbing, skoletrivsel og selvbilde rapporterer de eldste barna flere depressive plager enn de yngre jevnt over.

Alder viser seg å ha en klar sammenheng med depressive plager hos barneskolebarna i Asker og Bærum kommune, og sammenhengen er direkte, men effekten går i noen tilfeller gjennom mellomliggende variabler. I «nedstemt» viser det seg at det er en korrelasjon mellom alder og ulike former for mobbing i modell 3. Regresjonskoeffisienten for 7. klasse sammenlignet med referansegruppen blir redusert til én stjerne, og får dermed en indirekte sammenheng med «nedstemt». Korrelasjonsmatrisene (vedlegg 5) viser en positiv sammenheng mellom mobbevariablene og 7. klasse, som indikerer at det forekommer mer mobbing i 7. klasse sammenlignet med 5. klasse. Dette kan bidra til en forklaring på hvorfor de eldste er mer nedstemte. Korrelasjonen er klart størst i *nettmobbing*, som kan være et uttrykk for at denne formen er mer vanlig og utbredt (jf. 3.2.5.) Vi ser en ytterligere sammenheng mellom alder og *selvbilde* i modell 5 i «nedstemt», hvor en undertrykt effekt kommer til syne og regresjonskoeffisienten for alder blir negativ og signifikant på én stjernes nivå for begge klassetrinnsvariablene ($B = -0,113$). Grunnet signifikansnivået er ikke de undertrykte effektene drøftet i særlig grad, men det vises en korrelasjon mellom *selvbilde* og alder: De

Yngste er mest nedstemte på grunn av et dårligere selvbilde. Her er det imidlertid vanskelig å tolke sammenhengene. Sammenhengen mellom alder og *selvbilde* viser seg også i «umotivert», hvor alders effekt på motivasjonsproblemer går igjennom *selvbilde*. Man kan ikke med sikkerhet si hva dette skyldes, men det antyder at selvbilde og selvfølelse har en direkte sammenheng med depressive plager og at alder i denne sammenhengen har en indirekte effekt. Yngre barn kan også ha lav selvfølelse. Ettersom den totale forklarte variansen øker betraktelig når *selvbilde* introduseres, kan det være nyttig å anta at selvbilde, selvtillit og kroppsbilde er viktige faktorer i psykisk helse blant barneskolebarn i Asker og Bærum. *Selvbilde* ser ut til å spille en sentral rolle i både 7. klasse og 6. klasse sammenlignet med 5. klasse. Dette kan gi uttrykk for at elementer som kroppspress starter så tidlig som i 6. klasse, om ikke enda tidligere.

Tidligere forskning konkluderer med at depressive plager er størst hos eldre barn og ungdommer og at plagene øker med alderen (jf. 3.2.2). Forskningen viser forskjellige resultater, hvor blant annet økningen er tidligere og mer markant hos jentene enn hos guttene. Det forekommer liten enighet om nøyaktig hvilket alderstrinn prevalensraten øker, men det er allikevel bred enighet om at økningen i prevalens starter i relativt tidlig alder. I studien øker prevalensen av depressive plager betraktelig i 7. klassen sammenlignet med referansegruppen. I 7. klasse barna 11-12 år, som av flere påvises å være rundt tidspunkt for økt prevalens. Det er ikke umulig å tenke seg at prevalensen blir enda høyere etter hvert som de starter på ungdomsskolen. Det som er tydelig og gjentakende er at det er noe som skjer etter hvert som barna blir eldre, og da spesielt for jentene. Det kan være nyttig å se denne forskjellen i sammenheng med kjønnsidentitetshypotesen, og til dels de andre hypotesene om kjønnsforskjellene i depressive plager. Overgang til puberteten og alle problemområdene som kan følge med, gir grunn til å tro at dette også er med å påvirke variasjonene i klassetrinn i likhet med kjønnsforskjellene. Samspill mellom kjønn og alder er testet i sammenheng med denne studien. Resultatene viste imidlertid ingen signifikante resultater på tre stjerners nivå, og bidro heller ikke til særlig forklart varians. Samspillet mellom alder og kjønn viser lignende tendenser som presentert, men er av gitte grunner ikke viet plass til i avhandlingen.

Hankin et al. (1998) anslår at depressive plagene begynner å øke for jentene i 13-årsalderen, mens det forblir på et jevnt nivå for guttene. Fra en alder av 15 år skjer en betydelig endring og økning i depressive plager for både gutter og jenter, hvor jentene har en brattere kurve

(Hankin et al., 1998, s. 132). Dermed er det ingen dramatisk kjønneffekt før i 15-årsalderen. Disse tendensene ser derimot bare til å stemme overens med «nedstemt» – de eldste jentene (12 år) er mer nedstemte enn guttene, dog effekten synker og forsvinner helt etter hvert som det kontrolleres for flere uavhengige variabler. Det kan tenkes at kjønn vil kunne ha en mer direkte effekt på nedstemthet i 15-årsalderen og over. Her kreves imidlertid videre forskning. I «umotivert» kommer det klart frem at de eldste er mindre motiverte enn de yngste. Noe av grunnen til dette kan henge sammen med utviklingen i puberteten, som bidrar til økt tretthet. Det kan også henge sammen med at de eldste føler på et større press fra skole, familie og venner enn hva de yngste gjør. Her kreves imidlertid videre forskning.

6.3. Hypotese 3 – Er det forskjeller i depressive plager når det gjelder barn med innvandringsbakgrunn kontra etnisk norske?

Forekomsten av depressive plager *kan* være større hos barn og unge med annen etnisk bakgrunn, men her er det ikke funnet noen kausal sammenheng (jf. 3.2.3.). Etter totalvurdering av den helhetlige analysen fremmer studien at barn med innvandringsbakgrunn ikke rapporterer flere depressive plager sammenlignet med barn med én eller to norskfødte foreldre. Faktisk ser det ut til at innvandringsbakgrunn har motsatt effekt: Innvandringsbakgrunn har en sterk beskyttende effekt på motivasjonsproblemer. Tabell 10 fremviser en sterk negativ sammenheng mellom innvandringsbakgrunn og «umotivert» kontrollert for alle uavhengige variabler ($B = -0,451$). Gjennomsnittsanalysen og tabell 9 modell 1 viser at barn med innvandringsbakgrunn er noe mer nedstemte enn barn med én eller to norskfødte foreldre ($B = 0,199$). Denne er imidlertid signifikant på én stjernes nivå og anses derfor som lite betydelig. Innvandringsbakgrunn har ingen direkte effekt på nedstemthet etter det kontrolleres for *venner* i modell 2. Barn med innvandringsbakgrunn er generelt noe mindre fornøyd med vennene sine, som diskuteres i slutten av kapittelet.

Akkulturasjonsprosessen viser seg i mange tilfeller å fremheve personlig ressurs hos barn og unge, som til gjengjeld også virker beskyttende mot negativ tilpasning grunnet opplevelser med overgang, flytting og akkulturasjon (Fuligni, 1998, s. 100). I henhold til den angitte teorien kan dette underbygge studiens funn. Akkulturasjonsprosessen, og de positive ressursene denne frembringer, kan gi grunnlag for å tolke studiens resultater som et uttrykk for ekstra ressurser. Den positive effekten av akkulturasjonsprosessen kan tenkes å ha innvirkning på hvorfor barna med innvandringsbakgrunn er mer motiverte. Utsagnene som

går under motivasjonsmålet omhandler søvnproblemer og slitenhet, noe som kanskje er elementer vanlig i den norske kulturen: «generasjon prestasjon» og lignende. Det forgår et enormt prestasjons- og skolepress i dagens samfunn, og unge strever etter gode karakterer og andre prestasjoner (Madsen, 2018). I barneskolen foreligger imidlertid ikke karakterer, men dette tilsier ikke at barna likevel kan kjenne på et prestasjonspress. Er dette tilfellet kan de bidra til en forståelse av hvorfor de etnisk norske barna er mindre motiverte. Ingen direkte sammenhenger ble heller funnet mellom innvandringsbakgrunn og nedstemthet.

Identitetskrise, rasisme og diskriminering er i den sammenheng blitt identifisert som skadelig for barnas mentale helse og for selv akkulturasjonspressen (Oppedal et al., 2005, s. 648). Sammen med sosial støtte ble også selvtillit sett på som medierende faktor på psykisk helse hos minoritetsungdom så vel som hos majoritetsungdom, og en identitetskrise vil ha en negativ virkning på denne selvtilliten (Oppedal et al., 2004, s. 483-484). Det er tenkelig at det å vokse opp i to forskjellige kulturer kan komme til å være problematisk for noen, og at dette igjen kan føre til mentale plager. Likeså anses også en vanskelig migrasjonsprosess som betydelig (jf. 3.2.3.) for antakelsen om at barn og unge med innvandringsbakgrunn har flere depressive plager. I tillegg kommer antakelsen om at de tradisjonelle kjønnsrollene kollektivistiske kulturer representerer (Kaya, Høgmo & Fauske, 2010, s. 37-38), medfører til undertrykkelse av og flere depressive plager hos jentene. Dette er imidlertid bevist å ikke ha særlig betydning og studiens resultat viser at barn med innvandringsbakgrunn i motsetning heller har færre depressive plager. Det er også blitt bekreftet at mennesker fra kollektivistiske kulturer har høyere sårbarhet for relasjonelt stress, men samtidig også har sterkere støttende relasjoner enn mennesker fra egalitære individualistiske kulturer, som Norge (Kaya et al., 2010, s. 21). Barna kan i henhold til dette vokse opp i hjem hvor den sosiale støtten er større og dermed være mer beskyttet.

Oppedal og Røysamb (2004) finner at det ikke er en forskjell mellom majoritetsjenter og minoritetsjenter, men at forskjellen ligger hos guttene. Høyere prevalens blant innvandrerungdom skyldes at flere minoritetsgutter rapporterer plager i forhold til majoritetsguttene (Oppedal & Røysamb, 2004; Oppedal et al., 2004), men kunne imidlertid ikke forklare dette. Prevalensen blant de unge ser ut til å øke ved inngangen til puberteten i likhet med prevalensøkningen diskutert tidligere. Dermed ser det ut til at «innvandrerhelseparadokset» finnes blant guttene, men ikke blant jentene i Norge. (Oppedal,

et al. 2005, s. 654). Dette viser seg imidlertid ikke i studiens analyse. Effekten av innvandringsbakgrunn ser ut til å ha en mer beskyttende faktor på nedstemthet og motivasjonsproblemer. Her er det viktig å ta i betraktning innvandringsmålets lave validitet, som gjør det vanskelig å diskutere funnene fornuftig og kan ha innvirkning på resultatene. Barn med to utenlandfødte foreldre er mer motiverte enn barn med én eller to norskfødte foreldre ($B = -0,451$). B-koeffisienten viser en svak positiv sammenheng mellom innvandringsbakgrunn og nedstemthet ($B = 0,102$): Barn med innvandringsbakgrunn er noe mer nedstemte. Sammenhengen er imidlertid ikke statistisk signifikant kontrollert for kjønn, alder, *venner*, *mobbing*, *mobber*, *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Ingen direkte sammenheng ble funnet mellom innvandringsbakgrunn og nedstemthet, noe som tilsier at effekten går igjennom mellomliggende variabler. Nøyaktig hvilke er vanskelig å si. Tabell 9 viser imidlertid at innvandringsbakgrunn mister sin én stjernes signifikansnivå i modell 1 når betydningen av *venner* introduseres i modell 2. Korrelasjonsmatriser (jf. vedlegg 5) tilsier at barn med innvandringsbakgrunn er mindre fornøyd med vennene sine sammenlignet med barn med én eller to norskfødte foreldre. Likeså viser matrisene at barn med innvandringsbakgrunn utøver og/eller opplever mer mobbing og trives dårligere på skolen. Sett i sammenheng kan det se ut som barn med innvandringsbakgrunn faller litt på «utsiden», som kan tenkes å være noe av grunnen til at disse barna kan oppleve mer nedstemthet. De vennene barn med innvandringsbakgrunn har er kanskje knyttet til personer innenfor eget etniske nettverk, som kanskje heller ikke går på samme skole eller i samme klasse. Gitt betydningen av sosial støtte fra familien og den evnen enkelte minoritetsfamilier (spesielt kollektivistiske) har, er det ikke umulig å tenke at dette kan redusere den direkte effekten på nedstemthet. Den sosiale støtten barna får fra familie og eget nettverk er en så stor beskyttelsesfaktor, at den «utenforskapen» barna kanskje måtte oppleve blant majoritetsbarn på skolen ikke er like skadelig. Det er umulig å si om disse trendene fortsetter opp på ungdomsskolen eller om studien representerer særegne resultater, uten videre forskning.

6.4. Hypotese 4 – Hvilke andre forhold kan ha betydning for depressive plager?

Studiens resultater viser at forholdene inkludert i analysen har en betydning for barnas depressive plager, i ulik grad. Av felles variabler viser *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde* seg å være signifikant betydelige forhold ($p < 0,001$), mens tradisjonell *mobbing* og *venner* i tillegg hadde betydning for hvorvidt barna føler seg nedstemte ($p < 0,001$). Jo mer man

opplever å bli mobbet via telefon eller internett, mistrives på skolen og har et dårlig selvbilde, desto flere depressive plager. Et positivt forhold til venner og lite opplevd tradisjonell mobbing har også betydning for hvor nedstemte barna føler seg. *Selvbilde* viser seg å være spesielt betydningsfullt i barnas andel rapporterte plager med tanke på at det øker den totale forklarte variansen med flere prosentpoeng i begge regresjonene. Det kommer også frem at *selvbilde* påvirkes av og/eller påvirker flere av de uavhengige variablenes effekt på avhengig variabel. Hvorvidt de mellomliggende forholdene korrelerer med hverandre gjennomgås videre i kapittelet.

6.4.1. Venner og sosial støtte

Resultatene viser at positive relasjoner til venner har en sterk negativ sammenheng med depressive plager: Jo flere gode venner barna har, desto mindre depressive plager.

Sammenhengen er statistisk signifikant i «nedstemt» ($p < 0,001$) og effekten er sterkt negativ ($B = -2,626$) i modell 1. Effekten synker imidlertid jevnt og betydelig når det kontrolleres for andre forhold ($B = -0,763$) i modell 5, noe som er tilfellet også i «umotivert». Dette vil ikke si at venner blir mindre viktig, men at effekten kontrollert for andre forhold frembringer andre typer sammenhenger. Positive relasjoner til venner gjør at barna er mindre nedstemte og studien underbygger tidligere forskning i den anslåtte viktigheten av jevnaldrende har når man er ung. I «umotivert» fungerer *venner* som en mellomliggende variabel mellom kjønn og «umotivert», som gjør effekten av kjønn indirekte. Korrelasjonen mellom dem er negativ (vedlegg 5), som betyr at gutter har et mer positivt forhold til vennene sine. Likeså er det sammenheng mellom *venner* og *selvbilde* i «umotivert»: Effekten av *venner* forsvinner og går igjennom *selvbilde*. Dette vil da tilsi at positive vennskap fører til et høyere selvbilde, eller omvendt. Flere studier har vist at sosial støtte har en sammenheng med depressive plager i tenårene – liten sosial støtte fører til depressive plager (jf. 3.2.4). Det er uklart hvorvidt sosial støtte har mer innflytelse på jenters utviklingsutfall kontra gutters. Det har blitt foreslått at jenter, som følge av økt sensitivitet for interpersonlige «stressere» i tillegg til høyere eksponering for slike «stressere», er mer sårbare for utvikling av emosjonelle vanskeligheter (Nilsen et al., 2013, s. 12).

To undersøkelser gjennomført i Norge har imidlertid ikke funnet noen kjønnsforskjeller i opplevd sosial støtte (Oppedal et al., 2004; Undheim & Sund, 2005), noe som kan tyde på de egalitære verdiene i den nordiske kulturen. Nilsen et al. (2013) finner videre at mangel på

sosial støtte ser ut til å ha større *betydning* for jenter. Dette samspillet er ikke testet i studiens analyse, men det finnes helt klart antydninger. Jenter rapporterer å være mindre fornøyde med vennene sine enn guttene, noe som kan spille inn på jentenes selvfølelse og hvordan de har det. Sosiale relasjoner har en direkte effekt på hvorvidt barna føler seg nedstemt, men har imidlertid en indirekte, spuriøs sammenheng med motivasjon. Effekten av venner går her gjennom *selvbilde*, noe som presiserer sammenhengen: Jo flere nære relasjoner barna har desto høyere selvbilde, eller omvendt. Dette vil med andre ord si at barn som er fornøyde med vennene sine har en generelt høyere selvbilde og er mer beskyttet mot motivasjonsproblemer.

Det kan tenkes at en av grunnene til at jenter rapporterer flere depressive plager i ungdomstiden, henger sammen med deres sårbarhet for mangel på emosjonell støtte fra venner. Jenters relasjoner til venner er ofte preget av et høyere nivå av selv-avsløring, intimitet og emosjonell støtte, mens gutters relasjoner til venner er mer preget av kameratskap og felles interesser/aktiviteter (Rudolph, 2002, s. 4). Tatt i betraktning at jenter «krever så mye» av venner og vennskap, kan det tenkes at det er vanskeligere å oppnå og opprettholde gode relasjoner, i motsetning til hva der er for guttene. I og med at jenter i større grad er avhengig av den emosjonelle støtten, vil ambivalente tendenser i de sosiale relasjonene kanskje påvirke jenter mer enn det påvirker gutter. Jenter viser en økt oppmerksomhet på hvor farlig interpersonlige konflikter kan være og kan komme til å ha et høyere stressnivå relatert til sosiale relasjoner til venner (Rudolph, 2002, s. 4). Med tanke på sammenhengen som viser seg mellom *venner* og *selvbilde* i «umotivert» – hvor den direkte effekten av *venner* forsvinner helt – er det mulig å se noen av disse antydningene. Opplevelsen av å bli akseptert og ha en verdi i sitt vennemiljø styrker selvfølelsen og selvtilliten, som virker beskyttende mot depressive plager. *Selvbilde* virker som en mellomliggende variabel, mens *venner* blir bakenforliggende – selvbilde og selvtillit bærer effekten av sosial støtte. Positive relasjoner til jevnaldrende viser seg å ha en uvurderlig betydning for barnas selvbilde.

6.4.2. Mobbing

At mobbing bidrar til depressive plager hos barn og unge viser seg klart og tydelig. Spesielt er mobbing på nett og mobil et betydelig forhold, og er statistisk signifikant på tre stjerners nivå i begge regresjonene. Dette kan ha å gjøre med at denne formen er mer vanlig blant unge nå enn tidligere (jf. 3.2.5.) og er ikke begrenset til tid og rom, som tradisjonell mobbing.

Nettmobbing åpner for bruk av kraftfulle multimediale ressurser som bilder og videoer, som

spres fort og får et enormt publikum. De unge må altså ikke bare takle ydmykelsen av å bli mobbet, men også håndtere det enorme publikummet som er vitne til deres nød (Slee & Skrzypiec, 2016, s. 117). Flere forskere bekrefter en sterk sammenheng mellom ulike former for mobbing og selvrapporterte symptomer på depresjon og angst (jf. 3.2.5.). Det understrekes at en historie med mobbing er en sterk prediktor for utfallet av depressive plager og vedvarer etter å kontrollere for sosiale relasjoner (Bond et al., 2001, s. 483). Så mye som 30% av ungdommene Bonds (2001) studie rapporterte at de depressive plagene kunne knyttes opp til tidligere mobbing, etter justering for andre faktorer. Mobbingens effekt for mental helse ble vist å ha størst effekt for jentene (Bond et al., 2001, s. 483). Dette vil si at mobbing har en mer betydelig innvirkning på fremtidig følelsesmessig trivsel for unge jenter uavhengig av deres sosiale relasjoner, enn det har for gutter. Regresjonenes korrelasjonsmatriser (jf. vedlegg 5) tilsier at jentene opplever generelt mer mobbing enn guttene, men hvorvidt jentene tar mer skade av dette, er vanskelig å si noe om i henhold til studiens omfang. Vist til den økte beskyttelsen og betydningen sosial støtte har for jenter (jf. 3.2.4.), kan det tenkes at mobbing dermed er mer risikofylt for jentene kontra guttene. Her kreves ytterligere undersøkelse.

I lys av dette kan det faktum at færre gutter rapporterte mobbing eller depressive plager (Bond et al., 2001, s. 483) ha noe å si. Vi kan se uttrykk for denne kjønnsforskjellen i «nedstemt»; jenter er generelt mer nedstemte enn hva guttene er. Mobbing har en signifikant positiv sammenheng med depressive plager: Jo oftere barna opplever å bli mobbet på skolen eller på nett eller mobber andre, desto flere depressive plager rapporteres. Spesielt har *nettmobbing* en sterk direkte effekt på både nedstemthet og motivasjonsproblemer ($B = 0,704$, $B = 0,484$). Sammenhengen mellom *mobber* og *selvbilde*, som viser seg i modell 5 i «nedstemt» og «umotivert», kan ha å gjøre med det faktum at gutter er vist å mobbe andre mer enn hva jenter gjør (Slee & Skrzypiec, 2016, s. 125). Det å ha et lavt selvbilde fører til man med større sannsynlighet mobber andre. Om det er gutter som mobber mest er vanskelig å si noe om, men korrelasjonsmatrisen (vedlegg 5) påviser en svak sammenheng her, hvor gutter ligger på toppen. Hvorfor gutter mobber andre mer enn hva jentene gjør er vanskelig å stadfeste. Forskjellen er imidlertid liten. På en side kan det skyldes at gutter er mer direkte og har eksterne mestringsmekanismer, som gjør at de lettere går til angrep på andre for å uttrykke vanskeligheter. Det er også dem som, på grunn av lavt selvbilde, trykker andre ned for å selv føle seg bedre. Jenter, på den andre, siden er mye mer indirekte i sine uttrykk, og mobbingen går gjerne gjennom andre, mindre direkte kanaler. Det kommer kanskje ikke klart nok frem i

spørreundersøkelsen at for eksempel baksnakking også er mobbing. Bare direkte former for mobbing eksemplifiseres i spørsmålene om mobbing. Tradisjonell *mobbing* vises også å ha en indirekte spuriøs sammenheng med motivasjon når det kontrolleres for *selvbilde* (tabell 10): De som opplever tradisjonell *mobbing* har også lavere selvbilde. Det kan også være slik at barn med dårlig selvbilde er mer utsatt for å bli mobbet på skolen og skoleveien. Effekten av *mobbing* går altså gjennom selvbilde, og fører til at barna er mindre motiverte.

I «umotivert» forekommer også en sammenheng mellom tradisjonell mobbing og skoletrivsel i modell 4: Desto mindre *mobbing* barna opplever, jo mer trives de på skolen, eller omvendt. Dette kan ha å gjøre med hvor mange og gode venner barna har på skolen. Nærhet til venner er betydelig assosiert med mobbing, hvor liten nærhet kan relateres til alle typer mobbing (Navarro et al., 2015, s. 242). Barn med få venner går glipp av flere muligheter til å få sosial støtte fra andre barn når de blir angrepet og har færre muligheter til å stå imot mobberne, i skolegården eller på nettet (Navarro et al., 2015, s. 242). Med andre ord kan man si at det er de som er lite populære som er mest utsatt. Det kreves ytterligere forskning på hvilken sammenheng *skoletrivsel*, *mobbing* og *venner* har når det kommer til motivasjonsproblemer.

6.4.3. Skoletrivsel

Studien viser at skoletrivsel har en betydning for hvorvidt barna i Asker og Bærum føler seg nedstemte eller umotiverte. Regresjonskoeffisienten er sterkt negativ i begge regresjonene ($B = -1,000$, $B = -0,683$), noe som tyder på at jo mindre barna trives på skolen, desto flere rapporterte plager. Barna tilbringer store deler av sin hverdag på skolen og det er stedet hvor man treffer de fleste venner og inngår i et sosialt fellesskap. Det henger nok så på greip at trivsel på skolen henger sammen med barnas mentale helse. I den norske kulturen og skolesystemet i dag utsettes de unge for store forventninger, både fra seg selv og fra andre. I det lange løp kan dette gi de unge en kronisk følelse av å ikke strekke til og stress, som igjen bidrar til et økt nivå depressive plager hos begge kjønn (Undheim & Sund, 2005, s. 452). Stress knyttet til for eksempel store mengder lekser og gode karakterer kan være en slik kronisk kilde. Sett hen til regresjonen kan det anslås en sammenheng mellom *skoletrivsel* og kjønn i modell 4 i «nedstemt». Den negative korrelasjonen (vedlegg 5) mellom de to tyder på at guttene trives mer på skolen enn hva jentene gjør, noe som også underbygges i tidligere forskning. Jenter rapporterer i Undheim og Sunds (2005) studie mindre trivsel i klassen selv om de generelt sett har bedre karakterer enn guttene.

I likhet med nedstemthet minker også graden av motivasjonsproblemer når barna trives på skolen. Her er det imidlertid ingen forskjell mellom kjønn, og både gutter og jenter føler seg mindre motiverte når de ikke trives på skolen. Dårlige karakterer kan være stressende fordi de representerer en trussel for ungdommens fremtidige mål om læring, arbeid og prestasjon, og kan i tillegg føre til konflikter på hjemmebane med foreldre (Undheim & Sund, 2005, s. 452). En åpenbar tolkning av studiens funn er at lavt energinivå, konsentrasjonsproblemer og motivasjonsproblemer også kan påvirke de unges skoleprestasjon. Barna i studien går fremdeles på barneskolen og opererer dermed ikke med karakterer. Den betydningen skoletrivsel har for barnas mentale helse gir grunn til å tro at stress knyttet til prestasjon kan ha en reell betydning. I undersøkelsen Ung i Oslo 2015 ble det funnet at 53% av jentene og 26% av guttene i 10. klasse rapporterer å være ganske eller veldig mye plaget av psykiske helseplager. Elevene knytter symptomene opp mot stress, hvor stresset i hovedsak knyttes til de krav som stilles fra skolen eller som ungdommene stiller seg selv i skolesammenheng (I. M. Eriksen et al., 2017, s. 7). Likeså er det flere jenter enn gutter som opplever skolerelatert stress og forskjellen øker med alderen (I. M. Eriksen et al., 2017; Undheim & Sund, 2005). Selv om ikke et like klart samspill mellom skolerelatert stress, kjønn og alder er testet, viser studien at dette også er tilfellet på barneskolen; jenter trives mindre på skolen enn guttene. Dette kan skyldes skolerelatert stress, men kan like godt ha å gjøre med for eksempel sosiale relasjoner til jevnaldrende eller dårlig selvbilde. Forutsatt at prestasjon ikke har innvirkning på barnas skoletrivsel i Asker og Bærum, kan det være andre sider ved skolehverdagen som er mer betydelig. Korrelasjonsmatrisene (vedlegg 5) presenterer en sterk positiv sammenheng mellom *venner* og *skoletrivsel*, som indikerer at barna trives bedre på skolen når de har gode venner tilstede. Dette virker igjen beskyttende for barnas nivå av depressive plager.

6.4.4. Selvbilde

Selvbilde viser seg å være en av de mer betydningsfulle forholdene for depressive plager blant barneskolebarna i Asker og Bærum. Indeksen står for den største økningen i forklart varians og viser til ytterligere sammenhenger med flere av de andre uavhengige variablene. Den økte forklarte variansen tilsier at spesielt *selvbilde* har stor betydning for barnas rapporterte plager, og det mer enn noen andre testede forhold. *Selvbilde* har en sterk negativ sammenheng med depressive plager ($B = -1,296$, $B = -0,931$). *Selvbilde* påvirker og påvirkes av enkelte mellomliggende forhold og fungerer som en mellomliggende variabel for kjønn, hvorav flere

er diskutert i forkant. Dette gjelder: alder og *mobber* i «nedstemt» og alder, *venner*, *mobbing* og *mobber* i «umotivert».

Indeksen *selvbilde* sammenfatter i studien selvtillit og kroppsbilde, som begge er vist å ha en direkte sammenheng med depressive plager (jf. 3.2.6.). Spesielt er kroppsbilde ansett for å ha en stor betydning for, spesielt jenters, velvære. Selvtillit er i de fleste sammenhenger undersøkt som en mediator knyttet til sosial støtte, kroppsmisnøye og depressive plager. De fleste studier viser at sosial støtte og kroppsmisnøye er relatert til depressive plager i tidlig ungdomsår (Morken et al., 2018, s. 4). Korrelasjonen mellom sosial støtte og kroppsbilde kommer særlig tydelig frem i studiens analyse av motivasjonsproblemer: positive vennskap fører til et høyere selvbilde, som igjen har en sammenheng med hvorvidt barna er motiverte. Effekten av sosial støtte går gjennom *selvbilde*. Venner og jevnaldrende har, som diskutert tidligere, er stor betydning for barn og unge, og barna i populasjonen er på starten av stadiet dette er spesielt viktig. Som mennesker har vi et grunnleggende behov for anerkjennelse fra andre. Får vi ikke tilstrekkelig bekreftelse fra omgivelsene rundt oss, kan det få konsekvenser for hvordan vi ser på oss selv – det får konsekvenser for selvbilde og selvfølelsen. Venner er, spesielt i oppveksten, grunnsteinen for vår sosiale utfoldelse og utvikling. Her bidrar imidlertid også relasjoner til nær familie.

Med hensyn til verdien av å oppnå den tynne idealkroppen, kan opplevelsen av å ikke strekke til føre til et negativt selvbilde (Paxton et al., 2006; Wichstrøm & von Soest, 2016). I henhold til den vestlige verdens standarder om skjønnhet og kropp, kan det å ikke nå opp føles som personlig utilstrekkelighet. Slike holdninger bidrar til mentale plager. Kroppsmisnøye og det kroppspresset unge står overfor i dagens samfunn kan føre med seg en spiraleffekt: Kroppsmisnøye fører til lav selvtillit, som igjen fører til ytterligere kroppsmisnøye. Barna i studien er ikke veldig gamle, men vi ser likevel at disse tendensene ligger i luften. Kroppspress er en reell «stresser» i dagens samfunn og påvirker ungdommer så vel som barn på barneskolen. I det vestlige samfunnet lærer barn fort å identifisere seg med de seksualiserte kroppene som finnes i media og TV. Det kan tenkes at det lavere selvbilde jentene i populasjonen har kan spores tilbake til kroppspress. En viktig og stor del av (spesielt) unges selvbilde er knyttet til hvordan man ser på seg selv og egen kropp. Morken et al. (2018) har undersøkt norske 12-13-åringer og funnet at det her fremstår både en økning i depressive plager og kroppsmisnøye, i tillegg til spesifikke kjønnsforskjeller. Videre ble det oppdaget at

den høyere graden rapporterte depressive plager hos jentene i studien kan forklares med deres kamp med en høyere grad av kroppsmisnøye (Morken et al., 2018, s. 13). Det vil altså si at disse tilsynelatende går hånd i hanske, spesielt for jentene. Det er tydelig at selvbilde har en stor innvirkning på barnas depressive plager og den forklarte variansen øker betraktelig når *selvbilde* introduseres. Den forklarte variansen vil kanskje øke ytterligere når barna kommer på ungdomsskolen. Kjønnssidentitetshypotesen er blant dem som har fått mest oppmerksomhet i forskningen. Denne kan også relateres til *selvbildets* unike betydning i studien. I likhet med kjønnsforskjellene i depressive plager er også jenter mer misfornøyde med kroppene sine enn hva gutter er (jf. 3.2.6.). En høyere kroppsmisnøye hos jenter kan bidra til deres høyere andel depressive plager. Dette ser ut til å være tilfellet for gutter så vel som jenter, men siden jentene generelt har et mer negativt kroppsbilde rapporterer de flere plager – jenter legger større betydning i utseende enn hva gutter gjør (Holsen et al., 2001, s. 615).

6.5. Nedstemt eller umotivert?

Studiens resultater viser for det første at barneskolebarna i Asker og Bærum generelt sett har det ganske bra. Det er en relativt liten prosentandel som rapporterer at de svært ofte eller ofte opplever depressive plager (jf. tabell 4). Dette er i hvert fall tilfellet når det kommer til nedstemthet. Det er imidlertid en del flere som rapporterer å være umotiverte. Hva kan være grunnen til dette? En umiddelbar forklaring vil være å se på kommunenes status i Norge; familiene er ressurssterke og barna har de omgivelser og goder som trengs for en svært tilfredsstillende oppvekst. Kun et mindretall faller (som nevnt) inn under kategorien «lav status», hvorav de fleste av disse er familier med innvandringsbakgrunn. Lav sosioøkonomisk status er vist å ha en sammenheng med mentale og psykiske plager (Dalgard, 2008; Dalgard, Rognerud & Strand, 2002; Eikemo, 2008; von Soest, Bramness, Pedersen & Wichstrom, 2012), noe som kan si noe om den lave prosentandelen. Graden av motivasjonsproblemer er høyere enn graden av nedstemthet, noe som gi uttrykk for at dette er en mer «vanlige» plager. Her topper imidlertid etnisk norske barn statistikken, fremfor barn med innvandringsbakgrunn. Et uttak av flere kommuner deltar i Ungdata junior 2018 og en bredere sammenligning mellom sosioøkonomisk status og depressive plager i kommunene kan gi ytterligere refleksjonsgrunnlag.

Analysene viser at jenter rapporterer flere plager enn det guttene gjør og fenomenet ser ut til å øke med alderen, noe som stemmer overens med tidligere forskning gjort på feltet.

Kjønnsforskjellen er imidlertid størst når det kommer nedstemthet. Det å være jente og gå i 7. klasse øker sjansen for å oppleve psykiske helseplager i form av nedstemthet. Betydningen av alder kommer klart frem i gjennomsnittsanalysen, hvor gjennomsnittet er betraktelig høyere i 7. klasse sammenlignet med 5. klasse enn i 6. klasse sammenlignet med 5. klasse.

Regresjonen (tabell 9) viser samme trend. Siste året på barneskolen er for mange starten på overgangen fra barn til ungdom, hvor spesielt mye skjer for jentene med tanke på pubertetstiming og kroppslige forandringer. Etersom jentene gjennomsnittlig er noen år tidligere ute enn guttene, er det ikke umulig at noen av jentene opplever forandringene samtidig med skolebytte. Forandringene kan være overveldende og sjenerende og jentene utvikler seg biologisk lenger ifra vår kulturs tynnhetsideal, noe som øker sjansen for at jenter misliker kroppene sine. Den økende mengden unge tilbringer på sosiale medier (Bakken, 2018, s. 3) kan tenkes til å bidra til dette. Vi vet også at de sosiale endringene som skjer i denne perioden dreier seg om en bevegelse fra avhengighet av foreldre til autonomi og en større avhengighet av venner og jevnaldrende (jf. 3.2.4.). Disse endringene kan medbringe utfordringer og ytterligere stress for de unge, spesielt for jenter. Forskningen på området har funnet at jenter typisk har dypere emosjonelle bånd til venner. Venner viser seg å ha en sterk, signifikant negativ sammenheng med nedstemthet – desto bedre og positive vennskap, jo mindre nedstemte er barna.

Vi kan se en antydning til samme kjønnsforskjell i «umotivert», men kjønn har her ingen direkte signifikant sammenheng når det kontrolleres for den mellomliggende variabelen *venner* i modell 2, tabell 10. Betydningen av alder er imidlertid lik som i «nedstemt». Det er de eldste, uavhengig av kjønn, som rapporterer å være mindre motivert, sammenlignet med de yngre. Det kan tenkes at dette også henger sammen med de biologiske, sosiale og psykologiske endringene barna gjennomgår. Jenter burde i så fall også score høyere her ettersom de er tidligere ute i utviklingen. På bakgrunn av dette kan det være mulig at det er andre forklaringsmodeller som ligger bak. Vi kan se fra regresjonene og den bivariate analysen at barna er betraktelig mindre motiverte enn de er nedstemte. Det faktum at flere av barna rapporterer at de er umotiverte kan indikere andre og eller mer dypereleggende mekanismer

Det interessante er den sammenhengen innvandringsbakgrunn har på dimensjonene. Sammenhengen er imidlertid ikke signifikant i «nedstemt», men er svært betydelig i

«umotivert» ($B = -0,451, p < 0,001$). At begge foreldre er født i et annet land enn Norge kan se ut til å være en 'beskyttelsesfaktor' for å føle seg umotivert. Det stilles et uhorvelig stort press på norske barn og ungdom i dagens samfunn, stort sett knyttet til prestasjon på skolen, idrett, utseende og lignende. Perfeksjonskrav, stress, press og psykiske helseplager er blitt hverdagskost for den oppvoksende generasjonen, samtidig som de til de grader presterer (Madsen, 2018). Unge født i Norge på 2000-tallet kjennetegnes av å være aktive, hjemmekjære, veltilpassede og opptatte av å gjøre det bra, ikke minst på skolen, i idrett og på sosiale medier (Madsen, 2018), og kalles ofte «generasjon prestasjon». Likeså medfører dette et enormt press, og for noen blir summen av disse aktivitetene et voksende problem når kravene i lengden blir utmattende (Madsen, 2018). Man kan i den sammenhengen spørre seg om barn helt ned i 10-12-årsalderen kjenner på noe av dette prestasjonspresset? Det faktum at alder har en direkte effekt på «umotivert» gir imidlertid grunnlag for å tro det. Effekten er bare statistisk signifikant for de eldste barna, noe som tyder på at det kanskje er i 7. klasse prestasjonspresset kommer til synet. Likevel kan man ikke utelukke muligheten for at trettheten også kan forklares med hormonelle forandringer (som kan føre til tretthet) eller et 'vanlig' uttrykk for at for eksempel skole er 'kjedelig'. Den norske kulturen er preget av fenomenet «generasjon prestasjon» og tas i disse dager opp av media. Det er ingen tvil om at stress og press kan føre til flere depressive plager blant unge, og «generasjon prestasjon» kan fort bli «generasjon prestasjon» (Landro, 2017). Er det slik at vi ser konsekvenser av denne 'kulturen' allerede så tidlig som i slutten av barneskolen? Er generasjon prestasjon kulturbetinget, i den forstand at barn som vokser opp med en annen kulturell bakgrunn ikke er like påvirket? I hvilken grad barn med innvandringsbakgrunn er preget av å vokse opp i en annen kulturell setting enn etnisk norske barn i denne sammenhengen, kan være verdt å studere videre.

6.7. Vurdering av styrker og svakheter

En deskriptiv tverrsnittstudie er den enkleste formen for kvantitative studier, og består i å observere et antall observasjonseenheter på ett tidspunkt. Tverrsnittstudiens formål er å fastslå utbredelsen av et fenomen og/eller undersøke mistenkte årsaksfaktorer (Hellevik, 2002; Olsson & Sörensen, 2003; Ringdal, 2018). Ettersom studiens utvalg i prinsippet er lik populasjonen kan man derfor ikke si noe generelt om utbredelse av depressive plager i form av nedstemthet og motivasjonsproblemer i landet. Studiens resultater sier noe om aldergruppen i Asker og Bærum kommune. Det viktig å være varsom med å framsette

bastante årsaksforklaringer basert på tverrsnittundersøkelser. Slike design vil alltid støte på usikkerhet rundt årsakssammenhengens retning og ha utfordringer med konfunderende korrelasjoner som ikke blir kontrollert for (Elstad, 2010, s. 168). Svakheten med tverrsnittstudier er altså at de ikke kan si noe sikkert om årsak-virkningsforhold, altså hvilken vei årsaksrelasjonene eventuelt går eller hvor de ligger i forhold til hverandre i tid (Hellevik, 2002; Olsson & Sørensen, 2003). Studien bidrar til *antakelser* om sammenhenger og viser hvordan ulike variabler korrelerer med hverandre og spiller inn på «nedstemt» og «umotivert». Det vil videre også alltid være vanskelig å avdekke bakenforliggende variabler som kan skape en spuriøs korrelasjon (Hellevik, 2002; Olsson & Sørensen, 2003). Studien er bygget opp på en måte hvor det testes hvorvidt egenskapene kjønn, alder og innvandringsbakgrunn har en bakenforliggende sammenheng med depressive plager. Kontrollert for enkelte uavhengige variabler kommer det frem at de har en indirekte, spuriøs sammenheng med depressive plager. Likevel er det vanskelig å si noe sikkert om andre, ikke-inkluderte variabler og hvorvidt de skaper ytterligere spuriøse sammenhenger.

En styrke med studien er at den kategoriserer anslåtte depressive plager og ser på kategoriene separat, og kontrollerer for de samme uavhengige variablene. Det er utfordrende å få en oversikt over sammenhenger i et så bredt tema som psykisk helse og det er vanskelig, om ikke umulig, å forklare psykiske plager gjennom statistiske tester alene. Ved å undersøke grupperinger av depressive symptomer kan det bidra til å gi et mer helhetlig bilde av plagene, som igjen kan lede til andre problemstillinger, hypoteser og videre forskning. Til egen viten har ingen tidligere studier av barn og unge i Norge studert hvorvidt barna føler seg nedstemt eller umotivert i så grad som denne studien, og resultatet har vist markante forskjeller. Likeså er det viktig å ta i betraktning at studiens kategorier kanskje ikke er treffende eller innholdsrike nok til å brukes i andre sammenhenger. Studien studerer nedstemthet og motivasjonsproblemer som enestående uttrykk for depressive plager. Disse kan også henge sammen i et større bilde.

I den grad studien måler det den er ment til å måle kan det være nyttig å problematisere barnas alder. Barna er enda små og det kan være nyttig å se på depressive symptomer i sin egenhet, uten å se det som uttrykk for en alvorlig lidelse. Det er forskjell på å være nedstemt og umotivert. Likeså er ikke kategoriene entydige. Det å være nedstemt og ha lite motivasjon er to symptomer i depresjonsspekteret. Det ikke uvanlig å oppleve perioder med nedstemthet

ei heller er det unormalt for barn å være umotivert med tanke på skole og skolearbeid. Det kan hende at dimensjonene bør ses mer i sammenheng og det er en fare for at flere av barna som føler seg nedstemte også mangler motivasjon og omvendt. Videre forskning med flere komponenter i de avhengige kategoriene og et større utvalg av uavhengige variabler vil kanskje kunne fremsi en større forklart varians. Respondentenes dagsform og situasjon når undersøkelsen besvares kan også gi utslag og prege besvarelsen (Elstad, 2010, s. 168). Selv om Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i kontrollerte omgivelser på skolen, kan man ikke benekte det faktum at barnas alder er lav, noe som i teorien kan problematisere funnene. Alt avhenger av i hvilken grad barna klarer å forstå spørsmålene de besvarer. Spørsmålene er laget på en måte som tar hensyn til akkurat dette og selve spørreundersøkelsen er kortet ned i forhold til Ungdata-undersøkelsene på ungdomsskolen og videregående. Likevel kan omstendigheter rundt besvarelsessituasjonen og barnas dagsform ha betydning for resultater. Omfanget av misforståelser, dagsform, vansker med tidsangivelser og kanskje urimelige hukommelseskrav indikerer at svarenes validitet kan være usikker i mange tilfeller (Elstad, 2010, s. 168).

Med tanke på studiens innvandrermaal og dets lave validitet, kan diskusjonen av funn være manglende. Innvandrermaalet er deles i to grupper; barn med to utenlandsfødte foreldre og barn med én eller to norskfødte foreldre. For å få et mer nøyaktig maal, burde den sistnevnte gruppen deles i to; barn med én norskfødt og én utenlandsfødt forelder, og barn med to norskfødte foreldre. Barn med innvandringsbakgrunn er nemlig ingen homogen gruppe. Det er stor forskjell på å ha én forelder født i Norge og én i Sverige, kontra én i Norge og én i Irak. Det er også forskjeller mellom en polsk familie og en pakistansk familie. Kulturforskjellene er enorme. Familiene er på mange måter ikke sammenlignbare. Variabelen om innvandringsbakgrunn er dermed veldig sammensatt, og bruken av variabelen i analyse kan komplisere det hele. Tall fra SSB viser at de største innvandrergruppene i Asker og Bærum kommune er fra Polen og Sverige, med Somalia, Filippinene og Pakistan et godt stykke lenger ned på listen (SSB, 2018a, b). Dette er mennesker som har kommet til Norge på svært forskjellig grunnlag og med ulik sosial bakgrunn, som igjen gjør variabelen vanskelig å tolke en slik variabel. Analysen av studiens innvandrermaal må derfor tolkes med varsomhet, og det må tas høyde for gruppene som presenteres som én. Målet er imidlertid anerkjent som godt nok, i det bringer frem forskjeller mellom barna (Løvgren & Overå, 2018, s. 31).

7. Konklusjon

Hensikten med studien er å undersøke hvordan depressive plager kan arte seg hos barn i 5. til 7. klasse i Asker og Bærum ved hjelp av NOVAs undersøkelse; «Ungdata junior 2017». Etter å ha fullført analysene ble det tydelig at depressive plager arter seg som nedstemthet eller som motivasjonsproblemer blant barna. Både nedstemthet og motivasjonsproblemer er typiske depressive symptomer (Erlandsen, 2017), som like godt bør ses som en helhet som hver for seg. Studien viser imidlertid at disse to uttrykkene for depressive plager varierer noe med tanke på kjønn, alder, innvandringsbakgrunn og andre forhold. De bakenforliggende variablene kjønn, alder og innvandringsbakgrunn ble i ulik grad funnet å ha en direkte sammenheng med depressive plager. Noen viste seg å ha en indirekte sammenheng gjennom enkelte mellomliggende variabler. Som denne studien viser så lar det seg gjøre å kategorisere depressive plager eller symptomer, og at kategoriene viser interne forskjeller i uavhengige variablers sammenheng med kategorien. Kategoriene eller artsmåtene bringer med andre ord frem ulike effekter blant kjønn, alder, innvandringsbakgrunn og andre forhold. De inkluderte uavhengige variablene *venner*, *mobbing*, *mobber*, *nettmobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde* bidrar til relativt høyt forklart varians, med nesten 50% i «nedstemt» og rett over 20% i «umotivert». Dette gir grunnlag for en antakelse om at dette er svært sentrale og betydningsfulle sider av barnas hverdagsliv og livskvalitet.

Konklusjonen etter å ha fullført analysene er at det er en forskjell mellom gutter og jenter (hypotese 1), hvor jenter generelt rapporterer flere plager. Dette er spesielt tilfellet når det kommer til nedstemthet, hvor effekten av kjønn er direkte når det kontrolleres for alder og innvandringsbakgrunn, *venner*, ulike former for *mobbing* og *skoletrivsel*. Kjønn får imidlertid en svakere og indirekte effekt på nedstemthet når det kontrolleres for *selvbilde*. En årsak til kjønnsforskjellen kan være jenters tendens til å internalisere problemer mer enn hva gutter gjør. Det ble også drøftet hvorvidt pubertet og stressende livshendelser kan være med på å forklare kjønnsforskjellene. Disse tre er de hyppigst brukte forklaringshypotesene i forskningen, hvor en opphopning av disse kan bidra til en større forståelse. Effekten av kjønn er imidlertid betraktelig mindre i «umotivert» kontrollert for alder og innvandringsbakgrunn, og har ikke lenger en direkte sammenheng når det kontrolleres for de andre forholdene *venner*, *mobbing*, *skoletrivsel* og *selvbilde*. Kjønn har med andre ord en indirekte sammenheng med depressive plager, grunnet *venner* i «umotivert» og *selvbilde* i «nedstemt». Jentene har altså færre nære vennerrelasjoner enn guttene og et dårligere selvbilde.

I henhold til studiens andre hypotese forventet man at det ville være en forskjell i depressive plager i alder. Konklusjonen er at de eldste barna rapporterer flere depressive plager sammenlignet med de yngste. Alder viser seg imidlertid å ha forskjellig betydning for om barna er nedstemte eller har lite motivasjon. Motivasjonsproblemer øker for hvert klassetrinn kontrollert for kjønn og innvandringsbakgrunn, *venner*, ulike former for *mobbing* og *skoletrivsel*. Disse verdiene viser seg dog bare for de eldste elevene; 7. klasse sammenlignet med 5. klasse. 6. klasse sammenlignet med 5. klasse var ikke signifikant. Når det kontrolleres for *selvbilde* mister alder noe av den direkte effekten og blir svakere. Dette viser til en sammenheng mellom 7. klasse sammenlignet med 5. klasse og *selvbilde*, hvor de eldste har et betraktelig dårligere selvbilde enn de yngste. De eldste er også mer nedstemte enn de yngste og er statistisk signifikant kontrollert for kjønn, innvandringsbakgrunn og *venner*. Effekten er imidlertid svakere enn i «umotivert». Når det kontrolleres for ulike former for *mobbing* blir effekten av klassetrinn mindre, noe som viser til en sammenheng mellom ulike former for *mobbing* og 7. klasse sammenlignet med 5. klasse. *Selvbilde* bringer frem undertrykte effekter i alder og snur trenden; de yngste er nå mer nedstemte. Det kommer imidlertid klart frem at det er en sammenheng mellom alder og *selvbilde*, hvor elevene i 7. klasse har et lavere selvbilde sammenlignet med elevene i 5. klasse. Det ble ikke funnet signifikante forskjeller mellom 6. klassinger sammenlignet med 5. klassinger, bortsett fra en undertrykt effekt i «nedstemt». Hvorvidt dette skyldes reelle forskjeller eller det faktum at populasjonen er stor er imidlertid vanskelig å si.

Studios tredje hypotese omhandler spørsmålet om det er forskjeller i depressive plager når det kommer til barn med innvandringsbakgrunn kontra barn med én eller to norske foreldre. Det konkluderes med at det er en forskjell, men dog ikke på den måten som først ble antatt. Det ble antatt, basert på tidligere forskning og egen refleksjon, at barn med innvandringsbakgrunn rapporterer flere plager og at tendensen også ville vise seg i studien. Dette viser seg imidlertid ikke å stemme. Innvandringsbakgrunn har ingen signifikant eller direkte sammenheng med nedstemthet kontrollert for kjønn, alder og andre forhold. Det er altså ingen forskjell mellom barn med innvandringsbakgrunn og etnisk norske barn. Det kan imidlertid forekomme spuriøse sammenhenger, som ikke er avdekket i studien. Når det kommer til «umotivert» er sammenhengen helt motsatt: Barn med innvandringsbakgrunn er signifikant mer motiverte enn barn med én eller to norske foreldre, kontrollert for kjønn, alder og andre forhold. Hva som kan være grunnen til dette er imidlertid uklart og det krever

videre forskning på fenomenet. Mål på innvandringsbakgrunn har i studien lav validitet og bør tas høyde for i videre forskning.

I henhold til studiens fjerde hypotese er det spesielt tre forhold som har betydning for hvorvidt barna føler seg nedstemte og/eller umotiverte; *skoletrivsel*, *selvbilde* og *nettmobbing*. Barna er mer nedstemte og umotiverte når de opplever å bli mobbet på nett eller mobil, ikke trives på skolen og har lavt selvbilde. Disse har alle en direkte sammenheng med de avhengige variablene. *Venner* og *mobbing* er i tillegg betydningsfulle for hvorvidt barna føler seg nedstemte. Desto flere positive relasjoner barna har og mindre mobbing de opplever på skolen, jo mindre nedstemte er de. Enkelte av forholdene fungerer som mellomliggende forhold, ikke bare for de bakenforliggende variablene, men i noen tilfeller også for hverandre. Spesielt har *selvbilde* en særegen og unik betydning. Variabelen bidrar til mest forklart varians og påvirker eller blir påvirket av flere andre forhold.

Oppsummert kan en med sikkerhet konkludere med at depressive plager blant annet kan arte seg som nedstemthet og motivasjonsproblemer hos barna, og at effekten av kjønn, alder, innvandringsbakgrunn og andre forhold er ulik i dimensjonenes. Samtidig er det noe usikkert hva som er grunnen til enkelte sammenhenger, utover det regresjonene og korrelasjonsmatrisene viser. Dette hever grunnlaget for ytterligere forskning på depressive plager blant barn i barneskolen og hvordan disse kan komme til uttrykk. Det hever også grunnlaget for å innlemme flere uavhengige variabler i videre analyser.

7.1. Videre forskning

Til tross for all forskning som er gjort på området barn og unge og utbredelsen av depressive plager, kan vi enda ikke med sikkerhet påpeke de eksakte faktorene eller forholdene som bidrar til problemene. Noen faktorer har derimot et stort forskningsgrunnlag og er påvist i flere studier opp igjennom tiden. Forskningslitteraturen taler for eksempel om en sammenheng mellom psykiske plager og kjønn, hvor jenter somregel rapporterer å ha flere plager enn guttene (jf. 3.2.2.). Mennesker er komplekse vesen, som består av flere og til dels motstridende dimensjoner, i første rekke en biologisk, en psykologisk og en sosial dimensjon (Helgesen, 2011, s. 17). Forhold som fremkaller psykiske helseplager hos et individ gjør ikke nødvendigvis det hos andre. På grunn av denne vanvittige kompleksiteten er vanskelig å skulle si noe sikkert om menneskers psykiske helse, som igjen består av våre personlige

mentale opplevelser (Helgesen, 2011, s. 20). Studien er gjennomført på kartleggende depressive plager hos barneskolebarn og det trenger sårt mer forskning på aldersgruppen. Barn må tas på alvor på lik linje som ungdommer og voksne. Ungdata junior 2017 er den første undersøkelsen av velferdsforskningsinstituttet NOVA gjennomført på aldersgruppen. Ungdata junior 2018 innlemmer enda flere kommuner, hvor hele landet forhåpentligvis er deltakende om noen år. Mer kunnskap om aldersgruppen vil kunne ligge til grunn for kommunenes videre arbeid med aldersgruppen, og også kunne sammenlignes med resultater fra ungdata undersøkelser i ungdomsskolen og videregående for å kunne se utviklingstrender.

Med hensyn til studiens resultater viser det seg at det kan være hensiktsmessig å kategorisere depressive plager eller psykiske problemer inn i overordnede dimensjoner, basert på liknende symptomer. Det kan selvsagt være slik at barn som føler seg umotiverte og trette også føler seg nedstemt, og at slike kategorier går hånd i hanske. Likevel viser dimensjonene ulike sammenhenger mellom bakenforliggende og mellomliggende variabler og gir nokså forskjellige bilder av potensielle sammenhenger. Depressive symptomer opererer som oftest i en sammenheng (Erlandsen, 2017) og stiller dermed spørsmål i hvilken grad overordnede dimensjoner også fungerer i tandem. Man kan da stille spørsmål om kausalitet: Er umotiverte barn også nedstemte, eller er kategoriene mer eller mindre selvstendige i seg selv og kartlegger ulike sider av tilsynelatende like problem? For å undersøke dette forholdet vil det være gunstig å basere faktoranalysen på et bredere utvalg av spørsmål, samt også innlemme flere uavhengige variabler i analysen. Forholdene inkludert i studien er et begrenset utvalg, men bidrar likevel til en høy forklart varians. Andre forhold som helse, sosioøkonomisk bakgrunn, fritid, sosial støtte fra familie, søvn og matvaner kan bidra til ytterligere forklaringsmodeller, høyere varians og andre sammenhenger. Det hadde også vært interessant for videre forskning av depressive plager og hvordan disse arter seg å undersøke nedstemthet og motivasjonsproblemer i andre målgrupper.

Depressive plager øker i prevalens med alderen og det mest for jentene. Dette er spesielt klart når det kommer til motivasjonsproblemer; de eldste er mindre motiverte sammenlignet med de yngste. Hankin et al. (1998) påviser en særlig økt prevalens blant begge kjønn rundt 15-årsalderen. Populasjonen i studien er enda unge, og det vil være hensiktsmessig å undersøke om prevalensen øker ytterligere når barna nærmer seg denne alderen. Mye har skjedd i

vestlige samfunn siden 90-tallet, og det er ikke umulig å tenke seg at økningen starter tidligere enn før. Barn vokser fortere opp nå enn før.

Studiens resultater har bidratt til en rekke sammenhenger som hadde vært interessant å undersøke videre. Spesielt er sammenhengen mellom innvandringsbakgrunn og «umotivert» av interesse. Hvorfor rapporterer barn med innvandringsbakgrunn å være mer motiverte enn barn med norskfødte foreldre? Er det slik at den sosiale støtten fra familie og venner i eget etnisk nettverk har en større beskyttende effekt, eller er det fenomenet «generasjon prestasjon» som bidrar til forskjellene? Fokus på prestasjon og prestasjonspress kan tenkes å være mer knyttet til den norske kulturen og kanskje da spesielt i rike og ressurssterke familier, hvor prestisje og god karriere kanskje er mer i fokus. Andre typer studier vil kanskje kunne gi et mer beskrivende bilde av dette, hvor også andre forklaringsmodeller enn de nevnte, kan vise seg å være betydningsfulle. Sammenhengen mellom mobbing og kjønn, samt sammenhengen mellom mobbing, skoletrivsel og venner er også av videre interesse. Er det slik at mobbing er mer risikofullt for jenter på grunn av deres større avhengighet av sosial støtte og nære relasjoner til venner? Er det slik at flere venner fører til mindre opplevd mobbing, som igjen øker skoletrivselen, eller henger dette sammen på en annen måte?

Videre er også dette med *selvbilde* interessant. Når *selvbilde* kontrolleres for i regresjonene øker den forklarte variansen betraktelig for begge dimensjonene, noe som tilsier at det har stor relevans. Innlemmelsen av *selvbilde* viste også en rekke unike sammenhenger mellom *selvbilde* og andre uavhengige variabler i dimensjonene. *Selvbilde* viser seg å ha en positiv sammenheng med *venner* i «umotivert», samt også en negativ sammenheng med *alder*, *mobbing* og *mobber*. Likeså har *selvbilde* i «nedstemt» også en negativ sammenheng med *kjønn*, *alder* og *mobber*. Det vil være nyttig å undersøke disse sammenhengene grundigere, for å få bedre forståelse av fenomenet.

8. Litteraturliste

- Abebe, D. S. (2010). *Public health challenges of immigrants in Norway : a research review*. Oslo: Norwegian Center for Minority Health Research.
- Abebe, D. S., Frøyland, L. R., Bakken, A. & von Soest, T. (2016). Municipal-level differences in depressive symptoms among adolescents in Norway: Results from the cross-national Ungdata study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 44(1), 47-54. <https://doi.org/10.1177/1403494815604764>
- Almquist, Y., Ashir, S. & Brännström, L. (2015). A guide to quantitative methods. Hentet fra http://www.chess.su.se/polopoly_fs/1.173484.1396595707!/menu/standard/file/Almquist_Ashir_Brannstroem_Guide_1.0.1.pdf
- Angold, A., Costello, E. & Worthman, C. M. (1998). Puberty and depression: the roles of age, pubertal status and pubertal timing. *Psychological Medicine*, 28(1), 51-61. Hentet fra https://www-cambridge-org.ezproxy.hioa.no/core/services/aop-cambridge-core/content/view/42D20EA81C43B5C1C34C5DAD955E5E59/S003329179700593Xa.pdf/puberty_and_depression_the_roles_of_age_pubertal_status_and_pubertal_timing.pdf
- Angold, A., Costello, E. J., Erkanli, A. & Worthman, C. M. (1999). Pubertal changes in hormone levels and depression in girls. *Psychological Medicine*, 29(5), 1043-1053. Hentet fra https://www-cambridge-org.ezproxy.hioa.no/core/services/aop-cambridge-core/content/view/7D5794B7454266AFA7D65225804B2A4F/S0033291799008946a.pdf/pubertal_changes_in_hormone_levels_and_depression_in_girls.pdf
- Bakken, A. (2018). *Ungdata. Nasjonale resultater 2018* (NOVA rapport 8/18). Oslo: NOVA. Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-2018.-Nasjonale-resultater>
- Bearman, S. & Stice, E. (2008). Testing a Gender Additive Model: The Role of Body Image in Adolescent Depression. *An official publication of the International Society for Research in Child and Adolescent Psychopathology*, 36(8), 1251-1263. <https://doi.org/10.1007/s10802-008-9248-2>

- Bjerknes, C. (2017, 9. september). Kommune-NM 2017: Sjekk din kommune her. *DN - Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/makrookonomi/nho/kommune-nm/kommune-nm-2017-sjekk-din-kommune-her/2-1-140946>
- Bjørndal, A. & Hofoss, D. (2004). *Statistikk for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bond, L., Carlin, J. B., Thomas, L., Rubin, K. & Patton, G. (2001). Does Bullying Cause Emotional Problems? A Prospective Study Of Young Teenagers. *BMJ: British Medical Journal*, 323(7311), 480-484. <https://doi.org/10.1136/bmj.323.7311.480>
- Braut, G. S. (2009). Prevalens. I *Store Norske Leksikon* (Februar, 2018. utg.). Hentet fra <https://sml.snl.no/prevalens>
- Chorpita, B. F., Yim, L., Moffitt, C., Umemoto, L. A. & Francis, S. E. (2000). Assessment of symptoms of DSM-IV anxiety and depression in children: a revised child anxiety and depression scale. *Behaviour Research and Therapy*, 38(8), 835-855. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00130-8](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00130-8)
- Collishaw, S., Maughan, B., Goodman, R. & Pickles, A. (2004). Time Trends in Adolescent Mental Health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(8), 1350-1362. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00335.x>
- Compas, B. E., Hinden, B. R. & Gerhardt, C. A. (1995). Adolescent Development: Pathways and Processes of Risk and Resilience. *Annual Review Psychology*, 46(1), 265-293. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.46.020195.001405>
- Costello, E. J., Erkanli, A. & Angold, A. (2006). Is There an Epidemic of Child or Adolescent Depression? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1263-1271. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01682.x>
- Dalgard, O. S. (2008). Psykisk helse og sosial ulikhet. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 5(3), 247-257.
- Dalgard, O. S., Rognerud, M. & Strand, B. H. (2002). Psykisk helse i Helse- og levekårsundersøkelsen i 1998. *Norsk epidemiologi*, 12(3), 249-256.

- de Ross, R. L., Gullone, E. & Chorpita, B. F. (2002). The Revised Child Anxiety and Depression Scale: A Psychometric Investigation with Australian Youth. *Behaviour Change*, 19(02), 90-101. <https://doi.org/10.1375/behc.19.2.90>
- Duchesne, A.-P., Dion, J., Lalande, D., Bégin, C., Émond, C., Lalande, G. & McDuff, P. (2017). Body dissatisfaction and psychological distress in adolescents: Is self-esteem a mediator? *Journal of Health Psychology*, 22(12), 1563-1569. <https://doi.org/10.1177/1359105316631196>
- Eikemo, T. A. (2008). Små klasseulikheter i psykisk helse i Norge. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 5(3), 223-236.
- Elstad, J. I. (2010). Spørreskjemaundersøkelsens fallgruber. I D. Album, M. N. Hansen & K. Widerberg (Red.), *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning* (s. 155-169). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, I. M., Sletten, M. A., Bakken, A. & von Soest, T. (2017). *Stress og press blant ungdom. Erfaringer, årsaker og utbredelse av psykiske helseplager* (NOVA rapport 6/2017). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Stress-og-press-blant-ungdom>
- Eriksen, N. (2017, 16. oktober). Ungdata junior gjennomført for første gang. *Viten og praksis*. Hentet fra <http://www.hioa.no/vitenogpraksis/Barn-og-unge/Ungdata-junior-gjennomfoert-for-foerste-gang>
- Erlandsen, R. (2017). Depresjon hos barn. Symptomene på depresjon er annerledes hos barn enn hos voksne. Hentet fra <https://www.lommelegen.no/psykisk-helse/depresjon/artikkel/depresjon-hos-barn/69120114>
- Evenshaug, O. & Hallen, D. (2000). *Barne- og ungdomspsykologi* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ferdinand, R. F., van Lang, N. D. J., Ormel, J. & Verhulst, F. C. (2006). No distinctions between different types of anxiety symptoms in pre-adolescents from the general population. *Journal of Anxiety Disorders*, 20(2), 207-221. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2004.12.003>

- Finansdepartementet. (2018). *For budsjettåret 2019. Statsbudsjettet* (Prop. 1 S, 2018-2019). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2ca333109d1e4211b68d79e57df3200f/no/pdfs/prp201820190001guldddpdfs.pdf>
- Fuligni, A. J. (1998). The adjustment of children from immigrant families. *Current Directions in Psychological Science*, 7(4), 99-103. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10774731>
- Hankin, B. L. & Abramson, L. Y. (1999). Development of gender differences in depression: description and possible explanations. *Annals of Medicine*, 31(6), 372-379. <https://doi.org/10.3109/07853899908998794>
- Hankin, B. L., Abramson, L. Y., Moffitt, T. E., Silva, P. A., McGee, R. & Angell, K. E. (1998). Development of depression from preadolescence to young adulthood: emerging gender differences in a 10-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 107(1), 128-140. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.107.1.128>
- Hankin, B. L., Mermelstein, R. & Roesch, L. (2007). Sex Differences in Adolescent Depression: Stress Exposure and Reactivity Models. *Child Development*, 78(1), 279-295. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.00997.x>
- Hazel, N. A., Oppenheimer, C. W., Technow, J. R., Young, J. F. & Hankin, B. L. (2014). Parent Relationship Quality Buffers against the Effect of Peer Stressors on Depressive Symptoms from Middle Childhood to Adolescence. *Developmental Psychology*, 50(8), 2115-2123. <https://doi.org/10.1037/a0037192>
- Helgesen, L. A. (2011). *Menneskets dimensjoner. Lærebok i psykologi* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* (7. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Helsedirektoratet. (2014). *Sammen om mestring* (IS-2076). Hentet fra <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/410/Sammen-om-mestring-Veileder-i-lokalt-psykisk-helsearbeid-og-rusarbeid-for-voksne-IS-2076.pdf.pdf>

- Holsen, I., Kraft, P. & Røysamb, E. (2001). The Relationship between Body Image and Depressed Mood in Adolescence: A 5-year Longitudinal Panel Study. *Journal of Health Psychology*, 6(6), 613-627. <https://doi.org/10.1177/135910530100600601>
- Howard, C., Burton, M., Levermore, D. & Barrell, R. (2017). *Children's mental health and emotional well-being in primary schools* (1. utg.). London: Sage.
- Jørgensen, T. M. & Haugen, R. (2018). *Mobbing og psykisk helse. Hvilken innvirkning har mobbing på barns psykiske helse?* (Mastergradsavhandling). UiT Norges arktiske universitet, Tromsø.
- Kaya, M., Høgmo, A. & Fauske, H. (Red.). (2010). *Integrasjon og mangfold : utfordringer for sosialarbeideren*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Konu, A. I. & Lintonen, T. P. (2006). School Well-Being in Grades 4-12. *Health Education Research*, 21(5), 633-642. <https://doi.org/10.1093/her/cyl032>
- Konu, A. I., Lintonen, T. P. & Rimpelä, M. K. (2002). Factors associated with schoolchildren's general subjective well-being. *Health Education Research*, 17(2), 155-165.
- Ladouceur, C. D., Kerestes, R., Schlund, M. W., Shirtcliff, E. A., Lee, Y. & Dahl, R. E. (2019). Neural systems underlying reward cue processing in early adolescence: The role of puberty and pubertal hormones. *Psychoneuroendocrinology*, 102, 281-291. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2018.12.016>
- Landro, L. H. (2017, 29. mai). "Generasjon prestasjon" blir fort "generasjon depresjon". *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/generasjon-prestasjon-blir-fort-generasjon-depresjon/67637171>
- Larsson, B., Ingul, J., Jozefiak, T., Leikanger, E. & Sund, A. M. (2016). Prevalence, stability, 1-year incidence and predictors of depressive symptoms among Norwegian adolescents in the general population as measured by the Short Mood and Feelings Questionnaire. *Nordic Journal of Psychiatry*, 70(4), 290-296. <https://doi.org/10.3109/08039488.2015.1109137>

- Løvgren, M. & Bakken, A. (2017a). *Ungdata Junior 2017. Asker kommune* (NOVA rapport 14/2017). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Ungdata-junior-2017.-Asker-kommune>
- Løvgren, M. & Bakken, A. (2017b). *Ungdata Junior 2017. Bærum kommune* (NOVA rapport 13/2017). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2017/Ungdata-junior-2017.-Baerum-kommune>
- Løvgren, M. & Overå, S. (2018). *Ungdata Junior 2017. Metoderapport* (NOVA rapport 3/2018). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-junior-2017.-Metoderapport>
- Madsen, O. J. (2018, 29. desember). Om "Generasjon prestasjon": - Hva er det som feiler oss? VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/0E6rOM/om-generasjon-prestasjon-hva-er-det-som-feiler-oss>
- Malt, U. (2018). Depresjon. I *Store Norske Leksikon* (9, 27. november. utg.). Hentet fra <https://sml.snø.no/depresjon>
- Mathyssek, C. M., Olino, T. M., Hartman, C. A., Ormel, J., Verhulst, F. C. & Van Oort, F. V. A. (2013). Does the Revised Child Anxiety and Depression Scale (RCADS) measure anxiety symptoms consistently across adolescence? The TRAILS study. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 22(1), 27-35. <https://doi.org/10.1002/mpr.1380>
- Morken, I. S., Røysamb, E., Nilsen, W. & Karevold, E. B. (2018). Body Dissatisfaction and Depressive Symptoms on the Threshold to Adolescence: Examining Gender Differences in Depressive Symptoms and the Impact of Social Support. *Journal of Early Adolescence*, 39(6), 814-838. <https://doi.org/10.1177/0272431618791280>
- Murray, K., Rieger, E. & Byrne, D. (2015). The Relationship Between Stress and Body Satisfaction in Female and Male Adolescents. *Stress and Health*, 31(1), 13-23. <https://doi.org/10.1002/smi.2516>

- Navarro, R., Yubero, S. & Larrañaga, E. (2015). Psychosocial Risk Factors for Involvement in Bullying Behaviors: Empirical Comparison Between Cyberbullying and Social Bullying Victims and Bullies. *A Multidisciplinary Research and Practice Journal*, 7(4), 235-248. <https://doi.org/10.1007/s12310-015-9157-9>
- Nilsen, W., Karevold, E., Roysamb, E., Gustavson, K. & Mathiesen, K. S. (2013). Social Skills and Depressive Symptoms across Adolescence: Social Support as a Mediator in Girls versus Boys. *Journal of Adolescence*, 36(1), 11-20. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.08.005>
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2003). *Forskningsprosessen: Kvalitative og kvantitative perspektiver*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen: Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Olweus, D. (2013). School Bullying: Development and Some Important Challenges. *Annual Review of Clinical Psychology*, 9(1), 751-780. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516>
- Oppedal, B. & Røysamb, E. (2004). Mental health, life stress and social support among young Norwegian adolescents with immigrant and host national background. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45(2), 131-144. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00388.x>
- Oppedal, B., Røysamb, E. & Sam, D. L. (2004). The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants. *International Journal of Behavioral Development*, 28(6), 481-494. <https://doi.org/10.1080/01650250444000126>
- Oppedal, B., Røysamb, E. & Heyerdahl, S. (2005). Ethnic group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 646-660. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00381.x>

- Patton, G., Olsson, C., Bond, L., Toumbourou, J., Carlin, J., Hemphill, S. & Catalano, R. (2008). Predicting Female Depression Across Puberty: A Two-Nation Longitudinal Study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 47(12), 1424. <https://doi.org/10.1097/CHI.0b013e3181886ebe>
- Paxton, S. J., Neumark-Sztainer, D., Hannan, P. J. & Eisenberg, M. E. (2006). Body Dissatisfaction Prospectively Predicts Depressive Mood and Low Self-Esteem in Adolescent Girls and Boys. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 35(4), 539-549. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3504_5
- Petersen, A. C., Compas, B. E., Brooks-Gunn, J., Stemmler, M., Ey, S. & Grant, K. E. (1993). Depression in Adolescence. *American Psychologist*, 48(2), 155-168. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.48.2.155>
- Petersen, A. C., Sarigiani, P. A. & Kennedy, R. E. (1991). Adolescent Depression: Why More Girls? *Journal of Youth and Adolescence*, 20(2), 247-271. <https://doi.org/10.1007/BF01537611>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rubin, K. H., Dwyer, K. M., Kim, A. H., Burgess, K. B., Booth-Laforce, C. & Rose-Krasnor, L. (2004). Attachment, Friendship, and Psychosocial Functioning in Early Adolescence. *The Journal of Early Adolescence*, 24(4), 326-356. <https://doi.org/10.1177/0272431604268530>
- Rudolph, K. D. (2002). Gender differences in emotional responses to interpersonal stress during adolescence. *Journal of Adolescent Health*, 30(4), 3-13. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(01\)00383-4](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(01)00383-4)
- Sam, D. L. & Oppedal, B. (2003). Acculturation as a Developmental Pathway. *Online Readings in Psychology and Culture*, 8(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1072>
- Sam, D. L. & Virta, E. (2003). Intergenerational value discrepancies in immigrant and host-national families and their impact on psychological adaptation. *Journal of Adolescence*, 26(2), 213-231. [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(02\)00129-X](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(02)00129-X)

- Segrin, C. & Rynes, K. N. (2009). The mediating role of positive relations with others in associations between depressive symptoms, social skills, and perceived stress. *Journal of Research in Personality*, 43(6), 962-971. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.05.012>
- Seiffge-Krenke, I. & Stemmler, M. (2002). Factors contributing to gender differences in depressive symptoms: a test of three developmental models. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(6), 405. <https://doi.org/0047-2891/02/1200-0405/0>
- Skog, O. J. (2005). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Slee, P. T. & Skrzypiec, G. (2016). *Well-being, positive peer relations and bullying in school settings*. Switzerland: Springer.
- Spence, S. H. (1997). Structure of anxiety symptoms among children: a confirmatory factor-analytic study. *Journal of Abnormal Psychology*, 106(2), 280-297. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.106.2.280>
- Spence, S. H. (1998). A measure of anxiety symptoms among children. *Behaviour Research and Therapy*, 36(5), 545-566. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(98\)00034-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(98)00034-5)
- SSB. (2017). *Inntekt etter skatt for alle husholdninger 2017* [Statistikk, tabell]. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06944/>
- SSB. (2018a). Kommunefakta: Asker – 0220 (Akershus). Hentet 19. november 2018 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/asker>
- SSB. (2018b). Kommunefakte: Bærum – 0219 (Akershus). Hentet 19. november 2018 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/baerum>
- Steinberg, L. & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review Psychology*, 52, 83-110. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83>
- Stevens, G. W. J. M. & Vollebergh, W. A. M. (2008). Mental health in migrant children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(3), 276-294. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01848.x>

- Stice, E., Ragan, J., Randall, P. & Baker, T. B. (2004). Prospective Relations Between Social Support and Depression: Differential Direction of Effects for Parent and Peer Support? *Journal of Abnormal Psychology*, *113*(1), 155-159.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.113.1.155>
- Sund, A. M., Larsson, B. & Wichstrom, L. (2003). Psychosocial correlates of depressive symptoms among 12-14-year-old Norwegian adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *44*(4), 588-597. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00147>
- Sund, A. M., Larsson, B. & Wichstrøm, L. (2001). Depressive symptoms among young Norwegian adolescents as measured by The Mood and Feelings Questionnaire (MFQ). *European Child & Adolescent Psychiatry*, *10*(4), 222-229.
<https://doi.org/10.1007/s007870170011>
- Thorvaldsen, S., Westgren, B. B., Egeberg, G. & Rønning, J. A. (2018). *Mobbing, digital mobbing og psykisk helse hos barn og unge i Tromsø*.
- Tjora, A. (2018). Akkulturasjon. I *Store Norske Leksikon* (7, 20. februar. utg.). Hentet fra <https://snl.no/akkulturasjon>
- Undheim, A. M. & Sund, A. M. (2005). School factors and the emergence of depressive symptoms among young Norwegian adolescents. *European Child & Adolescent Psychiatry*, *14*(8), 446-453. <https://doi.org/10.1007/s00787-005-0496-1>
- Virta, E., Sam, D. L. & Westin, C. (2004). Adolescents with Turkish background in Norway and Sweden: A comparative study of their psychological adaptation. *Scandinavian Journal of Psychology*, *45*(1), 15-25. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00374.x>
- von Soest, T., Bramness, J. G., Pedersen, W. & Wichstrom, L. (2012). The relationship between socio-economic status and antidepressant prescription: a longitudinal survey and register study of young adults. *Epidemiology and psychiatric sciences*, *21*, 87-95.
<https://doi.org/10.1017/S2045796011000722>

- von Soest, T. & Wichstrøm, L. (2014). Secular Trends in Depressive Symptoms Among Norwegian Adolescents from 1992 to 2010. *An official publication of the International Society for Research in Child and Adolescent Psychopathology*, 42(3), 403-415. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9785-1>
- West, P. & Sweeting, H. (2003). Fifteen, female and stressed: changing patterns of psychological distress over time. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(3), 399-411. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00130>
- Wichstrøm, L. & Dannemiller, J. L. (1999). The Emergence of Gender Difference in Depressed Mood During Adolescence: The Role of Intensified Gender Socialization. *Developmental Psychology*, 35(1), 232-245. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.1.232>
- Wichstrøm, L. & von Soest, T. (2016). Reciprocal relations between body satisfaction and self-esteem: A large 13-year prospective study of adolescents. *Journal of Adolescence*, 47, 16-27. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.12.003>
- Zhang, B., Yan, X., Zhao, F. & Yuan, F. (2015). The Relationship Between Perceived Stress and Adolescent Depression: The Roles of Social Support and Gender. *Social Indicators Research*, 123(2), 501-518. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0739-y>

Vedlegg 1: Uttalelse om prosjektet

Mette Løvgren
NOVA/HiOA
Mette.Lovgren@nova.hioa.no

NESH • Den nasjonale
forskningsetiske komité for
samfunnsvitenskap og humaniora

Kongens gate 14
0153 Oslo
Telefon 23 31 83 00

post@etikkom.no
www.etikkom.no

Org.nr. 999 148 603

Vår ref.: 2016/235
Deres ref.:
Dato: 21.10.2016

Uttalelse om prosjektet «Ungdata Junior» (2016/235)

Forskere og forskningsinstitusjoner har et selvstendig ansvar for å sikre at forskningen de utfører er god og etisk forsvarlig. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er et rådgivende organ, som arbeider for å fremme god og ansvarlig forskning. NESH er faglig uavhengig og avgjør selv hvilke saker komiteen tar opp til behandling. Uttalelser fra NESH er kun veiledende, og ikke bindende eller sanksjonerende i juridisk forstand.

Den 15. august 2016 mottok NESH en henvendelse fra Mette Løvgren, som er forsker II ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), angående utforming av et spørreskjema til prosjektet «Ungdata Junior». Henvendelsen ble behandlet på NESH-møte 22. september 2016. Komiteleder Bjørn Hvinden, som er instituttdirektør ved NOVA, erklærte seg inhabil i saken og deltok ikke i behandlingen.

Bakgrunn

Av henvendelsen framgår det at prosjektet «Ungdata Junior» er en spørreundersøkelse til 5.–7. trinn etter modell av «Ungdata», og videre at prosjektet er et samarbeid mellom NOVA, KoRus Øst, og Bærum kommune. Det er kun snakk om en pilotstudie, som etter planen vil gjennomføres i noen utvalgte (maks. 6 stk.) skoleklasser i Bærum kommune i uke 38. Det er en målsetning med forprosjektet å fremskaffe midler til at spørreundersøkelsen kan gjennomføres i større skala i Bærum kommune våren 2017. Formålet er å utvikle et verktøy som kan tilbys andre kommuner i kartleggingen av oppvekstsvilkår med tanke på politikktutforming.

Planen er å innhente passivt samtykke fra foreldrene, og at undersøkelsen utføres via PC på skolen. Det skal være frivillig for barna å delta i undersøkelsen. Skjemaet er anonymt, det

omhandler ikke personidentifiserbar informasjon, og det består av 44 spørsmål om ulike tema: familie og forhold i hjemmet, foreldre, skole, venner, mobbing, fritid, helseforhold, matvaner, fysisk aktivitet, mediebruk, dataspill og bruk av sosiale medier, samt mer åpne spørsmål om hvordan barna har det i livet.

Henvender ber i hovedsak om en forskningsetisk vurdering av foreldresamtykke, om det bør være aktivt eller passivt.

Vurderinger

I vurderingen av prosjektet legger NESH til grunn Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora (2016).

Gitt at undersøkelsen er anonym og at det er frivilling for barna å delta, mener NESH det er tilstrekkelig å innhente passivt samtykke fra foreldrene. utfordringen er at innholdet i informasjonsskrivet må være tydelig. Det må for eksempel fremgå tydelig hva som er formålet

med undersøkelsen, hvem som eier og forvalter dataene, og hva resultatene skal brukes til. Likeledes må det fremgå tydelig hvordan man kan reservere seg (telefon, sms, e-post etc.). Da det ikke foreligger noe informasjonsskriv til foreldre i henvendelsen, er det ikke så lett å gi mer utfyllende råd her.

NESH vil imidlertid understreke viktigheten av å tilrettelegge for frivillig deltakelse og muligheten til å trekke seg når som helt uten begrunnelse (punkt 7). Det prinsipielle rundt frivilligheten er vel ivaretatt, men utfordringen ligger i organiseringen i klasserommet og den reelle muligheten til å trekke seg. Ved at alle elever skal være til stede, også de som har foreldre som har reservert seg fra å delta og de som ikke ønsker å delta, og fordi bare de som skal delta får tildelt brukernavn, kan det bli synlig for alle hvem som ikke deltar. Dette kan medføre gruppepress og muligens redusere elevenes reelle muligheten til å trekke seg. Et alternativ kan være at alle får et brukernavn og tilgang til undersøkelsen, men at de som ikke skal være viser videre til andre nettressurser hvor de kan med kan drive med andre aktiviteter.

NESH vil også tilføye noen merknader til selve spørreskjemaet:

- Til spørsmål 3 om barn med to hjem blir det presisert i parentes at barna bor «(både hos far og mor)». NESH vil tilføye at noen bor hos (mor og mor) og noen hos (far og far), og følgelig at «begge foreldre» vil være en mer nøytral formulering.
- Spørsmål 8 om antall meter bøker virker teknologisk utdatert. I mange «møblerte hjem» leser man antakelig vel så mye på nettbrett og andre digitale plattformer.
- Spørsmål 25 om ulike grupper helsepersonell barna kan snakke med lister opp «BUP», men det er ikke gitt at alle elevene vet hva det er.
- Spørsmål 27 om bruk av tabletter mot hodepine eller andre smerter bør avgrenses mot barn med kroniske sykdommer som uansett må ta legemidler.
- Spørsmål 34 om hvem elevene kan snakke med lister det også opp «Andre», men her mangler tilsynelatende muligheten for avkryssing.

- Spørsmål 36 om ensomhet mangler flere alternativer. På spørsmål om «hvordan du føler deg», er det ikke gitt at alle føler seg mer eller mindre «ensom».

Endelig vil NESH presisere at denne uttalelsen er avgrenset til den omtalte pilotstudien basert på de opplysningene som framkommer i henvendelsen. NESH vil også presisere at både forskerne og den forskningsutførende institusjonen har et selvstendig ansvar for å avklare med hvorvidt prosjektet er meldepliktig (jf. Personvernombudet/NSD).

Konklusjon

NESH mener altså at det er tilstrekkelig å innhent passivt samtykke fra foreldrene, gitt at informasjonen som blir gitt til både foreldre og barn er tydelig og tilstrekkelig. NESH har kommentarer til organiseringen av gjennomføringen av spørreundersøkelsen og flere mindre merknader til selve spørreskjemaet, og forventer at forskerne vurderer organiseringen og forbedrer spørsmål og svaralternativer på flere punkter.

Uttalelsen fra NESH er kun rådgivende, og NESH understreker at både forskere og forskningsinstitusjoner har et selvstendig ansvar for å sikre at forskningen de utfører er god og etisk forsvarlig.

Med vennlig hilsen

Roar Johnsen (e.f.)
Medlem, NESH

Vidar Enebakk
Sekretariatsleder, NESH

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Informasjon til foresatte og barn om Ungdata junior-undersøkelsen

I 2018 gjennomføres Ungdata junior-undersøkelsen i et utvalg norske kommuner blant skoleelever på 5.–7. trinn.

Undersøkelsen kartlegger de mest sentrale områdene i barns liv. Hensikten er å få mer kunnskap om hvordan det er å være barn i den aktuelle kommunen, om hvordan barna har det, og hva de driver med i fritiden. Resultatene fra undersøkelsen skal brukes i kommunens arbeid med denne aldersgruppen og til forskning.

Undersøkelsen finner sted i skoletiden ved at barna svarer på et elektronisk spørreskjema.

Undersøkelsen foregår våren 2017.

Undersøkelsen er **anonym**, så det er ikke mulig å identifisere enkeltelever gjennom de data som samles inn. Ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes når resultatene fra undersøkelsen offentliggjøres. Det blir ikke spurt om navn eller andre personidentifiserende opplysninger.

Det er **frivillig å delta i undersøkelsen**, og barnet står selv fritt til å velge å ikke delta. Foresatte kan reservere sine barn fra å delta. Dette gjøres ved å gi beskjed til kontaktlærer. De som svarer på undersøkelsen, kan hoppe over enkeltspørsmål hvis de ønsker det, eller trekke seg fra undersøkelsen ved å slutte å svare på spørreskjemaet.

Spørreskjemaet inneholder spørsmål om hva barna driver med på fritida, hvordan de opplever skolen, og hvordan de har det. Undersøkelsen vil gi svar på hvor fornøyde barna er med nærmiljøet, venner, foreldre og livet generelt. Hovedtemaene i undersøkelsen er venner, skole, fritid, mediebruk, helse, livskvalitet, mobbing, hjem og familie. Foresatte som ønsker det, kan få tilsendt spørreskjemaet i sin helhet ved å kontakte regionalt kompetansesenter for rus.

Deltakelse foregår ved at barna logger seg inn på <http://www.svar-ungdata.com> med en tilfeldig engangskode som deles ut til de som skal være med i undersøkelsen. Det er ingen koplinger mellom engangskoden og den som svarer. Engangskoden blir brukt for å sikre at bare de som skal være med i undersøkelsen, deltar.

For at undersøkelsen skal gi et godt bilde av situasjonen i kommunen er det viktig at så mange som mulig deltar. Dette er en mulighet for barn i kommunen til å fortelle politikere, myndigheter og forskere om hvordan deres liv er.

Datamaterialet vil bli lagt inn i en nasjonal database sammen med tilsvarende barneundersøkelser gjennomført i andre kommuner.

Undersøkelsen gjennomføres av Forskningsinstituttet NOVA ved HiOA – Høgskolen i Asker og Akershus og regionalt kompetansesenter på rusfeltet, på oppdrag fra den aktuelle kommunen.

Vedlegg 3: Formell søknad til NOVA

Søknad til NOVA/Ungdatasenteret om tilgang til data.

Søkerinstitusjon (med full adresse) og kontaktperson:

Forskningsinstituttet SIFO, ved OsloMet. Stensbergsgt 26. Randi Lavik, veileder

Beskriv formålet med å få utlevert data:

Student Eirin Kristine Lunde, fra Master i sosialfag s318911, skal skrive Masteroppgave om barneskolebarns (10-12 år) psykiske helse og hvordan dette kan variere etter ulike bakgrunnsvariabler.

Hvilke undersøkelser og evt. variabler (spørsmål) ønsker dere tilgang til?

Søknaden gjelder Ungdata junior, Asker og Bærum 2017.

Spesifikke variabler jeg ønsker tilgang til:

Min avhengige variabel er psykisk helse. Jeg er av den grunn interessert i variablene/spørsmålene 15-17: Livet ditt og deg, fornøydhet med livet, og tanker og følelser.

Uavhengige variabler; sosioøkonomisk bakgrunn. Her trenger jeg tilgang til spørsmål/tema 1. Om deg, 2. Familien din og hjemmet ditt, og 5. Venner

Mellomliggende variabler; helse og fritid, skole, mobbing. Trenger tilgang til tema spørsmål/tema 10. Fritiden din, og 13. Helse, 7. Trygghet, 3. Skolen og 8. Mobbing

OPPSUMMERT: Spørsmål/tema 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 13, 15, 16, 17

Oppstartstidspunkt – og avslutningstidspunkt for prosjektet

Fra 17.09.18 til 01.06.19

Hvem som skal ha tilgang?

Eirin Kristine Lunde (student)

Randi Lavik, Forskningsinstituttet SIFO/OsloMet

Hvordan data oppbevares:

På passord beskyttet PC tilhørende OsloMet (Randi Lavik) og Eirin Kristine Lunde

Mobilnummer:

Eirin Kristine Lunde, 99557908

Randi Lavik, 41615824

Vedlegg 4: Deskriptiv statistikk over mellomliggende variabler

Her foreligger deskriptiv statistikk over de mellomliggende variablene brukt i studien. Hver indeks eller tema presenteres i én tabell, separat. Det ble ikke viet plass til tabellene i selve oppgaven, og ligger for lesers skyld her vedlagt.

Venner:

Kjennetegn ved Ungdata junior 2017 deltakere; svarprosennt og fordeling (venner)

Spørsmål:	Ubesvart		Svarkategori (verdi) og fordeling			
	N	(%)	(1) Ja, helt sikker	(2) Ja, det tror jeg	(3) Det tror jeg ikke	(4) Har ingen
Venner:						
Har du minst én venn som du kan stole helt på og snakke med om alt mulig?	6569	0,89	71 %	22 %	6 %	1 %
Har du noen å være sammen med på fritida?	6566	0,94	46 %	49 %	5 %	1 %
Har du noen å være sammen med i friminuttene på skolen?	6554	1,12	74 %	25 %	1 %	0 %
Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med ulike sider ved livet ditt?			(1) Ikke fornøyd	(2) Litt fornøyd	(3) Ganske fornøyd	(4) Veldig fornøyd
Vennene dine	6391	3,58	1 %	5 %	25 %	69 %

Fullstendig tekst svaralternativ 4, første tre spørsmål: (4) Har ingen jeg ville kalle venner, nå for tida

Fullstendig tekst svaralternativ 1, siste spørsmål: (1) Ikke fornøyd i det hele tatt

Skoletrivsel:

Kjennetegn ved Ungdata junior 2017 deltakere; svarprosent og fordeling (skoletrivsel)

Spørsmål:	N	Ubesvart (%)	Svarkategori (verdi) og fordeling			
Skoletrivsel:			(1) Helt enig	(2) Litt engi	(3) Litt ueni g	(4) Helt ueni g
Hvordan har du det på skolen?						
Jeg trives på skolen	658	2 0,69	74 %	21 %	3 %	1 %
Jeg føler jeg passer inn blant elevene på skolen	651	7 1,67	65 %	26 %	7 %	2 %
Jeg har det alltid bra i friminuttene	652	3 1,58	57 %	33 %	8 %	2 %
Hvor trygg føler du deg?			(1) Veldig trygg	(2) Ganske trygg	(3) Ikke så trygg	(4) Ikke trygg
På vei til og fra skolen	648	8 2,11	61 %	34 %	4 %	1 %
På skolen	647	0 2,38	73 %	24 %	3 %	1 %

Fullstendig tekst svaralternativ 4 om trygghet: (4) Ikke trygg i det hele tatt

Selvbilde:

Kjennetegn ved Ungdata junior 2017 deltakere; svarprosent og fordeling (selvbilde)

Spørsmål:	N	Ubesvart (%)	Svarkategori (verdi) og fordeling			
Selvbilde:			(1) Helt enig	(2) Litt enig	(3) Litt uenig	(4) Helt uenig
Hvor enig er du i disse setningene:						
Jeg liker meg selv slik jeg er	6320	4,65	74 %	19 %	5 %	2 %
Jeg er veldig godt fornøyd med hvordan jeg er	6554	1,12	72 %	21 %	5 %	2 %
Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med ulike sider ved livet ditt?			(1) Ikke fornøyd	(2) Litt fornøyd	(3) Ganske fornøyd	(4) Veldig fornøyd
Utseende ditt	6285	5,18	4 %	12 %	31 %	54 %

Fullstendig tekst svaralternativ 1, siste spørsmål: (1) Ikke fornøyd i det hele tatt

Mobbing:

Kjennetegn ved Ungdata junior 2017 deltakere; svarprosent og fordeling (mobbing)

Spørsmål:	Ubesvart		Svarkategori (verdi) og fordeling					
	N	(%)	(1) Ja, flere ganger i uka	(2) Ja, omtrent én gang i uka	(3) Ja, omtrent hver 14. dag	(4) Ja, omtrent én gang i måneden	(5) Nesten aldri	(6) Aldri
Mobbing: Tenk på de siste månedene.								
Har du blitt stengt ute, plaget eller truet av andre barn på skolen eller i fritida?	6524	1,57	2 %	3 %	2 %	5 %	30 %	58 %
Har du selv stengt ute, plaget eller truet andre barn på skolen eller i fritida?	6569	0,89	0,3%	0,4%	0 %	1 %	15 %	82 %
Har du i løpet av de siste månedene blitt utsatt for noe av det følgende?			(1) Ingen ganger	(2) 1 gang	(3) 2-5 ganger	(4) 6 ganger eller mer		
At noen via nettet eller mobil har truet deg	6464	2,47	93 %	5 %	1 %	0 %		
At noen via nettet eller mobil har skrevet sårende ting til deg eller om deg	6455	2,61	83 %	11 %	4 %	2 %		
At noen har lagt ut sårende bilder eller videoer av deg på nettet eller mobil	6444	2,78	94 %	5 %	1 %	1 %		
At noen har stengt deg ute fra sosiale ting på nettet	6422	3,11	87 %	8 %	3 %	1 %		

Vedlegg 5: Korrelasjonsmatriser

Korrelasjonsmatrise, "nedstemt"

		Nedstemt	Jente	6. klasse	7. klasse	Innvandrere	Venner	Mobbing	Mobber	Nettmobbing	Skoletrivsel	Selvbilde
Pearson Correlation	Nedstemt	1,000	0,098	-0,018	0,059	0,034	-0,494	0,422	0,213	0,374	-0,551	-0,580
	Jente	0,098	1,000	-0,006	0,007	0,013	-0,095	0,042	-0,040	0,067	-0,122	-0,122
	6. klasse	-0,018	-0,006	1,000	-0,507	0,004	-0,005	0,004	-0,033	-0,026	-0,006	0,017
	7. klasse	0,059	0,007	-0,507	1,000	0,026	-0,004	0,015	0,063	0,113	-0,018	-0,144
	Innvandrere	0,034	0,013	0,004	0,026	1,000	-0,035	0,024	0,029	0,045	-0,036	0,002
	Venner	-0,494	-0,095	-0,005	-0,004	-0,035	1,000	-0,442	-0,179	-0,285	0,636	0,421
	Mobbing	0,422	0,042	0,004	0,015	0,024	-0,442	1,000	0,309	0,404	-0,525	-0,315
	Mobber	0,213	-0,040	-0,033	0,063	0,029	-0,179	0,309	1,000	0,240	-0,221	-0,194
	Nettmobbing	0,374	0,067	-0,026	0,113	0,045	-0,285	0,404	0,240	1,000	-0,354	-0,325
	Skoletrivsel	-0,551	-0,122	-0,006	-0,018	-0,036	0,636	-0,525	-0,221	-0,354	1,000	0,482
	Selvbilde	-0,580	-0,122	0,017	-0,144	0,002	0,421	-0,315	-0,194	-0,325	0,482	1,000
Sig	Nedstemt		0,000	0,088	0,000	0,006	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Jente			0,335	0,296	0,176	0,000	0,001	0,002	0,000	0,000	0,000
	8. klasse				0,000	0,398	0,358	0,391	0,008	0,029	0,343	0,102
	9. klasse					0,026	0,395	0,139	0,000	0,000	0,092	0,000
	Innvandrere						0,005	0,039	0,015	0,000	0,004	0,434
	Venner							0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Mobbing								0,000	0,000	0,000	0,000
	Mobber									0,000	0,000	0,000
	Nettmobbing										0,000	0,000
	Skoletrivsel											0,000
	Selvbilde											

Korrelasjonsmatrise, "umotivert"

		Umotivert	Jente	6. klasse	7. klasse	Innvandrere	Venner	Mobbing	Mobber	Nettmobbing	Skoletrivsel	Selvbilde
Pearson Correlation	Umotivert	1,000	0,040	-0,035	0,091	-0,066	-0,275	0,255	0,161	0,252	-0,346	-0,408
	Jente	0,040	1,000	-0,004	0,007	0,010	-0,096	0,044	-0,039	0,064	-0,123	-0,120
	6. klasse	-0,035	-0,004	1,000	-0,508	0,009	-0,004	0,008	-0,026	-0,025	-0,009	0,012
	7. klasse	0,091	0,007	-0,508	1,000	0,024	-0,001	0,013	0,058	0,111	-0,014	-0,138
	Innvandrere	-0,066	0,010	0,009	0,024	1,000	-0,033	0,020	0,031	0,045	-0,028	0,001
	Venner	-0,275	-0,096	-0,004	-0,001	-0,033	1,000	-0,441	-0,180	-0,287	0,634	0,427
	Mobbing	0,255	0,044	0,008	0,013	0,020	-0,441	1,000	0,316	0,406	-0,524	-0,321
	Mobber	0,161	-0,039	-0,026	0,058	0,031	-0,180	0,316	1,000	0,248	-0,224	-0,198
	Nettmobbing	0,252	0,064	-0,025	0,111	0,045	-0,287	0,406	0,248	1,000	-0,357	-0,326
	Skoletrivsel	-0,346	-0,123	-0,009	-0,014	-0,028	0,634	-0,524	-0,224	-0,357	1,000	0,486
Selvbilde	-0,408	-0,120	0,012	-0,138	0,001	0,427	-0,321	-0,198	-0,326	0,486	1,000	
Sig	Umotivert		0,002	0,006	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Jente	0,002		0,389	0,303	0,223	0,000	0,001	0,002	0,000	0,000	0,000
	8. klasse	0,006	0,389		0,000	0,265	0,385	0,286	0,029	0,035	0,264	0,186
	9. klasse	0,000	0,303	0,000		0,038	0,458	0,161	0,000	0,000	0,147	0,000
	Innvandrere	0,000	0,223	0,265	0,038		0,008	0,075	0,011	0,000	0,019	0,456
	Venner	0,000	0,000	0,385	0,458	0,008		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	Mobbing	0,000	0,001	0,286	0,161	0,075	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000
	Mobber	0,000	0,002	0,029	0,000	0,011	0,000	0,000		0,000	0,000	0,000
	Nettmobbing	0,000	0,000	0,035	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000	0,000
	Skoletrivsel	0,000	0,000	0,264	0,147	0,019	0,000	0,000	0,000	0,000		0,000
Selvbilde	0,000	0,000	0,186	0,000	0,456	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		

Ungdata junior Asker og Bærum 2017

Spørreskjema

Innhold

1. Om deg
2. Familien din og hjemmet ditt
3. Skolen
 - A. Tilleggsmodul På skolen
4. Foreldrene dine og hjemmet ditt
5. Venner
6. Vennemiljøet ditt
7. Trygghet
8. Mobbing
9. Fritiden din
 - Faste fritidsaktiviteter
 - Utenfor skolen
10. Bruk av medier
 - B. Tilleggsmodul Dataspill
11. Negative opplevelser på nettet eller mobilen
 - C. Tilleggsmodul Foreldreregler
12. Helse
13. Helseplager
 - D. Tilleggsmodul Helsetjenester
14. Søvn
15. Matvaner
16. Fysisk aktivitet
17. Fornøydhet med livet ditt
18. Humøret ditt
19. Tanker og følelser
 - E. Tilleggsmodul Støttepersoner
20. Livet ditt
 - Tilbakemeldinger
 - Kommentar til undersøkelsen

Velkommen til Ungdata Junior!

Du svarer på spørsmålene ved å klikke eller krysse av i den ruta som passer best. Er det spørsmål som du synes er vanskelige, eller som du ikke har lyst til å svare på, kan du hoppe over dem.

Takk for at du vil være med i undersøkelsen!

I nettskjemaet så er det første spørsmålet, et spørsmål om «Skole». Dette vil ikke respondentene se eller svare på selv, så det er ikke med i denne word-versjonen.

1 Om deg

Er du gutt eller jente?
☐ Gutt
☐ Jente

ROUTING: SKAL IKKE STILLES TIL ELEVER PÅ SOLBERG SKOLE I ASKER KOMMUNE

Hvilket klassetrinn går du i?
☐ 5. trinn
☐ 6. trinn
☐ 7. trinn

ROUTING: ALLE

Er begge foreldrene dine født i et annet land enn Norge?
☐ Ja
☐ Nei

2 Familien din og hjemmet ditt

Nå kommer noen spørsmål om familien din og hjemmet ditt. Hvis du bor i to hjem, skal du svare for hjemmet der du sov sist.

Har familien din bil?
☐ Nei
☐ Ja, én
☐ Ja, to eller flere

Har du eget soverom?
☐ Ja
☐ Nei

Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?
☐ Ingen ganger
☐ Én gang
☐ To ganger
☐ Mer enn to ganger

Hvor mange datamaskiner eller nettbrett har familien din?
☐ Ingen
☐ Én
☐ To
☐ Mer enn to

RUTING: STILLES KUN TIL ELEVER I ASKER KOMMUNE

Har familien din hatt god eller dårlig råd/økonomi de siste to årene?
☐ Vi har hatt god råd hele tida
☐ Vi har stort sett hatt god råd
☐ Vi har verken hatt god råd eller dårlig råd
☐ Vi har stort sett hatt dårlig råd
☐ Vi har hatt dårlig råd hele tida

	Ingen bøker	Mindre enn 20 bøker	20–100 bøker	100–500 bøker	500–1000 bøker	Mer enn 1000 bøker
Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere? NB! Én meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Skolen

Hvordan har du det på skolen?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig
Jeg trives på skolen	☐	☐	☐	☐
Lærerne mine bryr seg om meg	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen	☐	☐	☐	☐
Jeg har det alltid bra i friminuttene	☐	☐	☐	☐
Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen	☐	☐	☐	☐
<i>Jeg kjeder meg i skoletimene</i>	☐	☐	☐	☐

A. Tilleggsmodul På skolen

Hvor ofte har du hatt det slik den siste tiden?	Ingen ganger	Noen ganger	Ganske ofte	Veldig ofte
Jeg føler meg redd hvis jeg må snakke foran klassen	☐	☐	☐	☐
Jeg gruer meg veldig når jeg skal ha en prøve	☐	☐	☐	☐

Hvor godt liker du disse fagene i skolene?	Veldig godt	Godt	Verken godt eller dårlig	Dårlig	Veldig dårlig
Norsk	☐	☐	☐	☐	☐
Matte	☐	☐	☐	☐	☐
Gym	☐	☐	☐	☐	☐

4 Foreldrene dine og hjemmet ditt

Er du enig eller uenig i det som står her?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig
Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er i fritiden min”?”	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjenner vennene mine	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine liker meg som jeg er	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine forteller meg ofte hvor flink jeg er	☐	☐	☐	☐
Jeg liker å være sammen med foreldrene mine	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine kjefter ofte på meg	☐	☐	☐	☐
Jeg gruer meg ofte til å komme hjem	☐	☐	☐	☐
Jeg er ofte redd i mitt eget hjem	☐	☐	☐	☐

5 Venner

Har du minst én venn som du kan stole helt på og snakke med om alt mulig?
☐ Ja, helt sikkert
☐ Ja, det tror jeg
☐ Det tror jeg ikke
☐ Har ingen jeg ville kalle venner, nå for tida

Har du noen å være sammen med på fritida?
☐ Ja, alltid
☐ Ja, som regel
☐ Nei, som regel ikke
☐ Nei, aldri

Har du noen å være sammen med i friminuttene på skolen?
☐ Ja, alltid
☐ Ja, som regel
☐ Nei, som regel ikke
☐ Nei, aldri

6 Vennemiljøet ditt

Er noe av dette viktig for å være populær i ditt vennemiljø?	Nei, ikke viktig	Ja, litt viktig	Ja, veldig viktig
Å være god på skolen	☐	☐	☐
Å være flink i idrett	☐	☐	☐
Å være til å stole på	☐	☐	☐
Å ha dyre merkeklær	☐	☐	☐

7 Trygghet

Hvor trygg føler du deg?	Veldig trygg	Ganske trygg	Ikke så trygg	Ikke trygg i det hele tatt
Hjemme hos deg selv	☐	☐	☐	☐
På vei til og fra skolen	☐	☐	☐	☐
På skolen	☐	☐	☐	☐
Når du er ute i området der du bor	☐	☐	☐	☐

8 Mobbing

Tenk på de siste månedene. Har du blitt stengt ute, plaget eller truet av andre barn på skolen eller i fritida?

- Ja, flere ganger i uka
- Ja, omtrent én gang i uka
- Ja, omtrent hver 14. dag
- Ja, omtrent én gang i måneden
- Nesten aldri
- Aldri

Tenk på de siste månedene. Har du selv stengt ute, plaget eller truet andre barn på skolen eller i fritida?

- Ja, flere ganger i uka
- Ja, omtrent én gang i uka
- Ja, omtrent hver 14. dag
- Ja, omtrent én gang i måneden
- Nesten aldri
- Aldri

9 Fritiden din

Faste fritidsaktiviteter

Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden?

- Ja
- Nei, men jeg har vært med før
- Nei, jeg har aldri vært med på noen faste fritidsaktiviteter

RUTING: DE TO NESTE SPØRSMÅLENE GÅR KUN TIL DE SOM SVARTE JA på spørsmålet over

Fra mandag til fredag, hvor mange kvelder er du vanligvis med på faste fritidsaktiviteter?

- Ingen kvelder
- En kveld
- To kvelder
- Tre kvelder
- Fire kvelder
- Fem kvelder

Hva slags faste fritidsaktiviteter er du med på?	Nei	Ja
Sport eller idrett	☐	☐
Spiller instrument eller synger	☐	☐
Teater eller dans	☐	☐
Annet	☐	☐

Utenfor skolen

Tenk på tiden utenfor skolen. Hvor ofte gjør du vanligvis disse tingene?	Aldri	Sjeldnere enn 1 dag i uken	1 eller 2 dager i uken	3 eller 4 dager i uken	5 eller 6 dager i uken	Hver dag
Er sammen med venner hjemme hos noen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Henger ute sammen med venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trener eller driver med sport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er i stallen eller driver med ridning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spiller et instrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltar på religiøse aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjør noe sammen med familien	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hjelper til hjemme med husarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjør lekser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Slapper av for meg selv størsteparten av kvelden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10 Bruk av medier

Tenk på en vanlig dag etter skolen. Omtrent hvor mange timer bruker du på dette?	Ikke noe tid	Mindre enn én time	1–2 timer	2–3 timer	3–4 timer	Mer enn 4 timer
Se på TV/filmer/serier/Youtube	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lese bøker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spille dataspill/TV-spill	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spille på telefon/nettbrett	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiale medier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lese aviser eller se på nyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tenk på en vanlig dag etter skolen. Omtrent hvor mange timer bruker du til sammen på aktiviteter foran en skjerm (TV, data, nettbrett, mobil)?
☐ Ikke noe tid
☐ Mindre enn én time
☐ 1–2 timer
☐ 2-3 timer
☐ 3-4 timer
☐ 4-6 timer
☐ 6 timer eller mer

B. Tilleggsmodul Dataspill

Her kommer noen spørsmål om bruk av dataspill:	Ja	Nei
Har foreldrene dine satt noen grenser for når eller hvor lenge du får lov til å spille?	☐	☐
Synes du selv at du spiller for mye?	☐	☐
Har du vært borte fra skolen på grunn av spilling?	☐	☐
Spiller du etter at du har lagt deg?	☐	☐

11 Negative opplevelser på nettet eller mobilen

Har du i løpet av de siste månedene blitt utsatt for noe av det følgende?	Ingen ganger	1 gang	2–5 ganger	6 ganger eller mer
At noen via nettet eller mobil har truet deg	☐	☐	☐	☐
At noen via nettet eller mobil har skrevet sårende ting til deg eller om deg	☐	☐	☐	☐
At noen har lagt ut sårende bilder eller videoer av deg på nettet eller mobil	☐	☐	☐	☐
At noen har stengt deg ute fra sosiale ting på nettet	☐	☐	☐	☐

C. Tilleggsmodul Foreldreregler

Får du lov av foreldrene dine til å...	Ja	Nei	Vet ikke
Ha bruker på sosiale medier med 13-årsgrense	☐	☐	☐
Spille dataspill med 18-årsgrense	☐	☐	☐
Se filmer med 18-årsgrense	☐	☐	☐

12 Helse

Til vanlig, hvordan vil du si at helsen din er?
☐ Utmerket
☐ Veldig bra
☐ Bra
☐ Ganske bra
☐ Dårlig

13 Helseplager

Har du hatt noen av disse plagene i løpet av siste måned?	Ingen ganger	Noen ganger	Mange ganger	Daglig
Hodepine	☐	☐	☐	☐
Vondt i nakken eller skuldrene	☐	☐	☐	☐
Vondt i magen	☐	☐	☐	☐
Kvalme	☐	☐	☐	☐

Har du brukt tabletter mot hodepine eller andre smerter den siste uken?
☐ Ja
☐ Nei

D. Tilleggsmodul Helsetjenester

Tenk på siste året. Hvor mange ganger har du vært hos...	Aldri	1 gang	2-5 ganger	6 ganger eller mer
Helsesøster (ikke ta med vaksiner)	☐	☐	☐	☐
Fastlege	☐	☐	☐	☐
Legevakt	☐	☐	☐	☐
Sykehus	☐	☐	☐	☐

14 Søvn

Omtrent hvor mange timer sov du natt til i dag?
☐ Mindre enn 5 timer
☐ 5 timer
☐ 6 timer
☐ 7 timer
☐ 8 timer
☐ 9 timer
☐ 10 timer
☐ 11 timer
☐ 12 timer eller mer

15 Matvaner

Hvor ofte pleier du å spise følgende?	Sjelden eller aldri	1 gang i uka	2–3 ganger i uka	4-6 ganger i uka	Hver dag
Frokost	☐	☐	☐	☐	☐
Lunsj eller matpakke	☐	☐	☐	☐	☐
Middag	☐	☐	☐	☐	☐
Kveldsmat	☐	☐	☐	☐	☐

16 Fysisk aktivitet

	Aldri	Sjelden	1–2 ganger i måneden	1–2 ganger i uka	3–4 ganger i uka	Minst 5 ganger i uka
Hvor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller svett?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17 Fornøydhhet med livet ditt

	Ikke fornøyd i det hele tatt	Litt fornøyd	Ganske fornøyd	Veldig fornøyd
Til sammen, hvor fornøyd er du med livet ditt?	☐	☐	☐	☐

Hvor fornøyd er du med ulike sider ved livet ditt?	Ikke fornøyd i det hele tatt	Litt fornøyd	Ganske fornøyd	Veldig fornøyd
Foreldrene dine	☐	☐	☐	☐
Vennene dine	☐	☐	☐	☐
Skolen du går på	☐	☐	☐	☐
Huset eller leiligheten du bor i	☐	☐	☐	☐
Nærområdet der du bor	☐	☐	☐	☐
Helsa di	☐	☐	☐	☐
Utseendet ditt	☐	☐	☐	☐

18 Humøret ditt

Når du tenker på den siste uka ...	Aldri	Sjelden	Ganske ofte	Veldig ofte	Alltid
Har du vært glad?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du vært trist?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du vært rolig?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du vært stresset?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du vært full av energi?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du kjedet deg?	☐	☐	☐	☐	☐
Har du hatt det morsomt?	☐	☐	☐	☐	☐

19 Tanker og følelser

Kryss av for hvor ofte hver av disse skjer med deg. Det er ingen riktige eller gale svar.	Aldri	Noen ganger	Ofte	Veldig ofte
Ingenting er gøy mer	☐	☐	☐	☐
Jeg har problemer med å sove	☐	☐	☐	☐
Jeg har problemer med matlysten	☐	☐	☐	☐
Jeg har ikke noe energi	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg trist eller tom	☐	☐	☐	☐
Jeg er ofte trøtt	☐	☐	☐	☐

Kryss av for hvor ofte hver av disse skjer med deg. Det er ingen riktige eller gale svar.	Aldri	Noen ganger	Ofte	Veldig ofte
Jeg klarer ikke å tenke klart	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg verdiløs	☐	☐	☐	☐
Jeg føler det som om jeg ikke vil bevege meg	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg rastløs	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg ensom	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg sliten	☐	☐	☐	☐
Jeg ville føle meg redd hvis jeg skulle overnatte borte	☐	☐	☐	☐

E. Tilleggsmodul Støttepersoner

Kan du snakke med noen av disse om triste eller vanskelige ting?	Ja, helt sikkert	Ja, kanskje	Nei
Venner	☐	☐	☐
Søsken	☐	☐	☐
Mor	☐	☐	☐
Far	☐	☐	☐
Læreren din	☐	☐	☐
Helsesøster på skolen	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐

20 Livet ditt

Hvor enig er du i disse setningene?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig
Livet mitt er bra	☐	☐	☐	☐
Jeg har et godt liv	☐	☐	☐	☐
Jeg har alt jeg ønsker meg i livet	☐	☐	☐	☐
Jeg liker meg selv slik jeg er	☐	☐	☐	☐
Jeg er veldig godt fornøyd med hvordan jeg er	☐	☐	☐	☐

F. Tilbakemelding

Helt til slutt vil vi gjerne høre hva du synes om å være med i denne undersøkelsen?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig
Undersøkelsen gir et godt bilde av hvordan jeg har det	☐	☐	☐	☐
Det var lett å svare på spørsmålene	☐	☐	☐	☐
Undersøkelsen var altfor lang	☐	☐	☐	☐
Jeg svarte ærlig på spørsmålene	☐	☐	☐	☐
Jeg fikk god informasjon om undersøkelsen i forkant	☐	☐	☐	☐

Kommentar til undersøkelsen

Savnet du spørsmål om noe du synes er viktig, eller var det noen spørsmål som du mener at kan bli bedre?

Hvis du har noen kommentarer til undersøkelsen så kan du skrive dem her. Husk at du ikke skal skrive navnet ditt eller navnet på noen andre.

Noen av spørsmålene i dette skjemaet har handlet om ting som kan være vanskelig. Hvis du har noen vonde eller vanskelige tanker eller følelser og du gjerne vil snakke med en voksen, kan du ta kontakt med læreren din eller helsesøster på skolen. Du kan også gå inn på nettsiden www.korspahalsen.no. Der kan du prate med eller skrive til voksne som er frivillige i Røde Kors. De hører det du har å si og hjelper deg om du vil.

